

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KIRSAL ALANLARDA KURULAN BÜYÜK ÖLÇEKLİ SANAYİ
İŞLETMELERİNİN KIRSAL KALKINMAYA ETKİSİ: MAHMUDIYE
KÖYÜ (EZİNE) VE ÇEVRESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Eren COŞKUN

Tez Danışmanı

PROF. DR. CENGİZ AKBULAK

Çanakkale - 2018

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

KIRSAL ALANLARDA KURULAN BÜYÜK ÖLÇEKLİ SANAYİ
İŞLETMELERİNİN KIRSAL KALKINMAYA ETKİSİ:
MAHMUDIYE KÖYÜ (EZİNE) VE ÇEVRESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Eren COŞKUN

Tez Danışmanı
Prof. Dr.
CENGİZ AKBULAK

Çanakkale - 2018

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Kırsal Alanlarda Kurulan Büyük Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Kırsal Kalkınmaya Etkisi: Mahmudiye Köyü (Ezine) Ve Çevresi**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, özgünlüğünü ve bir başka mecraya sunulmadığını, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu ve yararlandığım kaynak ve verilerde hiçbir çarpıtma yapmadığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

29/08/2018

Eren COŞKUN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Eren COŞKUN' a ait Kırsal Alanlarda Kurulan Büyük Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Kırsal Kalkınmaya Etkisi: Mahmudiye Köyü (Ezine) ve Çevresi adlı çalışma, jürimiz tarafından Coğrafya Anabilim Dalı YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Üyeler

İmza

Prof. Dr.
Cengiz AKBULAK
(Danışman)

Prof. Dr.
Mesut DOĞAN

Dr. Öğretim Üyesi
SALEM KHALAF

Tez No : 10210440
Tez Savunma Tarihi : 29/08/2018

ONAY

Doc. Dr. Şerif KORKMAZ

Enstitü Müdürü

07/09/2018

ÖZET

KIRSAL ALANLARDA KURULAN BÜYÜK ÖLÇEKLİ SANAYİ İŞLETMELERİNİN KIRSAL KALKINMAYA ETKİSİ: MAHMUDIYE KÖYÜ (EZİNE) VE ÇEVRESİ

Kırsal kalkınma kavramı, dünyada giderek önem kazanan konulardan biri haline gelmiştir. Kırsal kalkınma, genel olarak kentlere göre sosyo-ekonomik açıdan geri kalmış kırsal alanların durumunun iyileştirilmesini hedeflemektedir. Bu nedenle günümüzde birçok ülkede kırsal kalkınma planları yapılmaktadır. Türkiye’de de Cumhuriyetin ilanından bu yana birçok kırsal kalkınma planı uygulanmıştır. Bu planlar genellikle hükümet politikalarında, beş yıllık kalkınma planlarında ve siyasi parti programlarında yer almıştır. Türkiye’de uygulanan planlarda daha çok tarımsal üretimin arttırılması amaçlanmış ancak kırsal halkın yaşadığı alanda kalkındırılması hedefine ulaşamamıştır. Planların merkezden yapılması, halka indirgenememesi, kırsal alanların yeterince araştırılmaması ve kırsal alanın potansiyelinin dikkate alınmaması gibi nedenler planların başarısızlıkla sonuçlanmasında etkili olmuştur.

Bu çalışmada kırsal alanlarda kurulan sanayi tesislerinin kırsal kalkınma ve kırsal istihdam üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu tesislere bir örnek olarak Çanakkale ili Ezine ilçesine bağlı Mahmudiye köyünde kurulan büyük ölçekli sanayi işletmesi Akçansa Çimento Fabrikası’nın, çevresinde ortaya çıkardığı etkiler incelenmiştir. Sanayi tesisinin etkilerinin belirlenebilmesi amacıyla fabrika çevresindeki köylerde arazi çalışmaları yapılmış ve anket uygulanmıştır. Anket uygulamasında genel olarak sanayi tesisinin kurulmasından önceki ve sonraki durum karşılaştırılmıştır. Anketlerden elde edilen veriler ise SPSS 23 programında analiz edilmiştir. İnceleme alanının haritalarının hazırlanmasında ve yorumlanmasında Arc-GIS 10.3 CBS yazılımı kullanılmıştır.

Anket bulgularına göre sanayi tesisi inceleme alanında istihdam ve gelir artışı sağlamıştır. Bunun yanı sıra bölgedeki eğitim, ulaşım gibi bazı hizmetlerin gelişmesini sağlayarak kırsal kalkınmayı olumlu etkilemiştir. Sanayinin bu etkilerine bağlı olarak sanayiden etkilenen köylerde kırdan kente göçün azaldığı görülmüştür. Ayrıca sanayi tesisinin bulunduğu alanda bazı çevresel sorunlar tespit edilmiş ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma, Kırsal Kalkınma, Kırsal Sanayi, Kırsal İstihdam

ABSTRACT

**EFFECTS OF LARGE-SCALE INDUSTRIAL PLANTS
ESTABLISHED IN RURAL AREAS ON RURAL DEVELOPMENT:
THE CASE OF MAHMUDIYE VILLAGE (EZİNE) AND ITS
ENVIRONS**

The concept of rural development has become one of the increasingly important issues in the world. Rural development, in general, aims to improve the status of the rural areas that are lagging behind compared to the cities in terms of socio-economics. For this reason, many countries prepare rural development plans today. Many rural development plans were applied since the proclamation of the republic in Turkey. These plans are often found in government policies, in five-year development plans, and in political party programs. The plans implemented in Turkey were mostly aimed to increase agricultural production however the goal of developing has not been achieved in areas where rural people live. The reasons, such as making plans from the center, not being able to be reduced to the public, insufficient investigation of rural areas, and neglect of the potential of the rural area have caused failure of the plans.

In this study, the effects of industrial facilities that have been established in rural areas on rural development and rural employment have been examined. As an example of these facilities, the effects of the large-scale industrial plant Akçansa Cement Factory, which was established in Mahmudiye village of Çanakkale province in Ezine district, were investigated. In order to determine the effects of the industrial plant, field and survey studies have been performed in villages which are around the plant. In the survey study, the situation before and after the establishment of the industrial plant was generally compared. The data obtained from the surveys were analyzed in the SPSS 23 program. Arc-GIS 10.3 GIS software was used for the preparation and interpretation of the maps.

According to the findings of the survey, the industrial facility provided employment and income growth in the field of investigation. In addition to this, it has been effective in the development of some services such as education, transportation in the region. Due to these influences of the industry, it has seen that in-migration from the countryside to the city has decreased in the industrialized villages. In addition, some environmental problems have

been identified in the field where the industrial plant is located and solutions for these problems have been developed.

Keywords: Development, Rural Development, Rural Industry, Rural Employment

ÖN SÖZ

Dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de kırsal alanda yaşayan nüfusun refah durumu kentsel alanlara göre daha düşüktür. Cumhuriyetin ilanından bu yana kırsal alanları kalkındırmak için birçok kırsal kalkınma planı yapılmıştır. Kırsal kalkınma çalışmaları kimi zaman devlet eliyle gerçekleştirilirken kimi zaman da yerel girişimciler tarafından başlatılmıştır. Kırsal kalkınmayı gerçekleştirmenin en iyi yollarından biri kırsal alanlarda kurulacak sanayi tesisleridir. Kırsal alanda sanayi tesislerinin kurulması istihdam ve gelir artışı sağladığından kırdan kente göçleri azaltabilmektedir. Ülkemizde kırsal sanayilerin kırsal alandaki istihdam ve gelire yönelik etkilerinin ortaya konmasına yönelik birçok çalışma yapılmıştır. Ancak literatürde Çanakkale ili Ezine ilçesine bağlı Mahmudiye köyünde kurulu Akçansa Çimento Fabrikası'nın çevresinde kırsal kalkınma ve kırsal istihdamı nasıl etkilediğine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı ve bu alandaki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada Mahmudiye köyü ve çevresindeki diğer köylerde kırsal kalkınma durumu, sanayi tesisinin kırsal kalkınmaya, kırsal istihdama ve kırsal gelire olan etkisi incelenmiştir. Bu amaçla seçilen 7 köyde anket çalışması yapılmış ve elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

Lisans hayatım boyunca üzerimdeki akademik emeklerinden ve yüksek lisans tezinin hazırlanma sürecinde birçok konuda her türlü bilgi birikimini ve deneyimlerini benimle paylaşan, tez boyunca maddi manevi desteğini benden esirgemeyen danışmanım sayın Prof. Dr. Cengiz AKBULAK hocama teşekkürü borç bilir, saygılarımı sunarım.

Anket çalışmasından elde edilen verilerin SPSS 23 programına girilmesinde ve yorumlanmasında yardımcı olan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyesi sayın Doç. Dr. Serkan TİMUR ve Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonometri Bölümü öğretim üyesi sayın Bahattin HAMARAT' a teşekkür ederim.

İnceleme alanındaki anket çalışmasında ve tezin yazım sürecinin her aşamasında desteğini sunan sevgili arkadaşım Nevra ARSLAN'a çok teşekkür ederim. Yine anket çalışmasında günlerce süren özverili çalışmaları ve yardımları için sevgili arkadaşlarım Ömer BOZKURT ve Ayşegül ÖZTÜRK'e çok teşekkür ederim. İnceleme alanının

haritalarının oluşturulmasında bana yardımcı olan Arş. Gör. Fikriye GÜL, Arş. Gör. Canan KÜLEK ve Mevlüt TAŞ arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca bana her zaman güvenen, verdiğim kararlara saygı duyan, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen çok değerli aileme sonsuz sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Eren COŞKUN

Çanakkale, 2018

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
TABLolar	xi
ŞEKİLLER	xiv
FOTOĞRAFLAR.....	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Problem Durumu.....	4
1.2. Çalışmanın Amacı.....	4
1.3. Çalışmanın Önemi.....	5
1.4. Materyal ve Yöntem.....	6
1.4.1. Materyal.....	6
1.4.2. Yöntem.....	6
1.4.2.1. Veri Topama.....	6
1.4.2.2. Arazi Çalışmaları.....	7
1.4.2.3. SPSS Programına Anket Verilerinin Girilmesi ve Analizinin Yapılması.....	7
1.4.2.4. İnceleme Alanına Ait Haritalarının Oluşturulması.....	7
1.4.2.5. Bulguların Değerlendirilmesi.....	8
1.5. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	8
1.6. Araştırma Soruları.....	8
1.7. Literatür Özeti.....	9
1.7.1. Kırsal Kalkınma İle İlgili Çalışmalar.....	9
1.7.2. Kırsal Sanayi İle İlgili Araştırmalar.....	13

İKİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE KAVRAMLAR VE TANIMLAR

2.1.	Kalkınma.....	17
2.2.	Kırsal Alan.....	18
2.3.	Kırsal Kalkınma.....	19
2.4.	Kırsal Sanayi.....	22

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İNCELEME ALANININ COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

3.1.	DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ.....	25
3.1.1.	Jeolojik Özellikler.....	25
3.1.2.	Jeomorfolojik Özellikler.....	27
3.1.3.	İklim Özellikleri.....	29
	3.1.3.1. Sıcaklık Özellikleri.....	30
	3.1.3.2. Yağış Özellikleri.....	31
	3.1.3.3. Basınç ve Rüzgâr Durumu.....	31
3.1.4.	Toprak Özellikleri.....	33
	3.1.4.1. Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfları (AKK).....	34
3.1.5.	Hidrografik Özellikler.....	36
3.2.	BEŞERİ VE EKONOMİK ÖZELLİKLER.....	37
3.2.1.	Nüfus Özellikleri.....	38
3.2.2.	Yerleşme Özellikleri.....	41
3.2.3.	Ekonomik Özellikler.....	43
	3.2.3.1. Tarım.....	44
	3.2.3.2. Hayvancılık.....	46
	3.2.3.3. Sanayi.....	48
3.2.4.	İnceleme Alanında Kuruluş Yeri Faktörleri.....	52
	3.2.3.1. Hammadde.....	55
	3.2.3.2. Enerji.....	56
	3.2.3.3. Su.....	57
	3.2.3.4. İş Gücü.....	57
	3.2.3.5. Pazar.....	58
	3.2.3.6. Ulaşım.....	59

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ANKET BULGULARI

4.1.	Sosyo-ekonomik Yapı.....	61
	4.1.1. Yaş Durumu.....	61
	4.1.2. Eğitim Durumu.....	61
	4.1.3. İstihdam Durumu.....	63
	4.1.4. Sosyal Güvence Durum.....	63
	4.1.5. Oturulan Evin Mülkiyet Durumu.....	65
	4.1.6. Hanelerin Ortalama Gelir Durumu.....	65
	4.1.7. Kooperatiflere Üyelik Durumu.....	70
	4.1.8. İnceleme Alanında Göç.....	71
4.2.	Kırsal Kalkınma Durumu.....	74
4.3.	Kırsal Sanayinin Kırsal Kalkınmaya Etkisi.....	78
	4.3.1. Gelir Üzerinde Sanayinin Etkisi.....	80
	4.3.2. İstihdama Etkisi.....	82
	4.3.3. Refah Düzeyine Etkisi.....	86
	4.3.4. Eğitim Hizmetine Etkisi.....	88
	4.3.5. Ulaşım Hizmetine Etkisi.....	90
	4.3.6. Sağlık Hizmetine Etkisi.....	92
	4.3.7. Altyapı Hizmetine Etkisi.....	93
	4.3.8. Sosyo-kültürel Faaliyetlere Etkisi.....	95
	4.3.9. Sanayi Tesisinin Çevresel Etkilerine Yönelik Katılımcı Görüşleri.....	96
SONUÇ VE ÖNERİLER		102
KAYNAKÇA		111
EKLER		119
EK 1. İnceleme Alanında Uygulanan Anket Formu.....		119
EK 2. Fotoğraflar		124
ÖZGEÇMİŞ		127

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADNKS	: Adrese Kayıtlı Nüfus Kayıt Sistemi
AKK	: Arazi Kullanım Kabiliyeti
BAĞ-KUR	: Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri
CETA	: Kanada ve Avrupa Birliği Arasında Kapsamlı Ekonomi ve Ticaret Anlaşması
CORINE	: Coordination of Information on the Environment – Çevresel Bilginin Koordinasyonu
ÇŞB	: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
D 550	: 550 Numaralı Devlet Yolu
DEM	: Digital Elevation Model – Sayısal Yükseklik Modeli
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
IPARD	: Instrument for Pre-Accession Rural Development – Avrupa Birliği Katılım kÖncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı
İ16	: İ16 Paftası 1/100.000 Ölçekli Jeoloji Haritası
J16	: J16 Paftası 1/100.000 Ölçekli Jeoloji Haritası
KHGM	: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
MTA	: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
OECD	: Organisation for Economic Cooperation and Development-Uluslararası Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı
ÖİK	: Özel İhtisas Komisyonu Raporu
ÖUKP	: Ön Ulusal Kalkınma Planı
SBF	: Siyasal Bilgiler Fakültesi
SAPARD	: Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development – Tarımsal ve Kırsal Kalkınmaya Yönelik Özel Katılım Programı
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences – Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı

SSK	: Sosyal Sigortalar Kurum
TÇMB	: Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği
TKV	: Türkiye Kalkınma Vakfı
TIN	: Triangulated Irregular Network – Düzensiz Üçgen Ağı
TOPRAKSU	: Toprak Su ve Çölleşme İle Mücadele Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü
UKKS	: Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi
UNIDO	: United Nations Industrial Development Organization – Birleşmiş Milletler Endüstriyel Gelişme Örgütü
Arş. Gör.	: Araştırma Görevlisi
Bkz.	: Bakınız
Doç.	: Doçent
Dr.	: Doktor
Prof.	: Profesör
vd.	: ve diğerleri

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa
Tablo 2.1.	Çanakkale ili, 1928-2017 yılları arası aylık ortalama en yüksek, aylık ortalama en düşük ve aylık ortalama sıcaklıkları (°C).....	30
Tablo 2.2.	Çanakkale’de 1928-2017 yılları arası yağışın aylara göre ortalama dağılışı (mm).....	31
Tablo 2.3.	Çanakkale’de yönlere göre rüzgârın esme oranı (%).....	33
Tablo 2.4.	İnceleme alanında farklı yıllara göre toplam nüfus miktarı ve 1965 sayımına göre değişim oranı (%).....	40
Tablo 2.5.	İnceleme alanındaki köylerde yıllara göre nüfus değişimi.....	41
Tablo 2.6.	İnceleme alanındaki köylerin nüfus miktarı ve hane sayısı.....	42
Tablo 2.7.	Yerleşmelerin toplam nüfus ve toplam yerleşmeler arasındaki payları.....	43
Tablo 2.8.	Çanakkale ili 1991 – 2017 yılları arası hayvan varlığı (baş).....	47
Tablo 3.1.	Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı.....	62
Tablo 3.2.	Katılımcıların eğitim durumu.....	62
Tablo 3.3.	Katılımcıların meslek kollarına göre dağılımı.....	63
Tablo 3.4.	Hanelerin sosyal güvence durumları.....	64
Tablo 3.5.	Sanayide çalışma durumuna göre sosyal güvencenin varlığı.....	64
Tablo 3.6.	Katılımcıların sosyal güvenlik sistemine göre dağılışı.....	65
Tablo 3.7.	Oturulan evin mülkiyet durumu.....	65
Tablo 3.8.	Katılımcıların ortalama geliri.....	66
Tablo 3.9.	Köylere göre ortalama gelir durumu.....	67
Tablo 3.10.	Katılımcıların kendilerini ekonomik bakımdan tanımlama durumu.....	67
Tablo 3.11.	Sanayide çalışmaya göre kendini ekonomik bakımdan tanımlama durumu.....	68
Tablo 3.12.	Yürütülen ekonomik faaliyetlerin yeterlilik durumu.....	69

Tablo 3.13.	Sanayide çalışma durumu ile ekonomik yeterlilik arasındaki ilişki.....	69
Tablo 3.14.	Kooperatif türlerine göre üyelik durumu.....	70
Tablo 3.15.	Kooperatif türlerine göre üye olma durumları.....	71
Tablo 3.16.	Köy dışına göç etme durumu.....	71
Tablo 3.17.	Köylere göre haneden dışarıya göç verme durumu.....	72
Tablo 3.18.	Sanayi tesisinden sonra alanın göç alma durumu.....	72
Tablo 3.19.	Sanayi tesisinin kurulmasından sonra köylere göre göç alma durumu.....	73
Tablo 3.20.	Köyden göç etme nedenleri.....	73
Tablo 3.21.	Göçlerin yoğunlaştığı yerler.....	74
Tablo 3.22.	Hanelere göre kalkınma kavramı.....	75
Tablo 3.23.	Hanelere göre kırsal kalkınmada etkili olan faktörler.....	75
Tablo 3.24.	Kırsal kalkınma çalışmalarının gerekliliği.....	76
Tablo 3.25.	Sanayide çalışma durumuna göre kırsal kalkınma çalışmalarının gerekliliği.....	76
Tablo 3.26.	Kalkınmanın kırsal alan açısından önemi.....	77
Tablo 3.27.	Sanayide çalışma durumuna göre kırsal kalkınmanın önemi.....	78
Tablo 3.28.	Katılımcıların sanayi tesisinde çalışma durumu.....	78
Tablo 3.29.	Köylere göre sanayi tesisine işçi gönderme oranları.....	79
Tablo 3.30.	Sanayi tesisinde çalışma süresi.....	80
Tablo 3.31.	Sanayi tesisinin kurulmasından sonra ekonomik gelir durumu.....	80
Tablo 3.32.	Sanayinin ekonomik gelişme üzerindeki rolü.....	81
Tablo 3.33.	Sanayi tesisi kurulduktan sonra köylerdeki gelirin değişimi.....	82
Tablo 3.34.	İstihdam üzerinde sanayinin rolü.....	82
Tablo 3.35.	Sanayide çalışma durumuna göre sanayi- istihdam ilişkisi.....	83
Tablo 3.36.	Köylere göre sanayi - istihdam ilişkisi.....	84
Tablo 3.37.	Sanayi tesisi ile kırsal kalkınma ilişkisi.....	84

Tablo 3.38.	Sanayide çalışma durumuna göre sanayi – kalkınma ilişkisi.....	85
Tablo 3.39.	Köylere göre sanayi – kalkınma ilişkisi.....	86
Tablo 3.40.	Sanayi tesisinin refah düzeyine etkisi.....	87
Tablo 3.41.	Sanayide çalışma durumu ile refah ilişkisi.....	87
Tablo 3.42.	Köylere göre sanayinin refah düzeyine etkisi.....	88
Tablo 3.43.	Sanayi tesisinden sonra eğitim hizmetinin genel durumu.....	89
Tablo 3.44.	Sanayide çalışma durumuna göre sanayinin eğitim hizmetine etkisi.....	89
Tablo 3.45.	Köylere göre sanayinin eğitime etkisi.....	90
Tablo 3.46.	Sanayi tesisi ile ulaşım hizmeti arasındaki ilişki.....	91
Tablo 3.47.	Sanayide çalışma durumuna göre sanayinin ulaşım hizmetine etkisi.....	91
Tablo 3.48.	Köylere göre ulaşım hizmetlerinin gelişiminde sanayi tesisinin rolü.....	92
Tablo 3.49.	Sağlık hizmetlerinin gelişiminde sanayinin rolü.....	93
Tablo 3.50.	Köylere göre sağlık hizmetinin gelişimde sanayi faktörünün etkisi.....	93
Tablo 3.51.	Sanayi tesisi ile altyapı hizmeti arasındaki ilişki.....	94
Tablo 3.52.	Köylere göre sanayi – altyapı hizmeti ilişkisi.....	95
Tablo 3.53.	Sanayi tesisi ile sosyo-kültürel faaliyetler arasındaki ilişki.....	95
Tablo 3.54.	Köylere göre sanayinin sosyo-kültürel faaliyetlere etkisi.....	96
Tablo 3.55.	Sanayi tesisi ile çevre kirliliği arasındaki ilişki.....	97
Tablo 3.56.	Köylere göre sanayi tesisi ile çevre kirliliği arasındaki ilişki.....	98
Tablo 3.57.	Sanayi tesisinden rahatsız olma durumu.....	98
Tablo 3.58.	Köylere göre sanayi tesisinden rahatsız olma durumu.....	99
Tablo 3.59.	Kırsal alanlarda sanayi tesislerinin arttırılmasının önemi.....	100
Tablo 3.60.	Kırsal alanda sanayi tesislerinin sayılarının arttırılmasının önemi.....	101
Tablo 3.61.	Köylere göre bu tarz sanayilerin arttırılmasının gerekliliği.....	101

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa
Şekil 1.1.	İnceleme alanının lokasyon haritası.....	3
Şekil 2.1.	Bozalan köyü ve çevresinin jeolojik kesiti.....	26
Şekil 2.2.	Çalışma alanının jeoloji haritası.....	27
Şekil 2.3.	Çalışma alanının yükselti basamakları haritası.....	29
Şekil 2.4.	İnceleme alanının büyük toprak grupları haritası.....	36
Şekil 2.5.	Kara Menderes Çayı'nın aylık ortalama akım değerleri.....	37
Şekil 2.6.	İnceleme alanında nüfusun yıllara göre değişimi.....	38
Şekil 2.7.	Çanakkale kır nüfusunun yıllara göre değişim grafiği	39
Şekil 2.8.	Yörede en çok üretilen tarım ve hayvancılık ürünleri.....	46
Şekil 2.9.	Türkiye çimento fabrikaları ve öğütme tesisleri.....	50
Şekil 2.10.	Çimento Fabrikası yerleşimi ve üretim şeması.....	52

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf No	Fotoğraf Adı	Sayfa
Fotoğraf 2.1.	İnceleme alanındaki büyük ölçekli sanayi tesisi (Akçansa Çimento Fabrikası).....	49
Fotoğraf Ek 2.1.	Mahmudiye köyünde kurulu sanayi tesisinin ana işletmesi.....	124
Fotoğraf Ek 2.2.	Sanayi tesisinin ürettiği çimento ve klinkeri pazara ulaştırdığı Kumburun köyündeki liman işletmesi.....	124
Fotoğraf Ek 2.3.	Bozalan köyünde bulunan hammadde sahası ve hammaddenin dekapaj yöntemi ile çıkarımı.....	125
Fotoğraf Ek 2.4.	Sanayi tesisinin kurulduğu Mahmudiye köyü.....	125
Fotoğraf Ek 2.5.	Sanayi tesisinin hammaddesinin bulunduğu Bozalan köyü ve sanayi tesisi.....	126
Fotoğraf Ek 2.6.	Sanayi tesisinin işçilerin ve öğrencilerin ulaşımını sağlamak için köylere kurmuş olduğu otobüs durakları.....	126

GİRİŞ

Kırsal kalkınma, günümüzde birçok ülkenin kalkınma stratejilerinin temelinde yer almaktadır. Çünkü günümüzde yoksul nüfusun büyük bölümü kırsal alanlarda yaşamaktadır. Türkiye’de de dünya geneline benzer olarak eğitim, sağlık, konut, ulaşım ve istihdam gibi sorunlar kırsal alanlarda giderilemediği için kırsalda yoksulluk daha fazladır (Bıçkıcı, 2011: 162). Bu nedenle ülkeler yoksulluğu azaltmak ve diğer ülkeler ile rekabet edebilecekleri bir duruma gelebilmek amacıyla kırsal kalkınma çalışmalarına ağırlık vermektedirler. Kırsal kalkınma çalışmaları yapılırken kırsal alanın sahip olduğu olanakların göz önüne alınması ve planlamaların buna göre yapılması yöredeki potansiyelin doğru kullanılmasını sağlar. Dünyada gelişmiş ülkelere bakıldığında, kırsal kalkınma çalışmalarında genellikle ilgili yörenin sahip olduğu potansiyeli ön plana çıkarma düşüncesinin hâkim olduğu görülür (Akbulak vd., 2013: 2).

Kırsal kalkınma çalışmalarında, kırsal alanda yer alan kaynakların doğru ve sürdürülebilir kullanımı maksimum fayda elde etmek adına önemlidir. Kırsal kalkınma çalışmaları yapılırken planın uygulandığı yörenin sahip olduğu kırsal kaynakların ön planda yer alması gerekir. Bu konunun önemine erken varan gelişmiş dünya ülkeleri yaptıkları kırsal kalkınma çalışmalarında önceliği planların uygulandığı yörenin potansiyel kaynaklarına vermişlerdir (Başbüyük 2004b: 51).

Ülkemizde Cumhuriyetin ilanından bu yana birçok kırsal kalkınma ve kırsal sanayi planı yapılmıştır. Bu planların temel amacı kırsal alanlardan başlayarak ülkenin tamamını kalkındırmaktır. Bu amaçla Beş Yıllık Kalkınma Planlarında, kırsal kalkınma ve kırsal sanayi üzerinde önemle durulmuştur. Nitekim 1963 yılından günümüze kadar on adet Beş Yıllık Kalkınma Planı (BYKP) uygulanmıştır.

Bu kalkınma planlarında, kırsal kalkınmayı gerçekleştirebilmek amacıyla 1963’ten bu yana sırasıyla Orman Ürünleri Sanayi Genel Müdürlüğü ve Merkez Köyler kurulmuş, Köy Kent Projeleri ve Entegre Kırsal Kalkınma Projeleri oluşturulmuştur. Yine ilerleyen yıllarda kırsal kalkınma için Organize Sanayi Bölgeleri belirlenmiş, AR-GE (Araştırma ve Geliştirme) çalışmaları desteklenmiş, Ulusal Kırsal Kalkınma Projeleri (UKKS) ve Kırsal Kalkınma Planları devreye girmiştir (Çulha, 2004: 107-114).

Devlet Planlama Teşkilatı, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda temel hedef olarak kırsal alanlarda yaşayan insanların iş ve yaşam

koşullarının buldukları yörede iyileştirilmesini amaçlamıştır. Kırsal kalkınma politikasının genel çerçevesini ise kırsal istihdamın ve kırsal ekonominin güçlendirilmesi, insan kaynakları geliştirerek yoksulluğun azaltılması, sosyal ve fiziki altyapının iyileştirilmesi gibi konular oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra çevre ve doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, sağlıklı bir gelecek açısından belirlenen hedeflerdir (DPT, 2013: 135).

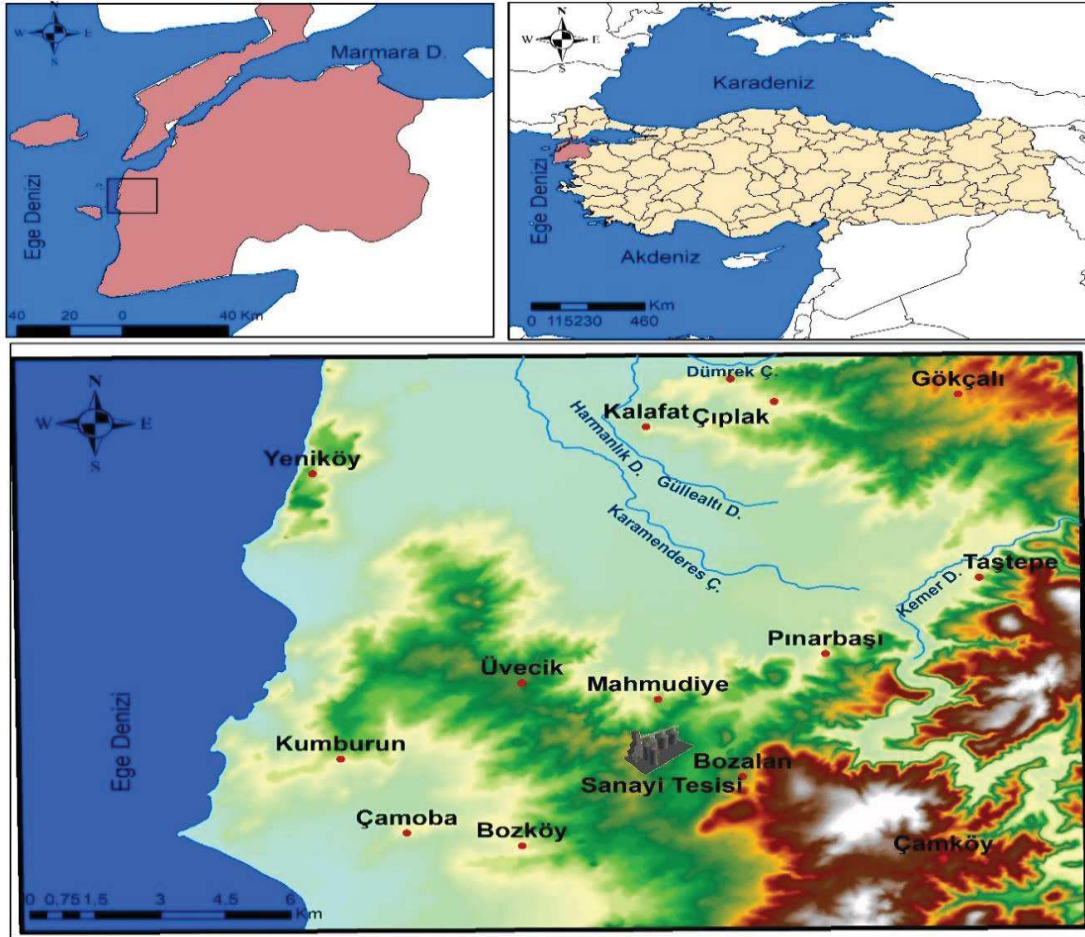
Kırsal kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi amacıyla Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda ilk defa UKKS ve Kırsal Kalkınma Planı faaliyete konulmuştur. Kırsal kalkınma faaliyetlerinin takibi için çok taraflı bir izleme komitesi de kurulmuştur. Planlarda uygulamalar büyük ölçüde kırsal alandaki yerel kurumlara devredilerek işbirliği sağlanmıştır. Yerel düzeyde kırsal kalkınmaya ilişkin kurumsal kapasitelerin artırılması sağlanmıştır. Bu kapasitenin genişlemesini sağlayan kurumların başında; Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, kalkınma ajansları, il özel idareleri ve köylere hizmet götürme birlikleri gelmektedir. Son yıllarda yapılan yeni düzenleme ile birlikte, 30 ilin büyükşehir belediyeleri ile bu illerin ilçe belediyeleri de önemli rol almışlardır (DPT 2013: 134).

Kırsal kalkınmanın sağlanmasında tarım dışı faktörlerin de kalkınmayı gerçekleştirebileceği bilinmektedir. Bunlara en iyi örnek kırsal alanda kurulu sanayi tesisleridir. Sanayi tesisleri kırsal alanların kalkınmasına, kırdan kente yönelik göçün önlenmesinde ve kırsal nüfusun kırsal alanda istihdam edilmesinde önemli bir etkiye sahiptir (Erel, 1999: 3).

Bu çalışmada kırsal alanlarda kurulu büyük ölçekli sanayi tesislerinin sağladığı kırsal istihdam ve gelir artışı ile beraber kırsal kalkınmaya olan etkisi ele alınmıştır. Bu çerçevede Çanakkale ili Ezine ilçesi Mahmudiye köyü ve kırsalında kurulu büyük ölçekli sanayi tesisi olan Akçansa Çimento Fabrikası ve çevresindeki 7 köy incelenmiştir. Çalışma temel olarak 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın metodolojisi ortaya konmuş ve konu ile ilgili literatür taraması yapılarak daha önceki kırsal kalkınma ve kırsal sanayi çalışmaları incelenmiştir. İkinci bölüm kuramsal ve kavramsal çerçeveyi kapsamaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde sanayi tesisinin bulunduğu inceleme alanının doğal ve beşerî özellikleri ortaya konmuştur. Bu bölümde ayrıca inceleme alanındaki kuruluş yeri faktörleri incelenmiştir. Dördüncü bölümde ise anket bulguları değerlendirilmiştir. Anketlerden elde edilen bulgular konunun daha iyi açıklanabilmesi amacıyla sosyo-ekonomik yapı, kırsal

kalkınma özellikleri ve kırsal sanayi yapısı olmak üzere 3 başlık altında incelenmiştir. Çalışmanın sonuç ve öneriler kısmında anketlerden elde edilen bulgular ve arazi gözlemleri doğrultusunda ulaşılan sonuçlar değerlendirilmiştir. Ayrıca alanda kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi ve var olan sorunların giderilebilmesi amacıyla çözüm önerileri sunulmuştur.

Şekil 1.1. İnceleme alanının lokasyon haritası

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Problem Durumu

Ülkemizde Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar kırsal alanı kalkındırma amaçlı planlamalara ağırlık verilmiştir. Ancak bu girişimler planlama veya uygulama sürecinde meydana gelen bir takım aksaklıklardan dolayı istenilen sonucu verememiştir. Ayrıca ülkemiz için önemli bir sorun teşkil eden bölgeler arası gelişmişlik farkının yanı sıra aynı bölge içinde de kır-kent arasındaki gelişmişlik farkı bulunmaktadır. Bu anlamda kırsal alanların kalkındırılmaması ülkemiz için önemli bir sorundur.

Türkiye’de çeşitli illerde uygulanan kırsal kalkınma projeleri, projenin uygulandığı alanların yeterince araştırılmaması, kırsal bölge imkanlarının tam olarak kavranamaması, sınırlı olan doğal kaynaklara alternatiflerin düşünülmemesi, planların sağlıklı yürütülmemesi, kırsal halkın sürece dahil edilmemesi, projeleri faaliyete geçirecek yeterli finansmanın ayrılmaması, projenin uygulama yönetiminde sıkıntılar çıkması ve kırsal alanlara alternatif olarak kırsal sanayi tesislerinin kurulmayıp kırsal yatırımların sadece tarımsal projelerle sınırlandırılmasından dolayı bugüne kadar istenilen sonucu vermemiştir. Kırsal kalkınma projeleri başarıya ulaşamadığı için de kırdan kente yönelik göçler devam etmektedir (Çulha, 2004: 133-137).

İnceleme alanı Türkiye’nin en gelişmiş ve kentleşme oranının en fazla olduğu Marmara Bölgesi’nde yer alır. Bununla birlikte inceleme alanı bulunduğu bölgeden farklı olarak dışarıya sürekli göç vermektedir. Yaşanan göçler sonucunda yörede genç nüfus gittikçe azalmaktadır. Kırsal kalkınmanın sağlanmasında ve göçün önlenmesinde ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi önemlidir. Kırsal alanlarda kurulan sanayi tesislerinin bu bakımdan ayrı bir yeri vardır. Bu çalışma ile Çanakkale’de kırsal alanlarda kurulan büyük ölçekli bir sanayi işletmesinin kırsal kalkınmaya etkileri araştırılmıştır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Dünyanın birçok ülkesinde kır-kent arasındaki gelir dengesizliğini gidermek, kalkınma ve gelişmişlik farklılığını azaltmak, kırsal alanlardaki göçleri durdurmak ve bu alanlarda yaşayan

insanların yaşam kalitesini arttırmak amaçlı çeşitli kalkınma politikaları uygulanmaktadır. Bu politikaların ortak hedefi çoğunlukla tarımla uğraşan kırsal nüfusun kalkınmasını sağlamaktır.

Ülkemizde de benzer bir durum söz konusudur. 2017 yılı itibariyle Türkiye’de nüfusun %19,5’i tarımda istihdam edilmektedir. Bu oran %19,1 düzeyinde istihdam oranına sahip durumdaki sanayi sektöründen bile daha fazladır. Ancak her ne kadar tarımda istihdam edilenlerin oranı sanayi sektöründe istihdam edilenlerin oranından fazla olsa da tarımla uğraşan kırsal alanın gelir düzeyi daha düşüktür (TÜİK, 2017). Bu nedenle kırsal alanlarda, o yörenin potansiyelini ortaya çıkaracak sanayi tesislerinin kurulması önemlidir. Kırsal alanlarda kurulan sanayi işletmeleri çoğunlukla devletin öncülüğünde gerçekleştirilmektedir. Devletin yanı sıra çeşitli kooperatifler, hükümet dışı gönüllü kuruluşlar, özel teşebbüsler ve kırsal bölge halkının yerel girişimcileri tarafından da başlatılabilmektedir (Erel, 1999: 2-3).

Bu çalışmada kırsal alanda kurulan büyük ölçekli sanayi işletmelerinin kırsal kalkınmaya ve kırsal istihdama etkisinin ortaya konması hedeflenmiştir. Bu işletmelere bir örnek Mahmudiye köyü kırsalında yer alan Akçansa Çimento Fabrikası’nın kuruluşu, gelişimi ve kırsal alan üzerindeki etkileri incelenmiştir. Ayrıca ilgili sanayi tesisinin neden bu bölgede kurulduğuna dair kuruluş yeri faktörlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

1.3. Çalışmanın Önemi

Kırsal kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için kalkınma planlarının yapıldığı bölgenin sahip olduğu potansiyelin dikkate alınarak değerlendirmelerin yapılması ve bu kaynakların sürdürülebilir kullanımının sağlanması önemlidir (Akbulak vd., 2013: 136). Diğer taraftan kırsal alanlarda yaşayan insanların yaşam kalitesi düşük ve girişimci ruhları pek gelişmemiştir. Dolayısıyla kırsal bölgelerde yatırımlar genellikle devlet eliyle yapılmaktadır. Ancak devlet tarafından merkezden yürütülen planlarda kırsal bölgenin yaşam biçimi yeteri kadar araştırılmadığı için planlar, eksik ya da başarısız olmaktadır. Bu nedenle planın yerinden yönetilmesi ve kırsal bölge dinamiklerinin sürece dahil edilmesi, başarıya ulaşabilme hususunda önemli bir konudur (Erel, 1999: 135-137).

Kırsal alanlarda yaşayan nüfusun sosyal, ekonomik ve kültürel hizmet ihtiyaçlarının karşılanması ve kırsal nüfusu bulunduğu alanda istihdam ederek kırdan kente göçü

engellemek için tarım dışı istihdam olanaklarının geliştirilmesi ve bu çerçevede kırsal alanlardaki sanayi faaliyetlerinin desteklenmesi gerekmektedir (Çulha, 2004: 137-138).

İnceleme alanındaki sanayi tesisinin kırsal kalkınma üzerindeki etkisi ve kırsal halkın sanayi tesisi ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi önemlidir. Kırsal sanayinin kırsal kalkınma üzerindeki etkisine yönelik daha önce yapılan bir çalışmanın bulunmaması çalışmanın önemini arttırmaktadır.

1.4. Materyal ve Yöntem

1.4.1. Materyal

Çalışmada 1/25.000 ölçekli topoğrafya haritası temel altlık olarak kullanılmıştır. İnceleme alanının jeolojik özelliklerinin belirlenmesinde MTA tarafından hazırlanan 1/100.000 ölçekli jeoloji haritası (Ayvalık İ16 ve J16 paftası) kullanılmıştır. Ayrıca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan CORINE sınıflandırma sonuçlarından arazi kullanım kabiliyet sınıfları belirlenmiştir. İnceleme alanının iklim özellikleri, Çanakkale Meteoroloji İstasyonunun verileri kullanılarak açıklanmıştır. Nüfus özelliklerinin ortaya konulmasında 1965, 1975, 1985, 1990, 2000 yılları nüfus sayımı sonuçları ve ADNKS 2010 ve 2017 yılı verileri kullanılmıştır. Tarım ve hayvancılık verileri TÜİK ve Çanakkale İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nden temin edilmiştir. İnceleme alanındaki sanayi tesisine yakın köylerde anket uygulaması yapılmıştır. Anket verilerinin değerlendirilmesinde SPSS 23 programı, inceleme alanının haritalarının yapımında ise Arc-GIS 10.3 CBS yazılımı kullanılmıştır.

1.4.2. Yöntem

Bu kısımda çalışma boyunca verilerin toplanması, işlenmesi ve değerlendirilmesi aşamaları anlatılmıştır. Yöntem ile ilgili olarak verilerin toplanması, SPSS programına anket verilerinin girilmesi ve analizinin yapılması, inceleme alanı haritalarının oluşturulması, arazi çalışmaları ve inceleme alanındaki doğal ve beşerî özelliklerin tespit edilmesi gibi yöntemler kullanılmıştır.

1.4.2.1. Veri Toplama

Çalışmanın bu kısmından elde edilen bilgiler, tezin güvenilirliğinin ve geçerliliğinin sağlanabilmesi açısından önemlidir. İnceleme alanına ait veriler çeşitli şekillerle elde

edilmiştir. Öncelikle tezin konusu ile ilgili literatür araştırması yapılarak, Türkiye’de şimdiye kadar yapılmış kırsal kalkınma ve kırsal sanayi çalışmaları incelenmiştir. Bunun yanı sıra inceleme alanı ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Yine veri toplama kısmında çeşitli istatistiki verilerden, haritalardan, arazi çalışmaları sonucu elde edilen gözlem kayıtlarından ve anket verilerinden yararlanılmıştır.

1.4.2.2. Arazi Çalışmaları

Tezin farklı aşamalarında arazi çalışmaları yapılmıştır. İnceleme alanına yapılan ilk arazi çalışması ile sanayi tesisi ve etki alanı belirlenmiştir. Bu kapsamda hammaddenin nereden çıkarıldığı, nerede işlendiği ve limanının hangi köyde bulunduğu yerinde gözlemlenmiştir. İnceleme alanında gerek sanayi tesisi yöneticileri gerekse köy muhtarları ile görüşülerek sanayi tesisinin hangi köylerden işçi aldığı belirlenmiş ve çalışmanın sınırları belirlenmiştir. Belirlenen sınırlar dahilindeki 7 köyde anket uygulanmıştır. Süreç içerisinde gerçekleştirilen arazi çalışmalarında alanın fiziki ve beşerî özellikleri ile ilgili bilgiler daha sonra yorumlanmak üzere not edilmiştir. Ayrıca gerektiğinde tez çalışmasına dahil edilmek üzere önemli görülen bazı yerlerin görüntü kaydı alınmıştır.

1.4.2.3. SPSS Programına Anket Verilerinin Girilmesi ve Analizinin Yapılması

Anketlerden elde edilen bulgular, çalışmanın en önemli veri kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Anket uygulanırken çalışma çağındaki kırsal nüfus temel alınmıştır. Tüm katılımcılara yüz yüze görüşme ve rastgele örneklem seçme tekniği uygulanarak birey anketi uygulanmıştır. Ankette verilen cevaplar kod planı yardımıyla sayısallaştırılmış ve bilgisayara yüklenmiştir. Bilgisayarda SPSS 23 istatistik programı ile analiz edilerek sonuçlar arasındaki çeşitli ilişkiler ortaya çıkarılmıştır. Anket bulguları frekans durumlarının ve oransal hesaplamaların yer aldığı tablolarla ifade edilmiştir. İnceleme alanındaki bazı önemli noktalara açıklık getirebilmek amacıyla katılımcıların cevapları farklı şekillerde gruplandırılmıştır. Bunlar genel cevaplarına göre, sanayide çalışma durumlarına göre ve köylere göre verdikleri cevaplar ayrı tablolar şeklinde verilmiştir.

1.4.2.4. İnceleme Alanı Haritalarının Oluşturulması

Sayısal haritalardan yararlanılarak inceleme alanının lokasyon (konum) haritası, jeoloji, jeomorfoloji ve arazi kullanım kabiliyet sınıfları (AKK) haritaları yapılmıştır. CBS

yazılımı kullanılarak elde edilen haritalar inceleme alanının özelliklerini yorumlamada kullanılmıştır.

1.4.2.5. Bulguların Değerlendirilmesi

İnceleme alanında tezin amacına uygun olarak sırasıyla jeolojik, jeomorfolojik, klimatolojik, hidrografik ve toprak özellikleri gibi doğal özellikleri ortaya konmuştur. Devamında nüfus ve yerleşme gibi beşerî özellikler ile tarım, hayvancılık ve sanayi gibi ekonomik özellikler ortaya konmuştur.

1.5. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

İnceleme alanı Anadolu'nun kuzeybatısında, Biga Yarımadası'nın batı kısmında yer almaktadır. İnceleme alanının sınırları, Akçansa Çimento Fabrikası'nın ekonomik olarak etkilediği alanlar ve bünyesinde çalıştırdığı işçilerin bulunduğu köylere göre belirlenmiştir. Buna göre inceleme alanı sınırları içinde Pınarbaşı, Mahmudiye, Bozalan, Üvecik, Kumburun, Çamoba ve Mecidiye olmak üzere toplam 7 köy bulunmaktadır. Bu köylerin tamamı Çanakkale ili Ezine ilçesine bağlıdır. İnceleme alanı kuzey-güney ve doğu-batı uzunluğu yaklaşık 14 km'dir ve bu şekilde kabaca bir kare biçimindedir (Bkz. Şekil 1.1.).

Araştırmanın sınırlılıkları olarak, sanayi tesisinin birçok köyden işçi almasından dolayı inceleme alanı sınırlarının belirlenmesindeki güçlük ve sanayi tesisi çalışanları ile kırsal halka anket uygulanmasında yaşanan sıkıntılar belirtilebilir.

1.6. Araştırma Soruları

İnceleme alanındaki sanayi tesisinin kırsal istihdam ve kırsal kalkınmaya etkisinin ortaya konulması amacıyla araştırma soruları oluşturulmuştur. Anket formu oluşturulan araştırma sorularına göre hazırlanmış ve alanın tüm yönleriyle incelenmesi sağlanmıştır. Bu sorular arazi çalışmalarıyla ve anket bulgularından elde edilen verilerin değerlendirilmesi ile cevaplanmıştır.

Çalışmanın başlıca araştırma soruları aşağıda belirtilmiştir:

- Sanayi tesisi kurulduktan sonra kırsal alanda nüfus artışı nasıl değişmiştir?
- Kırsal alanda kurulu büyük ölçekli sanayi tesisi kırsal alanda istihdamı arttırmış mıdır?
- Sanayi tesisinin kurulması çevresindeki kırsal alanda gelir artışı sağlamış mıdır?
- Sanayi tesisinin kurulmasından sonra bölgede refah seviyesi artmış mıdır?

- Sanayi tesisinin kurulmasından sonra göç olmuş mudur?
- İnceleme alanında sosyo-kültürel faaliyetlerin gelişmesi üzerinde sanayinin etkisi var mıdır?
- Sanayi tesisinin varlığı kırsal halkı çevre açısından nasıl etkilemiştir?

1.7. Literatür Özeti

Türkiye’de Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar kırsal kalkınma ilgili birçok plan yapılmıştır. Ülkeyi kalkındırabilmek amacıyla, düzenli olarak kalkınma planları uygulanmış, bölgesel düzeyde projeler hazırlanmış ve bu uygulamalarda kırsal kalkınma üzerinde önemle durulmuştur. Bu çalışma kapsamında öncelikle kırsal kalkınma ve kırsal sanayi ile ilgili daha önce yapılan çalışmalar incelenmiştir. İncelenen çalışmalar eskiden yeniye doğru yayınlanma zamanı göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Ayrıca kendi içerisinde kırsal kalkınma ile ilgili olanlar ve kırsal sanayi ile ilgili olanlar olmak üzere 2 başlık altında incelenmiştir.

1.7.1. Kırsal Kalkınma İle İlgili Çalışmalar

Çelik (1993), tarafından hazırlanan “*Kalkınmada Öncelikli Yörelerde Endüstrileşmeyi Temin Etmek Üzere KÖYTEKS’in Geliştirdiği Yeni Yatırım Modeli*” adlı çalışmada, kırsal alana yatırım yapmak, kırsal alanda istihdamı sağlamak ve geliri arttırmak amacıyla 1987 yılında KÖYTEKS’in kurulduğundan bahsedilmiştir. KÖYTEKS, ülkenin nispeten geri kalmış alanlarında, kendi planlamalarının veya devletin yarım kalmış çalışmalarının tamamlanmasını amaçlamıştır. Bu amaçla Yozgat, Erzincan, Gümüşhane, Kırıkkale, Siirt, Diyarbakır ve Bitlis gibi illerde hazır giyim fabrikaları ve bu illerin kendi potansiyellerine uygun sanayi yatırımları yapmıştır.

Önbilgin (1993), tarafından hazırlanan “*Yaygın Üretim ile Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Uygulama Projesi*” adlı çalışmada, ülkemizde ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanmasından bahsetmiştir. Kırsal kalkınma faaliyetlerinin başarıya ulaşmasında küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin etkinliğini arttırmak ve gelişmelerini sağlayarak güçlü bir rekabet ortamı oluşturmak amacıyla Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) kurulmuştur.

Başbüyük (2004a), tarafından hazırlanan “*Mesudiye (Ordu) Köykent Projesi/Village-Townships Project of Mesudiye (Ordu)*” adlı çalışmada Ordu ilinde

uygulanan kırsal kalkınma projesi incelenmiştir. Bu proje Eylül 2000 yılında Ordu ili sınırları içerisinde bulunan 9 köyde (Ilışar, Çavdar, Esatlı, Göçbeyi, Türk köyü, Kışlacık, Çardaklı, Dayalı ve Yuvalı) uygulanmıştır. Projenin uygulandığı bölgede üretimin artırılması, eğitim, sağlık, ulaşım, altyapı, üstyapı ve kalkınmanın geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla yol çalışmaları yapılmış, temiz su şebekesi çekilmiş ve kanalizasyon sorunu büyük oranda giderilmiştir. Orman ve Köy İşleri Daire Başkanlığından (ORKÖY) kredi alınarak yapılan yatırımlar sonuç vermiş ve ilk 9 ayda 90 civarı aile kırsal alanlara dönüş yaparak tersine göç hareketini başlatmışlardır. Bu proje Türkiye'nin birçok kırsal bölgesinde ilgiyle takip edilmiş ve aynı uygulamanın kendi kırsal alanlarında uygulanması talebiyle birçok başvuru yapılmıştır.

Başbüyük (2004b), tarafından hazırlanan “*Coğrafi açıdan Türkiye’de Kırsal Kalkınma Sorunu*” adlı çalışmada, Türkiye’de kırsal kalkınma kavramını işlemiştir. Türkiye’de yöresel coğrafi faktörlerin kırsal kalkınma üzerindeki etkisini incelenerek, ülkemizde kırsal kalkınmanın zorluğu ancak bir o kadar da gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Bakırcı (2007), tarafından hazırlanan “*Türkiye’de Kırsal Kalkınma Kavramlar Politikalar Uygulamalar*” adlı çalışmada, kırsal kalkınma, kırsal alan gibi konular hakkında teorik bilgiler vermiştir. Bunun yanı sıra küresel anlamda konuya ait farklı bakış açılarını bir araya getirilmiştir. Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde yaptığı kırsal kalkınma çalışmalarını incelenmiştir. Türkiye’de kırsal kalkınma çalışmalarının devamlılığı ve sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi amacıyla konuya perspektif kazandırmıştır.

Can ve Esengün (2007), tarafından hazırlanan “*Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Programlarının Türkiye’nin Kırsal Kalkınma Açısından İncelenmesi: SAPARD ve IPARD Örneği*” adlı çalışmada, kırsal alanlarda yapılan tarımsal faaliyetlerin yetersiz olduğu, birçok tarım ürünü ve hayvancılıkta geri kalılabileceği ve bu nedenle dünya piyasalarına göre geride kalılabileceğinden bahsedilmiştir. Türkiye’nin içinde bulunduğu şu dönemde etkin politikaların yapıp planlı kalkınmanın gerçekleşmesi gerekmektedir. Kırsal alanlarda planlamaya gidilmemesi halinde, Türkiye’nin üretim potansiyelinin el verdiği stratejik ürünlerde bile dışarıya bağımlı hale gelecektir. Türkiye bu nedenle kırsal planlama, teknolojik yatırımlar ve kırsal alanlarda tarım dışı faaliyetlerin değerlendirilmesi, kırsal sanayi uygulamalarının artırılması ve AB’den alınan yardımların doğru kullanılmasını sağlayan kurumsal sistematiği gerçekleştirmek zorundadır.

Çakar (2007), tarafından hazırlanan “*Türkiye’de 1980 Sonrası Kırsal Kalkınma Uygulamaları ve Çorum Örneği*” adlı çalışmada, bugüne kadar uygulanan kırsal kalkınma çalışmaları incelenmiş ve Çorum ilindeki 3 köy kırsal kalkınma açısından incelenmiştir. Bu amaçla kırsal halk ile anket yapılmış ve köylerin sorunları üzerinde durulmuştur.

Çeken vd. (2007), tarafından hazırlanan “*Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye’ye Yönelik Teorik Bir Çalışma*” adlı çalışmada, Türkiye’nin 2001-2023 yılları arasını kapsayan Uzun Vadeli Gelişme Stratejisi’nde bilgi toplumu haline gelmek ve AB’ye tam üyeliği gerçekleştirmek üzerinde durulmuştur. Bu anlamda Türkiye’nin sosyo-ekonomik düzeyi yükseltilerek, 2010’da bölgesel güç ve 2020’lerde ise Dünya’da söz sahibi bir devlet haline gelmek istemektedir. Bu yüzden Türkiye’de kalkınma faaliyetlerinin başarıya ulaştırılabilmesi için kendisine kısa, orta ve uzun vadeli hedefler belirlemeli ve bu şekilde sürdürülebilir bir kalkınma gerçekleştirilmelidir. Kırsal alanlarda yeni iş imkânları sağlanmalı, bu amaçla kırsal kalkınma, kırsal turizm, sürdürülebilir kalkınma ve kırsal sanayi faaliyetleri desteklenmelidir.

Sezgin (2007), tarafından hazırlanan “*Başdere Havzası Kırsalının Kalkınma Potansiyelleri*” adlı çalışmada, Başdere havzasındaki Sarıveliler ilçesi ve bu ilçeye bağlı 1 kasaba ile 13 köyün kırsal kalkınma ve kırsal sanayi potansiyelleri incelenmiştir. Bu anlamda Avrupa Birliği (AB) kırsal kalkınma araçları çerçevesinde havzanın sahip olduğu potansiyeller SWOT analizi yöntemiyle ortaya konmaya çalışılmıştır. Kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi için kırsal sanayi önerileri geliştirilmiştir.

Taşgın (2009), tarafından hazırlanan “*Erzurum İli Oltu İlçesinin Kırsal Kalkınma Potansiyeli ve Göç Sorunu*” adlı çalışmada, Erzurum ilinin kırsal kalkınma sorunu belirlenmiş ve ilin potansiyel kaynakları ortaya konmaya çalışılmıştır. Erzurum ili için yapılan analizlere göre, kırsal kalkınmanın yeterince sağlanamamasından dolayı göç vermektedir. Akrabaların göç etmesi, genç üreticilerin beklentilerinin kırsal alanda sağlanamaması, konut sorunları gibi durumlar göçün başlıca nedenleri olarak belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada kırsal alandaki göçü azaltacak birtakım öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Alagözoğlu (2010), tarafından hazırlanan “*Türkiye’deki Entegre Kırsal Kalkınma Projelerinin Sosyal Kalkınma Boyutu: Erzurum Kırsal Kalkınma Projesi*” adlı çalışmada, ülkemizin en geri kalmış bölgesi durumundaki Doğu Anadolu Bölgesi’nde uygulanan ilk kırsal kalkınma projesi olan Erzurum Entegre Kırsal Kalkınma Projesinin ekonomik ve

sosyal boyutları incelenmiştir. Çeşitli sosyal ve ekonomik göstergeler kullanılarak Erzurum ilinin kırsal kalkınma projesinin uygulanmasından önceki ve sonraki durumu karşılaştırılmıştır.

Albeni (2011), tarafından hazırlanan “*Kırsal Kalkınmada Organik Tarımın Rolü ve Bucak İlçesi Melli Yemişi (İncir) Örneği*” adlı çalışmada, ülkelerin kalkınabilmesi için kırsal kalkınma politikaları geliştirerek kırsal alanlarda tarımın geliştirilmeye çalışılmasından bahsedilmiştir. Kırsal kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için Bucak ilçesinde çevre, doğa ve insan sağlığına zararı olmayan organik tarımın geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu çalışma ile Melli Yemişi'nin (incir) organik olarak sertifikalandırılması da amaçlanmıştır.

Taşcıoğlu (2011), tarafından hazırlanan “*Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programının Sosyal Ve Ekonomik Yönden Değerlendirilmesi: Batı Akdeniz Bölgesi Örneği*” adlı çalışmada, Türkiye’de uygulanan Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) kapsamındaki Antalya, Burdur ve Isparta illeri incelenmiştir. Çalışmada kırsal kalkınmaya yönelik yatırımlardan yararlanan işletmelerin neden bu yardımlardan yararlandığı ve gelecekte kırsal kalkınma adına ne tür alternatiflerin ortaya konulabileceği değerlendirilmiştir. Bu program sayesinde kırsal alanın gelirini yükseltmek, tarımda üretimi arttırmak ve tarıma dayalı kırsal sanayi uygulamalarını geliştirmek hedeflenmiştir.

Çolakoğlu (2012), “*Kırsal Kalkınma Problemine Bir Çözüm Arayışı Olarak Köy-Kent Projesi*” adlı çalışmasında Cumhuriyetin ilanından itibaren kırsal bölgeleri kalkındırmak için uygulanan birtakım projelerin başarısız olması üzerine kır – kent arasındaki olumsuzlukları ortadan kaldırmak, kır – kent gelişmişlik farkını azaltmak, kırsal alanların gelişmesini sağlamak amacıyla ortaya konulan önemli bir kalkınma projesidir. Köy kentlerde bazı ortak hizmetler bulunmaktadır. Örneğin; ortak yönetim birimi, kooperatif birlikleri, bütün köylerin ortak kullanımına sunulan makine parkları ve çeşitli tarım aletleri bulunmaktadır. Köy kent projesi sayesinde köylüler tarımda ihtiyaç duydukları araç gereçleri satın almak zorunda kalmamıştır. Bu sayede köylünün cebinden ekstra gider olmadığı için çiftçinin geliri artmış ve yaşam şartlarının iyileşmesi sağlanmıştır.

Akbulak vd. (2013), tarafından yapılan “*Ezine Peyniri Coğrafi İşaretinin Kırsal Kalkınmaya Etkisi Bakımından Değerlendirilmesi*” isimli çalışmada Ezine Peyniri Coğrafi İşaretini ve bunun kırsal kalkınmaya etkilerini incelenmiştir. Bu anlamda bölgede uygulanan SWOT analizi ile Ezine Peyniri üretim alanlarının güçlü ve zayıf yönlerini tespit edilmiş,

bölgenin fırsatlarını ve tehditlerini ortaya konmuştur. Bu çalışma aynı zamanda 111K330nolu TUBİTAK projesidir. Bu anlamda yapılan çalışma ile kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi için bölgenin coğrafi işaretlerinin önemi belirtilmiştir.

Akın (2015), tarafından hazırlanan “*Kırsal Kalkınma Politikalarının AB Politikaları Çerçevesinde İncelenmesi: Denizli İli Örneği*” adlı çalışmada, AB’nin kuruluşundan bu yana desteklediği kırsal kalkınma politikaları incelenmiştir. Bu faaliyetlerin kapsamında IPA (Mali Yardım Aracı), IPARD (Kırsal Kalkınma Bileşeni) ve bunları Türkiye’de uygulayan TKDK (Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu) faaliyetleri incelenmiştir. Çalışmada Denizli ilinin kırsal alan dinamikleri ortaya çıkarılarak kırsal kalkınma politikalarına yön vermek hedeflenmiştir. Bu anlamda kırsal alanda gelir düzeyi ile kırsal kalkınma yatırımlarına katılma durumu ortaya konmuştur.

Çil (2015), tarafından hazırlanan “*Kırsal kalkınma politikalarının Adıyaman kırsalına olan etkisinin tütün tarımı üzerinden değerlendirilmesi*” adlı çalışmada, 2000 yılından bu yana uygulanan tütün politikalarının Adıyaman çevresinde kırsal kalkınmayı nasıl etkilediği ve kırsal nüfusun yapısı incelenmiştir. Bu amaçla Beş Yıllık Kalkınma Planları ve kanunlar, tüzükler ve yönetmelikler incelenmiştir. Tütün kırsal alanda nüfusa tüm yıl boyunca istihdam sağlayabilecek kapasitede bir sektördür. Tütün uluslararası politikadan etkilenen bir tarım ürünüdür. Bu anlamda ulusal ya da yerel olarak alınan kararlar tütün üreticilerini olumsuz etkilemektedir. Adıyaman’da kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi için tütün hem ekonomik hem de ekolojik anlamda önemli bir kırsal kalkınma aracıdır.

Yaşa (2016), tarafından hazırlanan “*Kırsal Kalkınmada Kırsal Kalkınma Projelerinin Rolü: Sivas-Erzincan Örneği*” adlı çalışmada, kırsal kalkınma yaklaşımları üzerinde durulmuştur. Türkiye’de uygulanan Sivas-Erzincan Kalkınma Projesinin uygulandığı kırsal alanlarda sorunları çözmeye başarılı olup olmadığı incelenmiştir. Bu anlamda çalışmada kırsal kalkınma çalışmalarının Sivas-Erzincan yöresinde kırsal kalkınmayı gerçekleştiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

1.7.2. Kırsal Sanayi İle İlgili Araştırmalar

Türkkan (1993), tarafından hazırlanan “*Kırsal Sanayinin Doğal ve Yapay Dinamikleri ve Türkiye*” adlı çalışmada, kırsal sanayinin dayandığı dinamikler açıklanmıştır. Ayrıca Türkiye’nin kırsal sanayi durumu değerlendirilmiş, kırsal alanlarda kırsal sanayilerin

kökenleri, kurulum amaçları ve etkileri değerlendirilmiştir. Aynı zamanda kırsal sanayinin geliştirilmesine yönelik çeşitli öneriler getirilmiştir.

Yılmaz (1993), tarafından hazırlanan “*Türkiye’de Kırsal Sanayinin Desteklenmesi ve İşçi Şirketleri Örneği*” adlı çalışmada, kırsal sanayi yatırımlarında şüphesiz en önemli paylardan birinin İşçi Şirketlerine ait olduğunu belirtilmiştir. 1960’lı yıllarda Avrupa’ya giden işçilerin 1970’li yıllardan itibaren devletin de desteğiyle doğdukları yere dönüp yatırım yapmaları sonucu işçi şirketleri kurulmuştur. Bu şirketler, hem kazanılan dövizin ülke içine girmesine hem de kırsal sanayi ve istihdam olanaklarının artmasına vesile olmuşlardır. İşçi şirketlerinin en güzel örneklerinden biri temeli 1964 yılında atılan TÜRKSAN ve Yozgat ilinde 10 bin ortakla kurulan YİBİTAŞ’tır.

Çalıköğlu (1993), tarafından hazırlanan “*Kırsal Sanayinin Orman Köyleri ve Köylüleri İçin Önemi, Yeri ve Türkiye’de Kırsal Sanayinin Durumu, Yapısı, Sorunları, Orman Ürünleri Sanayi, Başarılı Kırsal Sanayi Örnekleri ve Uygulamaları*” adlı çalışmada, ülkemizdeki kırsal sanayinin durumu çok yönlü ele alınmıştır. Bu amaçla, Türkiye’de orman köylerinde kırsal sanayinin önemi belirtilmiştir. Kırsal sanayinin gelişimi, kapasitesi, finansman ve pazarlama sorunları gibi birçok sorun incelenmiştir. Türkiye’de temeli kırsal alan dinamiklerine dayanan orman ürünleri sanayiden levha sanayiye, parke sanayiden Denizli’deki motorlu bez sanayisine kadar birçok kırsal sanayi uygulaması örnek olarak verilmiştir. Çalışmada son olarak kırsal sanayi uygulamalarında karşılaşılan güçlüklerle ve sorunlara karşı çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Şimşek ve Gürler (1994), tarafından hazırlanan “*Kırdan Kente Göç Olgusu ve Kırsal Sanayi*” adlı çalışmada, Türkiye’de kırsal alanlarda nüfus hareketliliği ve buna karşı alınabilecek bir önlem olarak kırsal sanayiden bahsedilmiştir. Bu konuda Dünya’dan ve Türkiye’den kırsal sanayi örnekleri incelenmiş ve kırsal sanayi yatırımlarının artırılması ve bu konudaki sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerileri getirilmiştir.

Erel (1999), tarafından hazırlanan “*Türkiye’de kırsal nüfusun kalkındırılmasında kırsal sanayinin yeri ve işlevi (Huğlu örneği)*” adlı çalışmada, kırsal sanayinin öneminden bahsedilmiştir. Kırsal sanayi, kırsal alanda yaşayan insanların bulunduğu yerde istihdam edilmesini sağladığı için dışarıya göç vermesini de engellemektedir. Bu nedenle çalışmada bir kırsal sanayi örneği olarak S.S. Huğlu Av Tüfekleri Kooperatifi incelenmiştir. Huğlu kırsal sanayi uygulamalarının en başarılı örneklerinden biridir. Huğlu’da tüfek üretimi Balkan savaşlarında yer alan Mustafa Başçavuş ile Kurtuluş savaşında tüfek bölümünde yer

alan Ahmet Tetik ve Kâmil Namlı'nın bireysel ve eski usul üretimleri ile yapılmaktaydı. Ancak 1960 yılında yapılan yasal düzenleme av tüfeği üretimini ateşli silah olduğu için yasaklamıştır. Yöre halkının talebiyle bir kooperatif kurulması ve silahların bu kooperatif çatısı altında üretilmesi şartıyla üretime izin verilmiş ve böylece kırsal sanayi tesisi kurulmuştur. Çalışmadan elde edilen verilere göre kırsal sanayi o bölgede olmasaydı oradaki kırsal halkın sanayi tesisi ile ilişkisi bulunsun ya da bulunmasın göç edeceklerini sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak kırsal sanayinin ilgili alanda yarattığı istihdam ve kalkınmanın dışarıya göçü engellediği ortaya konmuştur.

Çulha (2004), tarafından hazırlanan “*Türkiye’de Kırsal Kalkınma Açısından Kırsal Sanayinin Rolü ve Önemi*” adlı yüksek lisans tezinde, ülkemizde 1960 yılından günümüze kadar düzenli olarak yapılan Beş Yıllık Kalkınma Planlarından (BYKP) bahsetmiştir. Planlarda bölgeler arası ekonomik, sosyal ve iktisadi gelişmişlik farkları belirlenmiş, şehirlerde ortaya çıkan gecekondulaşma, kır-kent arasındaki gelişmişlik farkı, kırsal kalkınma ve kırsal alanlarda kurulacak sanayi tesisi politikaları geliştirilmiştir.

Özdemir (2004), tarafından hazırlanan “*Türkiye’de Kırsal Sanayinin Kentlere Olan Göçler Üzerine Etkisi*” isimli çalışmada kalkınma ve kalkınma stratejilerine değinilmiştir. Türkiye’de 1960 yılında uygulanmaya başlanılan kalkınma planlarının başarılı olabilmesi amacıyla 1968 yılında Kalkınmada Öncelikli Yörelere (KÖY idareleri) kurulmuştur. Bu yörelere yönelik sanayi uygulamaları yapılmış ve bugün çevresine göre yerel sanayi odakları olan Kahramanmaraş, Malatya, Çorum ve Karaman gibi iller gelişme fırsatı bulmuşlardır. Bu illerdeki iş olanakları ve yaşam kalitesinin yükselmesi bu illerin çevreye olan göç sorununu büyük oranda durdurmuştur.

Arpacı (2010), tarafından hazırlanan “*Ağrı ve Çevresinde Şeker Pancarı ve Şeker Sanayi*” adlı çalışmada, kırsal alanların en önemli gelir kaynağı olan tarımdan ve tarıma dayalı sanayiden bahsedilmiştir. Kırsal alanlarda kurulan sanayi tesislerinin Ağrı ve çevre illerdeki kırsal halkı ekonomik olarak nasıl etkilediği ortaya konmuştur. Ayrıca çalışmaya göre çalışma sahasındaki köylerde kırsal alandaki sanayi tesisi kurulduktan sonra kırsal halkın düzenli bir gelire kavuştuğu belirtilmiştir.

Karaca (2011), tarafından hazırlanan “*Kırsal Bir Sanayileşme Örneği Ilıca Şeker Fabrikası*” adlı çalışmada, Erzurum Ilıca’da kurulu kırsal sanayi tesisi incelenmiştir. Çalışmada anket tekniği de kullanılarak kırsal halk ve yaşam biçimi çok boyutlu ele

alınmıştır. Kırsal sanayi tesisinin sanayi çalışanları üzerinde yarattığı ekonomik etkinin sosyal hayata nasıl yansındığını tespit etmek çalışmanın bir diğer boyutudur.

Kaya (2011), tarafından hazırlanan “*Türkiye’nin İlk Sanayi Kasabalarından Biri Ayancık, Sinop*” adlı çalışmada, Sinop’un Ayancık ilçesinde kurulan kereste fabrikasının ilçenin gelişimine etkisi incelenmiştir. Kereste fabrikasının kurulmasıyla birlikte, ilçe merkezi, Türkiye’nin birçok ilçesi ve hatta iline göre daha hızlı gelişme göstermiş ve önemli bir göç merkezi haline gelmiştir. Çalışmada zaman içerisinde kereste fabrikasının kapanmasının ilçede oluşturduğu değişim incelenmiştir. Buna göre ilçede işsizlik artmış ve geçim sıkıntısı ortaya çıkmıştır. İlçenin yeniden kalkınabilmesi adına kırsal kalkınma ve turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi öncelik olarak belirlenmiştir.

Çimen (2014), tarafından hazırlanan “*Türkiye’de Çay Yetiştiriciliği Ve Çay Sanayii*” adlı çalışmada, Doğu Karadeniz Bölümü’nde kurulu sanayi işletmelerinin çevreye etkisi incelenmiştir. Buna göre Doğu Karadeniz kırsalında en çok ekimi yapılan tarım ürünü çaydır. Çay ve çaya bağlı sanayiler ilgili kırsal alanda en önemli gelir kaynağıdır. Kırsal sanayinin işlerliğinin yüksek olması Türkiye’nin çay üretiminde söz sahibi ülkelerden biri olmasını sağlamıştır. Çalışmada sonuç olarak kırsal alan dinamikleri dikkate alınarak kurulan kırsal sanayi tesislerinin kırsal alan açısından önemi ortaya konmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE KAVRAMLAR VE TANIMLAR

Bu bölümde çalışma açısından önemli bir yere sahip olan kalkınma, kırsal alan, kırsal kalkınma ve kırsal sanayiden bahsetmek ve tanımlamalarını yapmak kuramsal çerçeve açısından yararlı olacaktır.

2.1. Kalkınma

Kalkınma, günümüzün değişen şartlarına göre ekonomik, kültürel ve sosyal boyutları olabilen ve sınırları kesin olmayan dinamik bir süreçtir. Bulunduğu dönemin şartlarına göre şekil alan ve esasında o dönem sorunlarına yoğunlaşan bir olgudur. Zaman içerisinde her dönemin sorunları da değişip farklılaştığı için kalkınma kavramı da yeni tanımlamalara girmektedir. Bu nedenle sübjektif bir kavram olan tanımı hakkında tam bir fikir birliği yoktur.

Kalkınma kavramı, 21. yüzyılda sürdürülebilir kalkınma kavramı şeklini almıştır. Bu kavram, bugünün ihtiyaçlarını giderirken gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamalarına engel olmadan gelişmeyi ifade etmektedir. Var olan kaynakların doğru ve dengeli kullanımı gelecek kuşakların bu durumdan olumsuz etkilenmelerinin önüne geçecektir.

Kalkınma, başlı başına bir kavram olmasına rağmen iktisadi, beşerî, sosyal, kültürel ve kırsal kalkınma gibi farklı kavramlarla analiz edilerek kalkınmanın diğer boyutlarına da vurgu yapılır. Bu nedenle kırsal kalkınma, ele alınış biçimine göre de farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Kalkınma kavramı insanlar için değerlendirildiğinde insanın kendisinde var olan potansiyel gücünün açığa çıkarılması anlamına gelmektedir (Gedikli ve Yumuşak, 2015: 22).

Kalkınma kavramı üzerinde ülkelerin kalkınmaya bakış açısı oldukça önemlidir. Örnek vermek gerekirse ülkemizde Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kalkınmayı, “ülkenin sahip olduğu kaynakları doğru kullanarak sosyo-ekonomik yapısını geliştirmesi, buna ek olarak toplumsal ve siyasal yapıların değiştirilerek toplum refahının artırılması”, şeklinde tanımlamıştır (DPT, 1994: 284-285). Bu tanımda bahsedilen geliştirmek kelimesi ile kişi başına düşen milli gelirin artması ve genel olarak ekonomik ve sosyal yapının iyileşmesi kast edilmektedir.

2.2. Kırsal Alan

Kırsal alanlar, Avrupa Birliği'nin de tanımladığı şekilde şehirlerin dışında farklı işlevleri olan ve farklı bileşenlere sahip kompleks yapılardır. Bu alanlar daha çok birincil ekonomik sektöre hizmet eden alanlardır. Bu nedenle daha çok tarımsal üretim ön plana çıkmaktadır. Tarımın yanı sıra hayvancılık, balıkçılık ve ormancılık faaliyetleri ile küçük çaplı sanayi faaliyetlerinin ve yöresel el sanatlarının ön planda olduğu alanlardır. Kırsal alanlar daima çevrelerindeki kentsel alanlar ile etkileşim içerisinde bulunmaktadır (Bulut, 2013: 23-24).

Başka bir tanımlamaya göre kırsal alan, şehirsiz yerleşme bölgelerinin dışında kalan tarım, hayvancılık, ormancılık ile ilgili faaliyetlerin yapıldığı ve kom, mezra, köy gibi isimlerle adlandırılan kent olma kriterlerine sahip olamamış ortamlardır (Kara ve Görün, 2008: 414). Kısaca kentsel yerleşim alanlarının dışında kendi öz kaynaklarına sahip, seyrek bir yerleşme deseni olan ve nüfusun kırsal yerleşmelerde toplandığı alanlar olarak da ifade edilebilir.

Bu konuda Devlet Planlama Teşkilatı kırsal alanları, ekonomisinin daha çok kendi öz kaynaklarının kullanılmasına dayandığı, toplumsal örgütlenmenin etkin olduğu, gelenek ve göreneklerin yaşam biçimini belirlediği, kalkınmanın yavaş ve gelişmelerin nispeten kısıtlı olduğu ortamlar şeklinde tanımlamıştır (ÖİK, 1994: 19-20).

OECD, kırsal alanları nüfusunun yoğunluğuna göre sınıflamıştır. Buna göre bir alanda km² başına düşen nüfus yoğunluğu 150 kişinin altındaysa bu alanlar kırsal alan olarak kabul edilmiştir. OECD'ye göre kırsal alanlar üzerinde barındırdığı nüfusun yoğunluğu dikkate alınarak farklı sınıflara ayrılmaktadır (Turhan, 2005: 12). Sınıflama ile;

- Nüfusun %50'sinden fazlasının kırsal alanda yaşamasının beklendiği bölgeler kırsallığın baskın olduğu bölgeler olarak kabul edilirken,
- Nüfusun %15-50'si arasındaki kesimin kırsal alanda yaşadığı bölgeler önemli ölçüde kırsal bölgeler ve son olarak,
- Nüfusun %15'inden az bir kısmının kırsal alanlarda yaşadığı bölgeler kentselliği baskın bölgeler olarak ifade edilmiştir (Gedikli ve Yumuşak, 2015: 11; İçen, 2012: 4).

OECD'nin bu tanımıyla birlikte Avrupa Birliği'nin 1988 yılında yayınladığı "Kırsal Toplumun Geleceği" adlı belgede, kırsal alanlar ülkelerinin ekonomilerine entegre olma durumuna göre sınıflara ayrılmıştır. Bu sınıflar:

- Entegre kırsal alanlar; hızlı bir nüfus artışı, tarımın yanı sıra tarım dışı faaliyetlerin de etkin bir şekilde sürdürüldüğü, büyük yerleşmelerin yakınında yer alması ve bu nedenle sosyo-kültürel ve çevresel tehditlerin bulunması bu alanların karakteristik unsurlarıdır.

- Orta derecede kırsal alanlar; entegre kırsal alanlara göre şehirsiz alanlardan daha uzak, tarım ve tarım dışı faaliyetlerin bir arada görülebildiği, kendisini büyük çiftliklerle belli eden alanlardır.

- Tam kırsal alanlar; nüfusun seyrek olduğu, gelir seviyesinin düşük, gençlerin göç etmesi nedeniyle genellikle yaşlı nüfusun baskın olduğu, mal ve hizmetlerin yeterince ulaştırılmadığı, tarımsal istihdamın ön planda olduğu ve kendisinin diğer alanlarla etkileşimini engelleyecek düzeyde yer şekillerinin görülebildiği alanlardır (Turhan, 2005: 3-4).

Sonuç olarak kırsal alanlar, kırsal kalkınma planlarına sahip oldukları potansiyele göre yön verdikleri için kırsal kalkınma açısından oldukça önemlidir.

2.3. Kırsal Kalkınma

Kırsal kalkınma kavramı, kalkınma gibi çok yönlü bir yapıya sahip olduğu için tanımlanmasında farklılıklar bulunmaktadır. Kırsal kalkınmadan bahsedilirken kimi zaman kırsal alanın ekonomik ve sosyal yönden kalkındırılması kast edilirken kimi zaman da kırsal alanlardaki kaynakların sürdürülebilirliği sağlanarak kır-kent arasındaki gelişmişlik farkının giderilmesi şeklinde yorumlanmıştır. Bazen de bu iki bakış açısı bir arada görülmüştür.

Buna örnek olarak Bulut (2013), kır-kent arasındaki gelişmişlik farkının kırsal alandaki yaşam düzeyinin ve gelir seviyesinin arttırılarak giderilmesi, kırsal alanın sahip olduğu kültürel ve çevresel değerlerin korunması, kırsal alanların potansiyelinin ve dinamikliğinin göz önünde bulundurularak doğal kaynakların sürdürülebilirliğini sağlayan çok sektörlü faaliyet planları şeklinde yorumlamıştır (Bulut, 2013: 23-25). Bu tanımlama kırsal alanın eskiden olduğu gibi sadece maddi açıdan kalkındırmak yerine artık çok boyutlu bir sürecin devreye girdiğini göstermektedir. Bu anlamda kırsal alanlarda sosyo-ekonomik kalkınmanın yanı sıra doğanın korunması, sürdürülebilirliğin sağlanması, kırsal mirasın

devamlılığı ve kırsal alanlara dinamizm kazandırılması yeni planların asıl hedefleri olmuştur.

Kırsal kalkınma ile ilgili en kapsamlı tanımlamalardan birini yapan Turhan (2005)'a göre kırsal kalkınma; kentsel alanlara göre dezavantajlı bulunan yerlerde, doğal kaynakları israf etmeden sürdürülebilir bir çerçevede, sosyal refahın artırılması, tarımda modernizasyonun sağlanması, her ölçekten kırsal sanayi uygulamalarının kurulması, kırsal halkın yaşadığı bölgede istihdam edilmesi, kırdan kente göçün engellenmesi gibi amaçlarla kırsal alanda sağlık, eğitim, güvenlik, iletişim ve ulaşım gibi hizmetlerin geliştirilmesi ve mevcut sorunların belirlenerek gerekli ihtiyaçların karşılanması için planlanan ve uygulanan faaliyetlere verilen isimdir (Turhan, 2005: 14).

Kırsal kalkınma ülkeler arasında farklı yorumlanabilmektedir. Bunun temel sebebi ise ülkelerin gelişmişlik düzeyinin farklı olması ve kırsal kalkınma kavramının ifade ettiği anlamdır. Öyle ki; 1979 yılında Tarım Reformu ve Kırsal Kalkınma Dünya Konferansında (WCARRD) da bahsedildiği gibi kırsal kalkınma temel olarak kırsal alanda yaşayan insanlar arasında yoksulluğu ve kötü beslenmeyi yok etmeyi amaçlamaktadır (ÖİK, 1994: 20-21). Bu nedenle kırsal kalkınma kavramı bu sıkıntıları çözmek isteyen tüm ülkelerin ilgi odağı olmuş bir kavramdır.

Bu anlamda kırsal kalkınma, bazı yerlerde kırsal alanlarda tarıma dayalı kalkınma olarak anlaşılmaktadır. Hatta tarımsal kalkınma ile kırsal kalkınma bazen birbirlerinin yerlerine kullanılabilmişlerdir (Bakırcı, 2007: 33-34). Bu kavramların birbirlerinin yerine kullanılması, kırsal kalkınmanın genellikle sadece tarımsal yöntemlerle gerçekleştirilebileceği yanılgısından kaynaklanmaktadır. Oysa amaç kırsal alanların kalkındırılması olduğuna göre tarımın yanı sıra tarım dışı unsurlar da önemli bir rol almaktadır.

Avrupa Birliği, kırsal kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için uzun dönemli 3 politikayı hedef olarak belirlemiştir. Bunlar:

- Tarım ve hayvancılıkta rekabeti arttırmak,
- Kırsal alanlarda yapılan yatırımlarda kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamak,
- Kırsal nüfusu yaşadığı alanda istihdam ederek, kırsal alanda ekonomiyi iyileştirmek ve dengeli kalkınmayı sağlamaktır (Nazlı, 2015: 5).

Ülkemizde ise Ön Ulusal Kalkınma Planı'na (2004-2006) göre kırsal kalkınma çalışmalarının temel hedefleri;

- Kırsal alanda yeni iş olanakları sağlayarak istihdamın artırılması,
- Kırsal alanda tarıma dayalı ve tarım dışı gelir sağlayıcı girişimlerin desteklenmesi,
- Tarımda modernizasyonun sağlanarak kırsal alanda yaşam kalitesinin artırılması,
- Kırsal alanlarda özellikle tarıma elverişli olmayan alanlarda kırsal sanayi girişimlerinin desteklenmesi,
- Kırsal alanlarda turizmin geliştirilmesi, yöresel ürünlerin pazarlanması, el sanatları ve tarım fuarlarının artırılması,
- Kırsal alanda KOBİ'lere kredi desteğinin verilmesi, şeklinde belirlenmiştir (DPT, 2003: 126).

Belirlenen bu hedefleri destekler nitelikte Bakırcı (2007) da kırsal kalkınmayı ekonomik, sosyal ve toplumsal boyutları olan bir süreç, kırsal alanlarda yaygınlaşan adaletli ve modern bir yaşam düzeyi, kırsal nüfusun kırsal alanda kalkınmasının sağlanması, kırsal alanda emeğinin karşılığını alabilecekleri istihdam olanakları, kırsal alanlarda ekonomik kalkınmanın sağlanarak kır-kent arasındaki gelişmişlik farkının azaltılması şeklinde tanımlamıştır (Bakırcı, 2007: 35).

Ülkemizde, Cumhuriyet döneminden bu yana kırsal alanların kalkındırmak, kır-kent arasındaki gelişmişlik farkını gidermek, ulusal kalkınma ile kırsal kalkınmayı birbirine entegre edebilmek amacıyla birçok plan yapılmıştır. Ülkemizde yapılan kırsal kalkınma çalışmaları planlı dönem öncesi ve sonrası olmak üzere ikiye ayrılır. Planlı dönem öncesinde kırsal kalkınma çalışmaları temelde kırsal alanda üretimi arttırmayı hedefleyen planlardır. O dönemde nüfusun büyük bölümünün kırsal alanda yaşaması kırsal kalkınma çalışmalarının temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik olmasına neden olmuştur (Turhan, 2005: 18). Bu nedenle bu döneme kadar olan kırsal kalkınma tanımları da bu ihtiyaçların karşılanması üzerine geliştirilen fikirler üzerine olmuştur.

Planlı dönemde ise kırsal alana bakış açısı değişmiş ve kırsal kalkınma, kalkınma planlarının merkezinde yer almıştır. Beş yıllık kalkınma planlarında kırsal kalkınmada insani gelişim ve sürdürülebilirlik üzerinde durulan başlıca konular olmuştur. Yeni kırsal kalkınma politikasıyla birlikte kırsal alanlarda tarımsal sulama sistemleri, pazarlama olanakları, arazi toplulaştırılması gibi atılımlar yapılmış ve altyapı, ulaşım, sağlık, eğitim hizmetleri geliştirilmeye çalışılarak bu alanlar birer çekim merkezi haline getirilmeye çalışılmıştır

(Başbüyük, 2004b: 52). Kırsal alana bakış açısının değişmesi, kırsal kalkınma tanımlarının da çok boyutlu olmasını sağlamıştır. Daha önce görülmeyen sürdürülebilirlik ve kırsal sanayi gibi terimler telaffuz edilmeye başlanmıştır.

Bu nedenle son dönemlerde kırsal kalkınmanın anlaşılabilmesi için birçok çalışma ve tanımlama yapılmıştır. Bu çalışmaların bir kısmı kırsal sanayi üzerine yoğunlaşmıştır. Kırsal kalkınmada kullanılabilecek bir araç olması kırsal sanayinin nasıl algılandığı önemli kılmalıdır.

2.4. Kırsal Sanayi

Gelişen ve büyüyen dünya ekonomisine ayak uydurmak isteyen ülkelerin kalkınmada sanayi faaliyetlerini ön plana çıkarmaya çalıştıkları bilinmektedir. Zamanla kalkınmada sadece kentsel alanlardaki sanayi faaliyetlerinin yeterli olamayacağı görülmüş ve bu nedenle sanayi faaliyetlerinin kırsal alanlarda da yürütülmesi ve geliştirilmesi gerektiği düşünülmüştür. Kırsal sanayi kavramı, 1960'lı yıllarda Danimarka tarımında yaşanan gelişmeler sonucunda ortaya çıkan ve bu yüzden kırsal kalkınma kadar eski olmayan bir kavramdır (Türkkan, 1993: 9).

Bu amaçla ülkemizde de 1960'lı yıllarda kırsal sanayinin, kırsal alanda yaşayan insanlara tarım dışı ek iş sağlamak, çiftçilere ek gelir getirmek ve tarımsal ürünleri işleyerek yaratılan istihdam alanları sayesinde kırdan kente göçü engellemek gibi maddi hedefler bulunmaktaydı. Ancak günümüzde kırsal sanayinin işlevine ve hedeflerine bakıldığında, kır-kent arasındaki gelişmişlik farkını gidermek, kırsal sanayilerle kırsal istihdamı sağlamak ve kırsal alanların eğitim, sağlık, ulaşım gibi hizmetlere kavuşmasına önyak olmak gibi çok boyutlu hedefleri bulunmaktadır (Özdemir, 2004: 102-111).

Kırsal alanların sahip olduğu bazı doğal ve beşerî dinamikler bulunmaktadır. Bu dinamikler kullanılarak kırsal alanların kalkındırılması düşüncesi kırsal sanayi kavramının önemini artırmıştır. Kırsal sanayi, kent alanlarının dışında kalan ve kentlere göre sosyo-ekonomik açıdan daha geri planda kalmış yerlerde, kırsal alan dinamiklerine bağlı olarak yapılan tarım ve tarım dışı sanayi faaliyetleridir (Türkkan, 1993: 9-11). Görüldüğü üzere kırsal sanayi kırsal alanlarda sadece tarıma dayalı sanayilere dayanmamakta, mevcut potansiyele göre tarım dışı sanayi faaliyetleri de kırsal sanayi olarak kabul edilebilmektedir.

Bu konuda kırsal sanayi kavramı ölçüt ve anlayış şekline göre 2 farklı şekilde ele alınmaktadır: Birincisinde, kırsal alanlarda kurulu sanayi faaliyetleri ne ürettiğine ve işlevine

bakılmaksızın kırsal sanayidir. İkinci yaklaşıma göre ise kırsal sayılan alanlarda üretilen ürünleri işleyen tüm sanayi kolları, kuruluş yeri neresi olursa olsun kırsal sanayi olarak değerlendirilmektedir (ÖİK, 1994: 22-23; Erel, 1999: 19-20; Çulha, 2004: 18-19). Birinci yaklaşımda kırsal alanda kurulan sanayi tesisinin işlevine ve hammaddesinin nereden temin edildiğine bakılmaksızın kırsal sanayi sayılması, ikinci tanımda ise sanayi tesisinde kullanılan hammaddenin kırsal kökenli olması fakat sanayi tesisinin nerede kurulduğu ayırımına gidilmemesi bu iki tanım arasında tam olarak birlik olmasa da dolaylı olarak birbirini tamamladığını göstermektedir.

Çulha, kırsal sanayi kavramını kırsal alanlardaki işlevine göre değerlendirmiş, kırsal alanlarda yaşayan bireylerin ya da kırsal alanın ekonomik, toplumsal ve kültürel yapılarının iyileştirilmesi amacıyla kırsal sayılan ortamlarda kurulu veya kurulacak sanayi işletmeleri olarak nitelendirmiştir (Çulha, 2004: 20). Başka bir çalışmada kırsal sanayi, kırsal alanlarda kurulu genellikle tarımsal ürünleri işleyen sanayi faaliyetleri şeklinde açıklanmıştır (Sezgin, 2007: 40). Bu iki tanım bize yukarıda açıklandığı üzere kırsal sanayi kavramı hakkında tam bir fikir birliği olmadığını göstermektedir. Kırsal sanayi ile amaç kırsal alanların sosyo-ekonomik kalkınmasının sağlanması olduğuna göre bu iki tanımdan birine yanlış demek doğru olmayacaktır. Bu nedenle bu çalışmada da kırsal alanların kalkındırılması amacıyla kurulan tüm sanayi tesisleri kırsal sanayi olarak kabul edilmiştir.

Kırsal sanayi uygulamaları kır-kent arasında sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıkları gidermeyi ve kırsal nüfusu yerinde kalkındırmayı amaçlayan politik bir tercihtir. Kırsal sanayiye duyulan ihtiyaç aslında bir kalkınma sorunudur (ÖİK, 1994: 1). Bu nedenle kırsal sanayi ile ilgili atılan her adım kırsal kalkınma politikalarını da ilgilendirmektedir. Çünkü kırsal sanayi çalışmaları bu anlamda kırsal kalkınma planlarının sürekliliğini ve kalıcılığını sağlamaktadır.

Birleşmiş Milletler Endüstriyel Gelişme Örgütü (UNIDO), “Sanayileşme ve Kırsal Gelişme” adlı raporda kırsal sanayiyi, ülkelerin gelişmelerinde, kırsal alanda yaşayan insanların ihtiyaçlarını karşılamak amaçlı, ek ve gelir getirici sanayi faaliyetleri olarak tanımlamıştır. Bu anlamda kırsal kalkınmada kullanılmak istenen kırsal sanayi aracının başarıya ulaşabilmesi için bazı koşullar gerekmektedir. Amaca ulaşabilmek için kırsal sanayi politikalarında kırsal halkın katılımı belki de en önemlisidir. Bunun yanı sıra, kırsal sanayi planları ülke sanayi planları ile uyumlu olmalı, kırsal sanayi faaliyetlerine başlanılmadan önce gerekli bilgi birikimine sahip olunmalı, bu faaliyetlerden en çok kırsaldaki fakir

çiftçiler faydalanmalı ve mutlaka pilot uygulamalarla denenmelidir (Taraklı, 1993: 3; ÖİK, 1994: 1).

Sezgin'e (2007) göre, kırsal alanlarda imalat sanayi, ilişkili sanayi ve yardımcı sanayi olmak üzere 3 tür kırsal sanayi faaliyeti kurulabilir. İmalat sanayi faaliyetinin üretim alanlarında kurulması fabrika ile üretici çiftçi arasında doğrudan bağ kuracak ve çiftçinin değeri artacaktır. İlişkili sanayi faaliyeti ile kırsal alanda üretim mevsimi dışındaki diğer mevsimlerde yetiştirilen ürünlerle işlenen sanayi tesisleri kurularak kırsal istihdam tüm yıla yayılacaktır. Son olarak yardımcı (tamamlayıcı) sanayi ise kırsal alanda tarımdan bağımsız olarak kurulan ve kırsal istihdamı sağlayan sanayi tesisleridir (Sezgin, 2007: 41-42). Bu tanımlamalardan hareketle Mahmudiye köyü ve çevresinde kurulu kırsal sanayi tesisi yardımcı (tamamlayıcı) sanayi işlevindedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNCELEME ALANININ COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

İnceleme alanının kırsal kalkınma potansiyelini ortaya koymak ve burada kurulan büyük ölçekli sanayi tesisinin doğal ve beşerî özellikleri ile ilişkisini ele almak amacıyla sahanın coğrafi özellikleri aşağıda değerlendirilmiştir. Alana ait coğrafi özellikler yapılan arazi çalışmaları, önceki çalışmalardan ve çeşitli kurum ve kuruluşlardan (TÜİK ve Tarım Gıda İl Müdürlüğü) elde edilen verilere dayanarak incelenmiştir.

3.1. DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

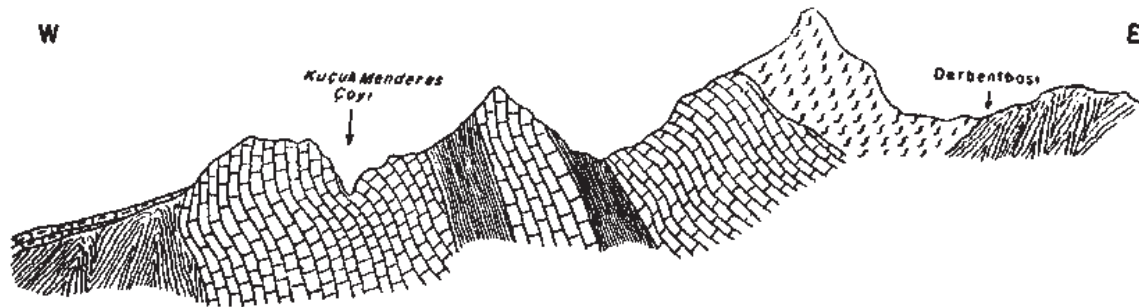
Doğal çevre özellikleri insan yaşamını belirleyen en temel unsurdur. Bu nedenle uygun doğal şartlara sahip olan alanlar yerleşme açısından daha çok tercih edilmektedir. İnceleme alanının beşerî özelliklerinin belirlenebilmesi için doğal özelliklerinin iyi bilinmesi gerekir. Bu bölümde inceleme alanının jeolojik, jeomorfolojik, klimatolojik, hidrografik özellikleri ve toprak yapısı ele alınmıştır.

3.1.1. Jeolojik Özellikler

Çalışma alanı stratigrafisi incelendiğinde Paleozoik dönemi metamorfiklerine, Permian ve Eosen dönemi yaşlı kalker ve flişlerine, Tersiyer sıcak dönemine ait göl tabanı sedimanlarına rastlanması alanın çeşitli jeolojik dönemlerin etkisine maruz kaldığının göstergesidir (Kalafatçıoğlu 1963: 61).

İnceleme alanındaki sanayi tesisine hammadde temin ettiği için Bozalan köyü çevresi jeolojik anlamda en önemli kesimi oluşturmaktadır. Şekil 2.1’de Bozalan köyü ve çevresinin paleozoik dönem jeolojik kayıtları gösterilmiştir. Şekilde tabakaların genel olarak konkordan bir yapı sergilediği görülmektedir. Küçük Menderes çayının doğu kısmındaki metamorfizmanın derecesi konkordan yapıdaki tabakaların eğim derecesi üzerinde etkili olmuştur. Metamorfik seri Oligosen – Miyosen dönemine işaret etmektedir. Bu serinin olduğu yerlerde ince şeker dolgulu mermer yatakları görülmektedir (İlgar vd., 2008: 8-9). Alanda flişlerin varlığı ise inceleme alanının geçmiş dönemde bir takım metamorfik süreçlere maruz kaldığının göstergesidir.

Şekil 2.1. Bozalan köyü ve çevresinin jeoloji kesiti

Şek. 3 - Bozalan köyü kuzeyi - Darbentbaşı arasındaki Permien ile serpantin ve gıstlerin durumunu gösterir kesit

- 1 - Metamorfik seri; 2 - Permien kalkerli; 3 - Permien flišli + ofiolit; 4 - Serpantin;
5 - Klástik seri, Neojen; 6 - Bazalt.

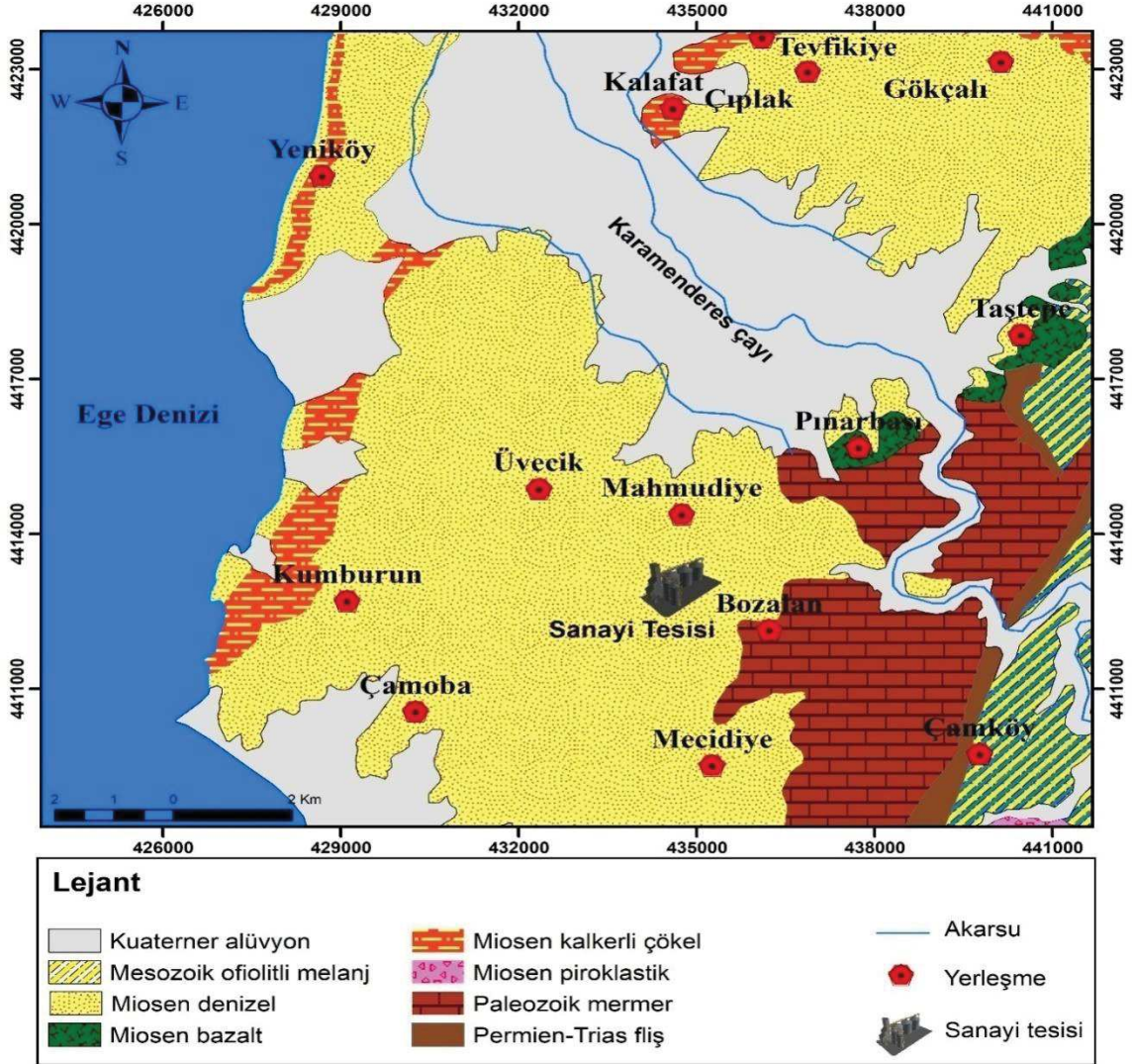
Kaynak: Kalafatçioğlu, 1963: 63.

İnceleme alanında kurulu sanayi tesisi, hammaddesini Bozalan köyünden temin etmektedir. Bozalan, Çamköy, Mecidiye ve Mahmudiye köyünün dođu kısmında kalkerli ve flišli arazi bulunmaktadır. Özellikle Bozalan köyü formasyonunda rekristalize kireçtaşı, metakumtaşı, konglomera, kireçtaşı ve fillit gibi kayaçlar yer almaktadır. Bu alandaki Bozalan formasyonunun kalınlığı 500-800 metre iken, kireç taşı tabakasının kalınlığı yaklaşık 250 metredir ve üzerleri konglomera ile örtölmüş durumdadır. Bu tabakaların alt kısmı, bir transgresyon (deniz ilerlemesi) sonucu oluşmuştur ve üstüne önce lagüner ortamda daha sonra ise sığ deniz ortamında birikmeler olmuştur. Alanda bulunan orta – geç Permiyen fosilleri bunu kanıtlamaktadır (İlgar vd., 2008: 8-9). Kalkerli ve flišli arazi üzerinde gelişen marn, kil ve kalker gibi kayaçlar çimento sanayinin hammaddesi olarak kullanılmaktadır. İnceleme alanının geri kalan kısmında hakim olan kayaçlar ise çakıl taşı, kumtaşı, kil taşı, ve silt taşı gibi akarsu ve gölsel-denizel birikim alanı kayaçlarıdır.

Araştırma alanı ve çevresinde ağırlıklı olarak Neojen çökellerin yer alması bölgenin daha düz ve dalgalı bir görünüm almasını sağlamıştır. Neojen çökellerinin en önemli göstergesi sedimanter depolardır (Bulut, 2013: 29). Alanda geniş yer kaplayan alüvyon sahalar tarımsal verimliliğin de yüksek olmasını sağlamıştır. Bu nedenle nüfus tarımsal alanlarda toplanma eğiliminde olmuştur. Temeldeki neojen depoları örten alüvyonlar kil,

kum ve silt gibi unsurlardan oluşmuştur. Bu özellikler jeolojik ve jeomorfolojik yapı üzerinde yaşayan canlı hayatını da etkileyerek beşerî ve ekonomik hayatın şekillenmesinde önemli rol oynamıştır.

Şekil 2.2. Çalışma alanının jeoloji haritası

3.1.2. Jeomorfolojik Özellikler

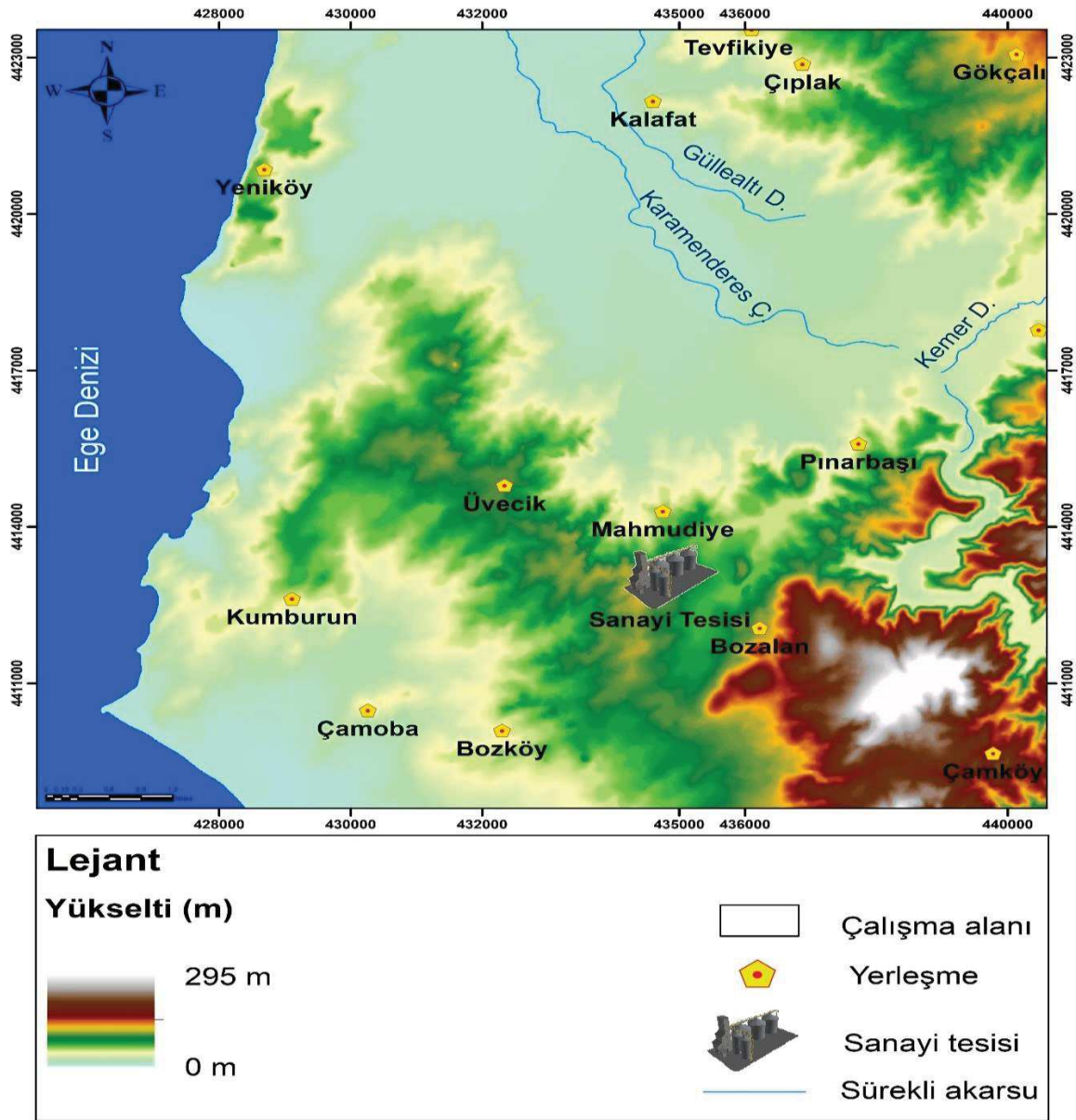
İnceleme alanı, ortalama yükseltinin düşük olduğu, genellikle neojen dönem çökellerinin oluşturduğu düz ve düze yakın ovalardan oluşmaktadır. Ortalama yükselti 0 – 50 metre arasında değişmekle birlikte kıydan iç kesimlere doğru gidildikçe yükselti artmaktadır. Kıyı boyunca yer yer alan taraçalar ve kıyının gerisinde uzanan alüvyon malzeme düzlüğü, alanın genel jeomorfolojisini oluşturur.

Bölgenin en önemli akarsuyu olan Kara Menderes Çayı, kaynağını Kaz Dağları'ndan alır. Bu akarsu, Bayramiç ve Ezine ovalarından geçtikten sonra eski temel arazi olan Araplar eşğinde epijenik boğaz oluşturarak ilerler ve daha sonra da Kumkale ovasından denize dökülür. Epijenik boğaz yaklaşık 200 m yükseltiyi bulan bir eşiktir ve KB-GD yönlü 8 km'lik bir boğaz oluşturur. Kara Menderes Çayı kolları ile birlikte kapsadığı toplam alan 2000 km² kadardır (Bulut, 2013: 33). İnceleme alanındaki en önemli yükselti Fırlı Dağı (296 m) ve bölge gerisinde bulunan Büyükkızıl Tepe (385 m)'dir. İnceleme alanının güneyinde Kaz Dağları masif arazisi, doğusunda Ezine ve Bayramiç ovaları, batısında Ege Denizi ve kuzeyinde ise Çanakkale Boğazı yer almaktadır (Bkz. Şekil 1.1.).

İnceleme alanında Bozalan ve Pınarbaşı köylerinin yer aldığı kesimler, inceleme alanının geri kalan kısmına göre daha dalgalı bir görünüme sahiptir. Mahmudiye ve Üvecik köyleri ise nispeten daha düşük yükseltiye sahiptir. Bu 4 köyün dışında kalan tüm yerler ortalama yükseltinin sadece birkaç metre olduğu alanlardır. Özellikle Kuaterner alüvyon arazilerinin oluşturduğu Kumkale ovası neredeyse deniz seviyesindedir.

Ortalama yükseltinin düşük olması, bölgede ekonomik çeşitliliğin de artmasını sağlamıştır. Neojen ve kuaterner alüvyon dolguların olduğu Kumkale, Mahmudiye ve Üvecik ovaları önemli tarımsal üretim alanları haline gelmişlerdir. Bozalan köyünde hafif dalgalı arazinin varlığına bağlı olarak küçükbaş hayvancılık, kalker yataklarının varlığına bağlı olarak da madencilik ön plana çıkmıştır.

Şekil 2.3. Çalışma alanının yükselti basamakları haritası

3.1.3. İklim Özellikleri

İnceleme alanı Marmara Bölgesi'nin güneybatı kesiminde yer alır. Bu nedenle Akdeniz ve Karadeniz iklimleri arasında geçiş tipi iklim özelliği taşıyan Marmara İkliminin etkisi altındadır. İnceleme alanı konumu itibariyle farklı hava kütlelerinin etkisi altında kalabilmektedir. İklim özelliklerine ait bilgiler, çevresinde yer alan sürekli istasyon verilerine sahip Çanakkale istasyonunun meteorolojik kayıtlarından elde edilmiştir. Verilerin alındığı Çanakkale istasyonu "Sinoptik Klima İstasyonu" özelliğindedir. Çanakkale meteoroloji istasyonu $40^{\circ} 14'$ Kuzey enlemi ile $26^{\circ} 39'$ Doğu boylamındadır ve

deniz seviyesinden 6 metre yüksekliğe sahiptir (MGM, 2018/a). Çalışma alanının iklim özelliklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için iklim elemanları ayrı ayrı ele alınmıştır.

3.1.3.1. Sıcaklık Özellikleri

İnceleme alanında Çanakkale meteoroloji istasyonunun aylık ve yıllık verileri kullanılmıştır. Alan kıyısal bölgede düz alüvyon tabakası üzerinde yer aldığı için ortalama yükseltisi düşük olmakla birlikte yükselti farkı 0 – 50 metre arasındadır. Yükselti farkının düşük olması sıcaklık farkının da az olmasına neden olmuştur.

MGM verilerine göre, Çanakkale'nin yıllık ortalama sıcaklık değeri 15°C' dir (MGM, 2018/b). Çalışma alanı bulunduğu konum itibariyle farklı yönlerden gelen hava akımlarına maruz kalmakla birlikte, inceleme alanının güneyinde 1770 metre yüksekliğindeki Kaz Dağları kütesinin bulunması, inceleme alanında Kuzey yönlü hava kütlelerini hakim kılmıştır. (Bulut, 2013: 37-41).

Tablo 2.1'de Çanakkale meteoroloji istasyonuna ait aylık ortalama sıcaklık değerleri incelendiğinde, ortalama sıcaklığın en düşük olduğu ay 3 °C ile ocak ayı iken, ortalama en yüksek sıcaklık 30,6 °C değerindeki temmuz ayında görülmektedir. En yüksek aylık ortalama sıcaklık ile en düşük aylık ortalama sıcaklık arasındaki fark 27,6 °C'dir. Aylara göre ortalama sıcaklık değeri temmuz ayından ocak ayına doğru düzenli bir azalış gösterirken aynı şekilde ocak ayından temmuz ayına doğru da düzenli bir artış görülmektedir. Tablo 2.1'deki verilere göre sıcaklık değerlerinin sıfır derecenin altına inmediği çalışma sahasında ılık bir kış görülürken yıl içinde dört mevsimin yaşandığı anlaşılmaktadır. Çanakkale ili istasyonu verilerine göre inceleme alanında en yüksek sıcaklık değeri 2007 yılının temmuz ayında 39 °C olarak ölçülürken, en düşük sıcaklık değeri ise -11,2 °C ile 2004 yılının şubat ayında ölçülmüştür (MGM, 2018/b).

Tablo 2.1. Çanakkale ili, 1928-2017 yılları arası aylık ortalama en yüksek, aylık ortalama en düşük ve aylık ortalama sıcaklıkları (°C)

Çanakkale	Aylar												Yıllık
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	
Ortalama En Yüksek Sıc.	9.5	10.1	12.3	17.2	22.6	27.6	30.6	30.5	26.2	20.7	15.9	11.6	19.6
Ortalama En Düşük Sıc.	3.0	3.3	4.6	8.2	12.6	16.5	19.2	19.4	15.8	12.0	8.4	5.1	10.7
Ortalama Sıcaklık	6.1	6.6	8.3	12.5	17.5	22.2	25.0	24.9	20.9	16.0	11.8	8.3	15.0

Kaynak: MGM, 2018/b.

3.1.3.2. Yağış Özellikleri

İnceleme alanının iklim özelliklerinin daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla sıcaklık özelliklerinin yanı sıra yağış şartları da incelenmiştir. Bu amaçla Çanakkale ili meteoroloji istasyonu verileri kullanılarak yıllık ortalama yağış miktarı, bu yağışın yıl içindeki dağılışı ve yağışın oluşum şekli incelenmiştir.

Çanakkale ili meteoroloji istasyonu verilerine göre yıllık ortalama yağış miktarı 616,3 mm'dir (MGM, 2018/b). İnceleme alanındaki Kaz Dağları yükseltisinin kuzey yamacında yer alan Ayvacık, Bayramiç ve Ezine gibi ilçelerde hem yükseltinin artması hem de nemli kuzey yönünde olmalarından dolayı yağışlarda nispeten artış görülebilir (Akbulak vd., 2013: 31). Buna göre inceleme alanı Ezine ilçesi sınırlarında yer aldığından kuzey yönlü yağışlar görülmektedir. Çanakkale ili meteoroloji kayıtları incelendiğinde en yağışlı mevsim kış mevsimi, en kurak mevsim ise yaz mevsimi olduğu görülmektedir. Bu özellikleri ile Çanakkale'de görülen iklim Akdeniz iklimi karakterini yansıtmakla beraber Çanakkale ikliminde yağışın mevsimlere dağılışında ufak sapmalar görülebilmektedir.

Tablo 2.2. incelendiğinde, yağışın aylara dağılışında en yağışlı ay 105,3 mm ile aralık ayı iken, en az yağışlı ay ise 3,3 mm ile Ağustos ayıdır. Ağustos ayında az miktarda yağış olmasının nedeni bu bölgede yaz aylarında yağış bırakan gezici siklonların sayısının az olması etkili olmuştur (Akbulak vd., 2013: 38-44). İnceleme alanının sıcaklık ve yağış özellikleri birlikte incelendiğinde yağışın en az olduğu dönemin aynı zamanda buharlaşmanın ve sıcaklık ortalamalarının en fazla arttığı yaz ayları olduğu görülmektedir.

Tablo 2.2. Çanakkale'de 1928-2017 yılları arası yağışın aylara göre ortalama dağılışı (mm)

İstasyon	Aylar											Yıllık	
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K		A
Çanakkale	91,7	71,4	66,2	45,1	30,1	23,8	11,0	6,4	22,8	53,8	87,2	106,8	616,3

Kaynak: MGM, 2018/b.

3.1.3.3. Basınç ve Rüzgâr Durumu

Ülkemizin batı ve kuzeybatısı temel olarak 30° enlemlerinde oluşan Azor dinamik yüksek basıncı ile 60° enlemlerinde oluşan İzlanda dinamik alçak basıncı merkezlerinin etkisi altında kalmaktadır (Bulut, 2013: 45-47). Çalışma alanının bulunduğu Anadolu'nun kuzeybatı ve batı kısmı yıl içinde farklı hava kütlelerinin etkisi altında kalmaktadır. Bu bölge

yaz aylarında 30° Azor dinamik yüksek basıncından doğan ve ülkemizin güneydoğusunda Basra Körfezi civarında bulunan Basra termik alçak basıncına doğru hareket eden hava kütlelerinin geçiş güzergâhında yer almaktadır (Koçman, 1993: 12-16).

İnceleme alanı yaz ve kış mevsimlerinde farklı basınç merkezlerinin etkisi altına girmektedir. Yaz aylarında güney yönünden gelen Kontinental(karasal) Tropikal hava kütlelerinin etkisi ile sıcaklık değerleri yükselirken, kış mevsiminde Sibiryaya termik yüksek basıncı, Azor dinamik yüksek basıncı ve Akdeniz gezici siklonlarının (alçak basınç) etkisi altına girmektedir (Koçman, 1993: 12-16).

Rüzgârlar estikleri bölgelerde beşerî ve ekonomik faaliyetler üzerinde etkili olurlar. Özellikle tarım ürünleri üzerinde rüzgârların sıcaklığı ve estiği dönem önemli bir etkiye sahiptir. Hızı fazla olan rüzgârlar tarım ürünlerinin dal ve yapraklarına zarar vermek suretiyle bitkileri olumsuz etkilerken, bitkilerin nem ihtiyacının fazla olduğu kurak dönemlerde nemli ortamlardan esen rüzgârlar bitkiler açısından oldukça faydalıdır (Bulut, 2013: 46).

MGM kayıtlarından oluşturulan Tablo 2.3. incelendiğinde, Çanakkale’de rüzgârın yönlere dağılımı arasında büyük farklılıklar görülmektedir. Rüzgârın en çok estiği yön %39 ile KD yönü iken en az oransal değere sahip yön %1 ile GD yönüdür. Rüzgârın esme yönü incelendiğinde Çanakkale Boğazı ile paralel bir yol izlediği görülmektedir. Bu anlamda rüzgârın esiş yönü üzerinde yer şekilleri ve yer şekillerinin uzanış doğrultusu etkili olmuştur.

Çanakkale meteoroloji istasyonu verileri incelendiğinde yıl içerisinde mevsimlere göre rüzgâr hızlarında belirgin farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Çanakkale’de rüzgârın en hızlı estiği ay 19,0 km/h ile aralık ayı iken en yavaş estiği ay 9,9 km/h ile haziran ayıdır. Ayrıca Çanakkale’de, haziran ayı haricinde aylık ortalama rüzgâr hızınının 10,0 km/h altına düştüğü başka bir aya rastlanılmamaktadır (MGM, 2018/b).

Tablo 2.3. Çanakkale’de yönlere göre rüzgârın esme oranı (%)

Veriler		İSTASYON
		Çanakkale
		Oranı (%)
Esme Yönü	K	19
	KD	39
	D	15
	GD	1
	G	11
	GB	9
	B	3
	KB	3
Toplam		100

Kaynak: <https://www.havaturkiye.com/weather/maps/city?>, (Erişim Tarihi: 26.01.2018).

3.1.4. Toprak Özellikleri

İnceleme alanında çeşitli toprak türleri görülmektedir. Alandaki sedimanter kayaçların yoğunluk kazandığı alanlarda kahverengi orman toprakları görülmektedir. Kahverengi orman topraklarının yer aldığı sahalarda yağışa bağlı olarak kireç ve tuz gibi elementler yıkanarak topraktan uzaklaşır (Atalay, 1982: 201-202). Kahverengi orman toprakları bu nedenle humus bakımından zengindir. Organik madde bakımından zengin olan bu koyu renkli topraklarda tarımsal verim de yüksektir.

Kahverengi orman toprakları inceleme alanının kuzey kesimlerinde Çamoba, Mecidiye, Kumburun, Üvecik ve Mahmudiye köylerinde yer almaktadır. İnceleme alanındaki 7 köyün 5’ine bulunması itibariyle, en geniş alana sahip olan topraklardır. Kahverengi orman toprakları zonal topraklar içerisinde yer almaktadır. Bu topraklarda A, B ve C horizonları bulunmaktadır. Kahverengi orman topraklarının oluşumunda etkili olan süreçler podzolleşme ve kalsifikasyondur. Bu topraklar yayvan yapraklı orman örtüsü altında oluşmaktadır. Kahverengi orman toprakları iyi bir drenaj ağına sahip olup toprak gözenekli bir yapıya sahiptir (Everest, 2017: 111). Ayrıca Pınarbaşı ve Bozalan köylerinin bulunduğu bölgedeki kalkerli arazi üzerinde Kırmızı-Kahverengi Akdeniz toprakları görülür.

İnceleme alanında Rendzina toprakları da görülmektedir. Rendzinalar, jips (alçı taşı), kalker (kireçtaşı) ve dolomitin ayrışmasıyla oluşmuş olan topraklardır. Bu topraklar

İntrazonal topraklar arasında yer almaktadır. Bu topraklarda horizon katmanlarından sadece A ve C horizonları gelişme göstermiştir. Rendzina topraklarının bünyesinde bol miktarda organik madde bulunduğu için koyu renkli ve verimlidirler (Akbulak vd., 2013: 56). Rendzina toprakları inceleme alanında Bozalan köyü çevresinde yaygınlık göstermektedir.

3.1.4.1. Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfları (AKK)

İnceleme alanında bahsedilen topraklar sahip oldukları verime ve potansiyele bağlı olarak toplamda 8 sınıfa ayrılmaktadır. Toprak sınıfları birinci sınıf topraklardan sekizinci sınıf topraklara doğru verimliliğin ve işlenmeye uygunluğun azaldığı bir sıra izlemektedir. Toprak sınıfları toprağın bulunduğu arazinin yapısına, drenaj koşullarına, su varlığına ve eğimine bağlı olarak TOPRAKSU Genel Müdürlüğü tarafından belirlenmektedir (Akbulak vd., 2013: 58-59). Topraklar arasında bu tür bir sınıflandırmaya gidilmesindeki temel amaç, toprakların bakımını yaparak ondan en iyi şekilde yararlanılmak istenmesidir. Topraklar üzerinde faaliyetler gerçekleştirilirken bu sınıflandırmanın göz önünde bulundurulmaması, toprakların erozyona maruz kalmasına verimlerinin düşmesine neden olmaktadır. Bu nedenle inceleme alanındaki beşerî faaliyetlerin durumunun anlaşılabilmesi için topraklar AKK sınıflandırması yapılarak incelenmiştir. İnceleme alanında tüm toprak sınıflarına ait topraklar bulunmaktadır.

Birinci sınıf topraklar, toprak sınıfları arasında tarım yapmaya en uygun, işlenmesi kolay, az eğimli, iyi drenajlı topraklardır. Suyu tutabilme kapasitesi iyi olan bu topraklar uygun tuzluluğa sahiptir. Ayrıca bu topraklarda erozyon sorunu da yok denecek kadar azdır. İnceleme alanında birinci sınıf arazilere en çok Kumkale ovasında rastlanılmaktadır. Bunun yanı sıra, Kumburun ve Çamoba köyleri arası ile Yeniköy'de de bu topraklar yer alır.

İkinci sınıf topraklar, birinci sınıf topraklara göre daha az uygun topraklar olmakla birlikte, bu toprakların verim düzeyi de oldukça iyidir. Bu topraklarda su, eğim ve tuzluluk gibi sorunlar bulunmakla birlikte, bunların verime engel olmasının engellenebilmesi için uygun bir toprak yönetimi gereklidir (KHGM, 1999: 26-27). İnceleme alanında, en geniş yayılım alanına sahip toprak sınıfı ikinci sınıf topraklardır. Bozköy, Çamoba, Kumburun, Üvecik, Mahmudiye, Bozalan, Pınarbaşı ve Kumkale ovasında yaygın olarak bulunur. Kumkale ovasında birinci sınıf toprakları çevreler şeklinde yer almaktadır.

Üçüncü sınıf topraklar, ilk iki toprak sınıfına göre daha az verimli alanlardır, sulu tarımın yanı sıra, mera ve ormancılık için kullanılan topraklardır. Az derin ve orta düzeyde

eğimli yerlerin toprak sınıfıdır. Bu topraklarda erozyon ve mevsimsel taşkınlar kendini belli eder. Bu yüzden özel bakım isteyen topraklardır (KHGM, 1999: 27-28). Üçüncü sınıf topraklar, inceleme alanında Üvecik ve Mahmudiye köylerinde dar alanda görülmekle birlikte inceleme alanının kuzey doğu kısmında görülmektedir.

Dördüncü sınıf topraklar, iyi bakım yapıldığı takdirde sulu ve kuru tarım yapılabilecek topraklardır. Çünkü bu topraklar kötü drenajlı topraklardır. Ayrıca tuzlu, sık sık taşkına uğrayan ve eğim derecesi nispeten fazladır. Eğim derecesinin fazla olması erozyonu arttıran bir nedendir ki bu topraklar erozyonla sürekli toprak kaybetmektedirler (Atalay, 2011: 79). İnceleme alanında dördüncü sınıf arazilerin en fazla bulunduğu köy Kumburun köyüdür. Bunun yanı sıra, Mahmudiye, Çamoba, Yeniköy ve alanın kuzeydoğusunda bu topraklar görülmektedir. Bahçe bitkileri yetiştiriciliğine uygun olan bu topraklarda zeytin yetiştiriciliği ön plandadır.

Altıncı sınıf araziler, tarım için pek de elverişli olmayan arazilerdir. Genellikle mera ve orman kullanımı için uygun olan bu araziler, erozyonun şiddetli olduğu taşlı plato arazileridir (Atalay, 2011: 79). İnceleme alanında, altıncı sınıf araziler Pınarbaşı köyü, Bozalan köyü ve özellikle de alanın kuzeydoğusunda Kara Menderes Çayı civarında bulunur.

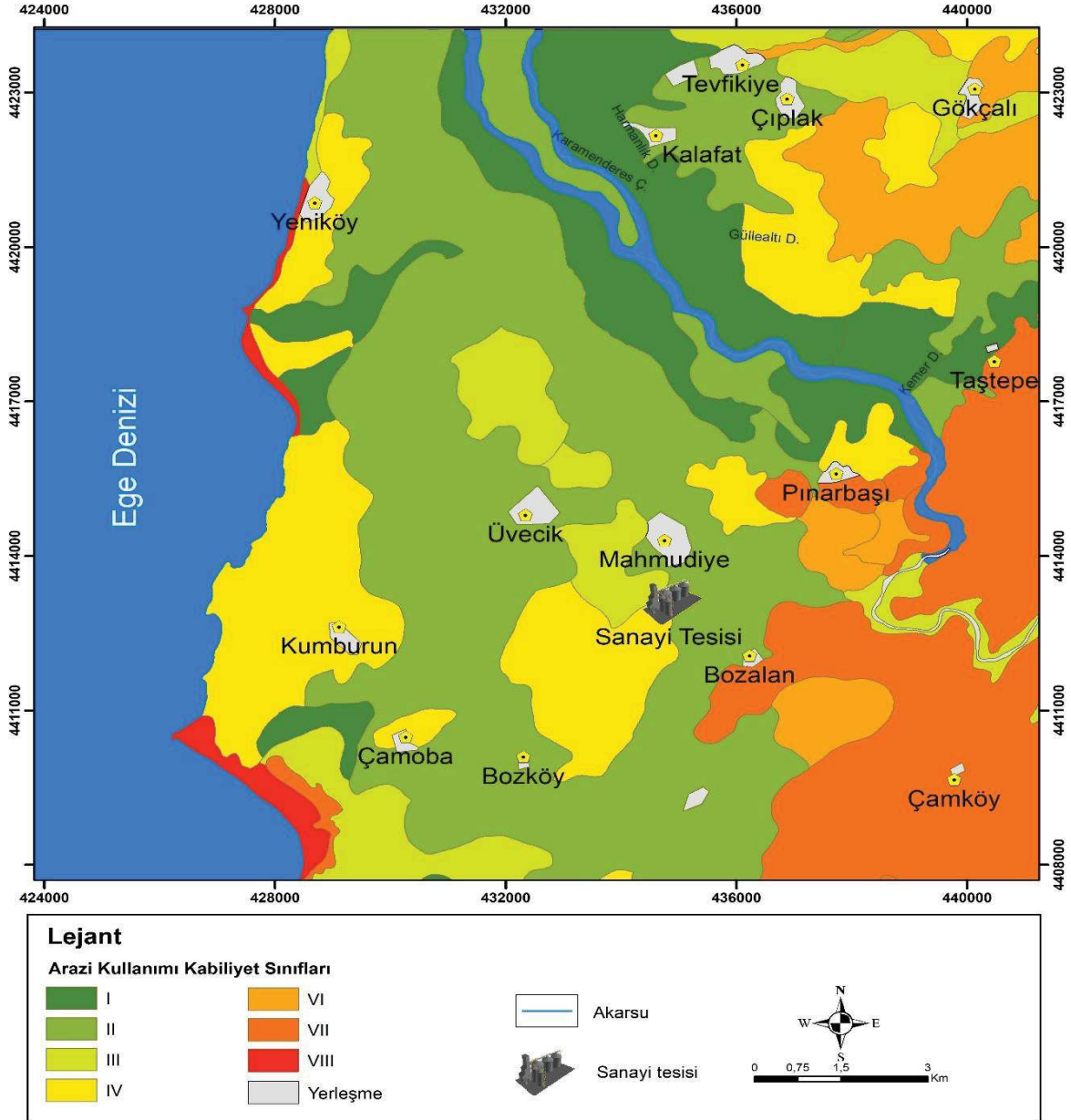
Yedinci sınıf araziler için orman toprakları demek yanlış olmayacaktır. Çünkü eğim, taşlılık ve erozyonun fazla olduğu toprak tabakasının ise derin olmadığı arazilerdir (KHGM, 1999: 30). İnceleme alanında, yedinci sınıf araziler Taştepe, Pınarbaşı, Bozalan ve Çamköy' de bulunur. Bu topraklar Kara Menderes Çayı'nın oluşturduğu Araplar Boğazı bölgesinde yaygın olarak yer almaktadır. Zaten tarım için çok uygun olmayan bu araziler, bahçe tarımı ve mera için daha uygundur.

Sekizinci sınıf araziler, tarımda ve ormancılıkta yararlanılamayan, taş ocakları, aşırı tuzlu, kumlu ve bataklık alanlardır. Bu alanlarda yaban hayatı daha aktiftir (KHGM, 1999: 31). İnceleme alanında sekizinci sınıf araziler Çamoba-Kumburun ve Kumburun-Yeniköy köyleri arasında, Ege Denizi kıyısındaki alanda mevcuttur. Yayılım alanı sadece kıyıda kumsal bölge ile sınırlıdır. Çamoba köyündeki kumsal bölgenin fazla olması, sekizinci sınıf arazilerin bu köyde daha fazla yer kaplamasına neden olmuştur.

Sanayi tesisinin ve hammaddesinin bulunduğu yere AKK sınıfları açısından bakıldığında, Mahmudiye köyünde sanayinin ana tesisinin bulunduğu alanda ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf araziler bulunurken, Kumburun köyündeki liman tesisinin bulunduğu alanda sadece üçüncü sınıf araziler yer almaktadır. Sanayi tesisinin hammaddesinin

çıkarıldığı alan, AKK sınıflandırmasına göre altıncı ve yedinci sınıf araziler arasında yer almaktadır (Şekil 2.4.).

Şekil 2.4. İnceleme alanının büyük toprak grupları haritası

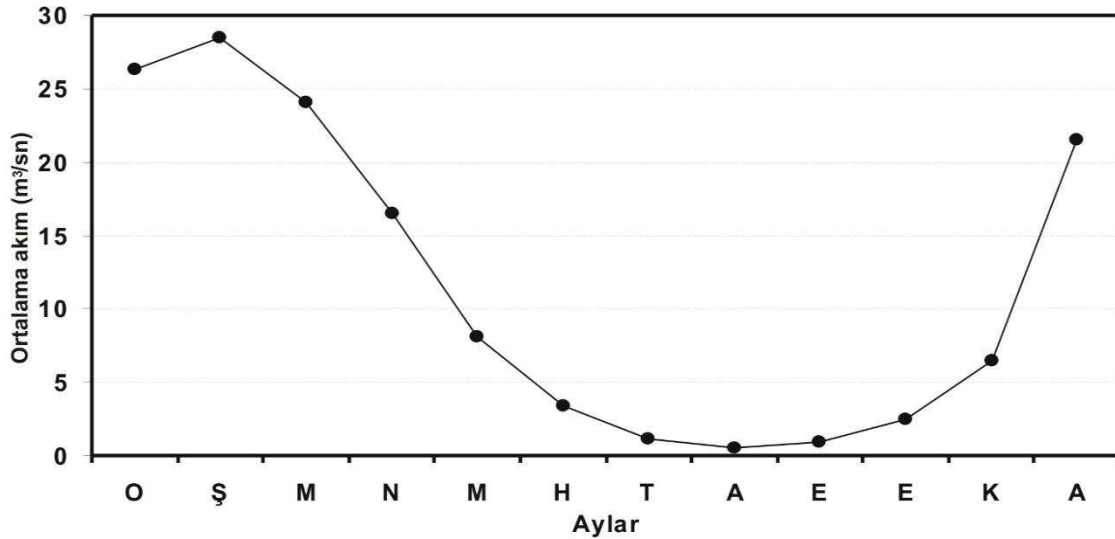

3.1.5. Hidrografik Özellikler

İnceleme alanının en önemli tatlı su varlığı Kara Menderes Çayı'dır. Kara Menderes Çayı'nın kolları ile birlikte toplam su toplama havzası 1.998 km² iken ağız kısmı ile kaynağı arasındaki uzunluk 110 km'dir. Kara Menderes Çayı'nın akarsu şebekesi dantritik yapıdadır (Bulut, 2013: 58).

Kara Menderes Çayı'nın birçok kolu olmakla birlikte en büyük kolu Ezine ilçesinin kuzeyinde kendisine katılan Akçın Deresi'dir. Akçın Deresi'nin sularını da alan Kara Menderes Çayı'nın su seviyesi artar ve Araplar Boğazı olarak adlandırılan bölgede Sürempoze boğaz oluşturarak çayın ağız kısmındaki Kumkale Ovası'na açılır (Akbulak vd., 2013: 38-39). Kara Menderes Çayı, sürekli bir akarsu olmakla birlikte en önemli kaynaklarından biri yağışlar olduğu için akım grafiğinde yıl içinde değişimler görülmektedir (Şekil 2.5.). Yağışın fazla olduğu mevsimde debisi yüksek iken yağışın az olduğu dönemde debisinde de azalmalar olmaktadır. İnceleme alanında genel olarak Akdeniz ikliminin etkileri ağırlık kazandığı için Kara Menderes Çayı'nın da debisinin en fazla olduğu mevsim kış mevsimidir. Aynı şekilde Akdeniz ikliminin etkisi ile yağışların azaldığı yaz mevsimi akarsuyun debisinin de en az olduğu dönemdir.

Şekil 2.5. Kara Menderes Çayı'nın aylık ortalama akım değeri

Kaynak: Akbulak vd., 2013: 67.

3.2. BEŞERİ VE EKONOMİK ÖZELLİKLER

Bu çalışmada kırsal kalkınma, kırsal istihdam ve göç gibi konuların inceleme alanında nasıl değişkenlik gösterdiğinin bilinmesi amacıyla alanın nüfus, yerleşme, tarım, hayvancılık ve sanayi özellikleri ortaya konmuştur.

3.2.1. Nüfus Özellikleri

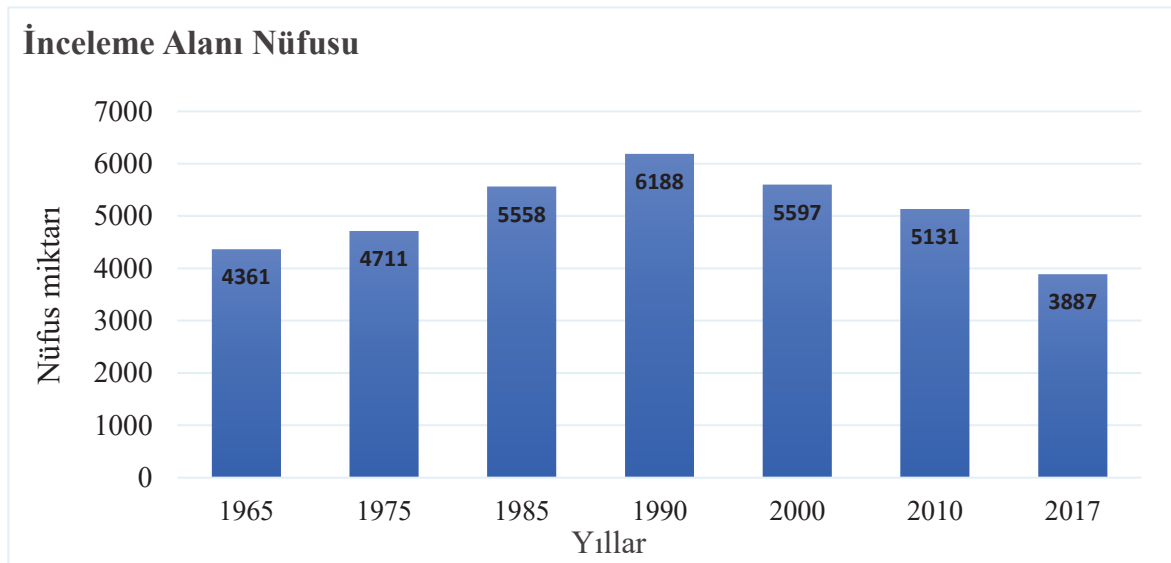
Nüfus insanı ilgilendiren tüm coğrafi olayları etkileyen ve bu olaylardan etkilenen belirleyici bir unsurdur. Bu nedenle bir yerin coğrafi özelliklerinin belirlenmesinde nüfus yapısının bilinmesi önemlidir. İnceleme alanının nüfus özelliklerinin belirlenebilmesi amacıyla Genel Nüfus Sayımı sonuçları ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verileri kullanılmıştır.

Günümüz itibariyle inceleme alanının toplam nüfus miktarı 3887'dir. 2017 yılı nüfus sayımlarına göre km^2 'de 35 kişi yaşamaktadır ve bu değer Türkiye nüfus yoğunluğunun (km^2 'ye 105) gerisindedir. İnceleme alanındaki nüfusun tamamı kırsal nüfustur (TÜİK, 2018).

İnceleme alanındaki yerleşmelerin nüfus miktarındaki değişim incelendiğinde sanayi tesisinin kurulduğu 1965 yılında toplam nüfus 4361 kişi iken sanayi tesislerinin birleştiği 1990'lı yıllarda toplam nüfus 6188 kişi olmuştur. Nüfus miktarı sonraki dönemde azalmaya başlamış ve 2017 yılındaki toplam nüfus 3887'ye düşmüştür. Bu durum inceleme alanının önce göç aldığı sonraki dönemde de göç verdiğini göstermektedir.

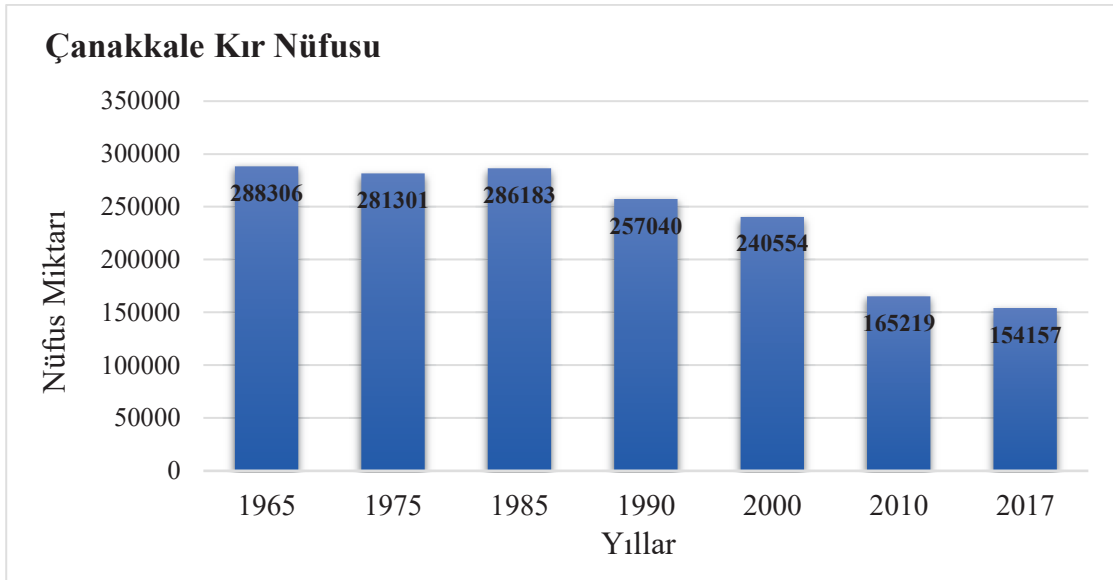
İnceleme alanının 1965 – 2017 yılları arası nüfus değişim grafiğine bakıldığında, 2017 yılındaki toplam nüfus, 1965 yılındaki toplam nüfusa göre %10,86 daha azdır (Şekil 2.6.). Verilen bilgilere bağlı olarak, inceleme alanından verilen göçlerin, Türkiye kırsal nüfusu ve Çanakkale ili kırsal nüfusuna benzer bir değişim gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Şekil 2.6. İnceleme alanında nüfusun yıllara göre değişimi

Çanakkale’de 1965 yılında 288.306 olan kırsal nüfusu, zamanla sürekli azalarak 2017 yılında 154.157’ye düşmüştür (Şekil 2.7.). Şekil 2.7. den de anlaşılacağı üzere verilen tarihler arasında Çanakkale kırsal nüfusu, %53,46 azalmıştır.

Şekil 2.7. Çanakkale kırsal nüfusunun yıllara göre değişim grafiği

İnceleme alanındaki toplam nüfus miktarı Akçimento (1967) ve Çanakkale Çimento’nun (1974) Akçansa Çimento adı altında birleştikleri 1990’lı yıllara kadar sürekli artarken bu dönemden sonra Türkiye kırsalının genelinde görülen kırsaldan kente göçlere benzer şekilde toplam nüfus miktarı azalmaya başlamıştır (Sertkaya Doğan, 2015: 184). Bu nedenle nüfusun yıllara göre değişimini 1990 yılından öncesi ve sonrası şeklinde ele almamız daha doğru olacaktır. İnceleme alanında 1965 yılı nüfus sayımı sonucuna göre toplam nüfusu 4361’dir. Toplam nüfus 1990 yılına kadar %41,89 gibi yüksek bir oranda artarak 6188 kişi olmuştur. 1990 – 2017 yılları arasında ise nüfus %37,18 oranında azalarak 3887 kişi olmuştur (Tablo 2.4.). Buna göre inceleme alanının nüfusu 1990’a kadar artarken, 1990-2017 yılları arasında nüfusu azalmıştır. İnceleme alanı nüfus değişim tablosuna bakıldığında, sanayi tesisi burada olmasına rağmen kırsaldan kente göç yaşanmıştır. Göçlerin en çok hangi sebepler etrafında toplandığı Tablo 3.20’de verilmiştir. İnceleme alanında nüfusun azalması üzerinde göçlerin yanı sıra doğum oranlarının azalması da etkili olmuştur.

Tablo 2.4. İnceleme alanında farklı yıllara göre toplam nüfus miktarı ve 1965 sayımına göre değişim oranı (%)

Yıllar	1965	1975	1985	1990	2000	2010	2017
İnceleme alanının nüfus miktarı	4361	4711	5558	6188	5597	5131	3887
1965 yılındaki nüfusa göre değişim oranı (%)	-	8.02	27.44	41.89	28.34	17.65	-10.86

İnceleme alanındaki yerleşmelerin tamamı kırsal yerleşme niteliğindedir. Mahmudiye, Pınarbaşı, Bozalan, Üvecik, Kumburun, Çamoba ve Mecidiye köylerinde, 2017 yılı nüfus sayımlarına göre toplam 3887 kişi yaşamaktadır (TÜİK, 2018). Yerleşmeler arasında nüfusu en fazla olan köy Mahmudiye (1319), en az olan ise Çamoba'dır (203). Aynı zamanda, nüfusu 1000 kişinin üzerinde olan tek köy yine Mahmudiye köyüdür. İnceleme alanındaki bütün köylerde Çanakkale Çimento'nun kurulduğu 1974 yılından itibaren nüfus artışı yaşanmıştır. Nüfus özellikle sanayi tesisine yakın köylerde 1990'lı yıllara kadar düzenli olarak artmıştır. Nüfusun en çok arttığı dönem, Akçimento (kuruluş 1967) ve Çanakkale Çimento (kuruluş 1974)'nin 1996 yılında Akçansa Çimento adı altında birleştiği dönemdir. Akçansa Çimento Fabrikası'nın kurulduğu bu dönemde Pınarbaşı, Mahmudiye, Bozalan, Üvecik ve Kumburun gibi sanayi tesisine yakın köylerde nüfus artışı daha fazladır (Tablo 2.5.).

İnceleme alanında sanayi tesisinin etkisini en fazla gösterdiği köy Mahmudiye'dir. Mahmudiye köyü 1877 – 1912 yılları arasında Kara Menderes Havzası'na dışarıdan yapılan göçler sonucu kurulmuştur (Akbulak, 2010: 584). Köy Akçansa Çimento Fabrikası'nın kurulmasıyla birlikte dışarıdan göç almıştır. Yapılan göçler nedeniyle 1990 yılında nüfusu 2000'i geçmiştir. Nüfus artışına bağlı olarak, 1994 yılındaki kanun düzenlemesiyle Mahmudiye belediye olmuştur. Ancak Mahmudiye, ilerleyen yıllarda göç vermeye başlamıştır. Katılımcılar göç edenlerin, "belli bir süre sanayi tesisinde çalıştıktan sonra ekonomik durumu iyi hale gelen insanların, daha rahat bir yaşam isteği ve çocuklarını daha iyi koşullarda okutabilme arzusuyla, Çanakkale şehri başta olmak üzere çeşitli yerlere göç ettiklerini" belirtmişlerdir.

Verilen göçler neticesinde Türkiye İstatistik Kurumu tarafından tespit edilen 2011 yılı Adrese Bağlı Nüfus Sayım sonuçlarına göre nüfusu 2000'nin altına düşen

Mahmudiye, 06/12/2012 tarihli ve 28489 sayılı resmî gazetede yayımlanan 6360 numaralı kanundaki Geçici Madde 2'nin 1.fıkra hükmü uyarınca ilk mahalli genel seçiminden itibaren (2014) köye dönüştürülmüştür (Resmi gazete, 06/12/2012, Sayı 28489). Tablo 2.5'te Mahmudiye nüfusunun yıllara göre değişimi incelendiğinde 2000'li yıllardan itibaren nüfusun sürekli bir azalış içerisinde olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, sanayi tesisine yakın bütün köyler değerlendirildiğinde, köy nüfuslarındaki değişimin Mahmudiye köyüne benzer sonuçlar verdiği görülmektedir. Sanayi tesisine yakın köylerde nüfus miktarının, uzak köylere göre daha fazla olması üzerinde sanayiden kaynaklı istihdama bağlı olarak dışarıdan bölgeye yapılan göçler etkili olmuştur.

Tablo 2.5. İnceleme alanındaki köylerde yıllara göre nüfus değişimi

Yıllar	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye	Toplam
1965	927	1223	232	893	452	257	377	4361
1975	1043	1262	266	970	538	263	369	4711
1985	1180	1817	304	976	602	275	404	5558
1990	1265	2238	343	1046	608	284	404	6188
2000	1222	1950	326	834	633	274	358	5597
2010	1300	1660	300	692	512	247	420	5131
2017	923	1319	257	539	430	203	216	3887

Kaynak: http://www.trstats.com/p/17_azine_geyikli_mecidiye.html, (Erişim Tarihi: 03.04.2018).

3.2.2. Yerleşme Özellikleri

Yerleşme fiziki, beşerî ve kültürel unsurların bir bileşkesidir (Atalay, 2011: 43). Bu nedenle doğal faktörler yerleşme üzerinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Doğa koşullarının yerleşme üzerindeki etkisi yerleşme ile doğal çevre arasında bir ilişkinin doğmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Buna göre yerleşmeler bulunduğu alandaki doğal çevre şartlarını verimli kullanabildikleri ölçüde varlıklarını devam ettirebilirler (Akbulak vd., 2013: 76).

İnceleme alanı ve çevresindeki yerleşme tarihi Neolitik döneme kadar gitmektedir. Sahip olduğu verimli kaynaklar, sulama imkanları, kıyıya yakın olması ve Çanakkale boğazının Ege Denizi'ne açıldığı yer olması nedeniyle sürekli yerleşilmek istenen bir alan olmuştur. Nitekim bu bölgede kurulmuş olan Troia (Truva) kenti bölgenin sahip olduğu üstünlükleri kullanarak yüzyıllarca hakimiyet sağlamıştır. Yine tarih boyunca sırasıyla

Pelasglar, Fenike, Troya, Atina, Yunan, Pers, Büyük İskender, Bizans, Ceneviz, Venedik, Osmanlılar ve son olarak Türkiye Cumhuriyeti bölgeye hâkim olmuştur (Bozcaada Belediyesi, 2018; Sertkaya Doğan, 2015: 159; Akbulak vd., 2013: 76)

İnceleme alanında toplam 7 köy yerleşmesi bulunmaktadır. Bu yerleşim alanlarının (3700 dekar), genel arazi kullanımı (111.530 dekar) içindeki payı %3,31'dir (Çanakkale Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014). Görüldüğü üzere yerleşme alanları toplam arazi içerisinde az bir orana sahiptirler. İnceleme alanında yeryüzü şekilleri genel olarak düz ve düze yakın alanlar olduğu için yerleşmeler üzerinde yer şekillerine bağlı bir değişim yoktur. İnceleme alanındaki yerleşmelerin dağılışı üzerinde daha çok beşerî ve ekonomik özellikler etkili olmuştur.

Yerleşmelerin nüfus durumları incelendiğinde ortalama nüfus büyüklükleri 555'tir. Mahmudiye 1319 kişi ile inceleme alanındaki en kalabalık köy iken nüfusu en az olan köy 203 kişi ile Çamoba'dır. İnceleme alanının hane sayısına bakıldığında, Mahmudiye köyü 557 hane ile en fazla haneye sahip köy iken hane sayısı en az olan köy 88 hane ile yine Çamoba'dır (Tablo 2.6.).

Tablo 2.6. İnceleme alanındaki köylerin nüfus miktarı ve hane sayısı

	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye
Köylerin 2017 nüfusu	923	1319	257	539	430	203	216
Köylerin 2017 yılı hane sayısı	365	557	104	221	191	88	96

Yerleşmelerin nüfus büyüklüğüne bakıldığında toplam 7 yerleşmede, 3887 kişi yaşamaktadır. İnceleme alanında nüfusu 200-300 arasında olan toplam 3 yerleşme vardır (Bozalan, Çamoba ve Mecidiye). Bu 3 yerleşme, tüm yerleşmeler içinde %42,86 ile en yüksek orana sahiptir. Toplam nüfusları 676 olan bu yerleşmelerin inceleme alanındaki toplam nüfustaki payı %17,39'dur (Tablo 2.7.).

İnceleme alanında nüfusu, 401-500 arasında 1 yerleşme yer alır (Kumburun) ve bu nüfus grubundaki yerleşmelerin toplam yerleşmeler arasındaki payı %14,28'dir. 430 kişinin yaşadığı Kumburun köyü nüfusunun toplam nüfus içerisindeki payı %11,06'dır. Yine

inceleme alanında nüfusu 501-1000 arasında yer alan 2 yerleşme bulunmaktadır (Üvecik ve Pınarbaşı) ve bu yerleşmelerin toplam yerleşmelere oranı %28,58'dir. Üvecik ve Pınarbaşı köyünün toplam nüfusu 1462 olup bu nüfus miktarıyla toplam nüfusun %37,62'sini oluşturur. Son olarak inceleme alanında nüfusu 1001-1319 arasında olan 1 yerleşme bulunur (Mahmudiye) ve bu nüfus grubundaki yerleşmenin toplam yerleşmeler arasındaki payı %14,28'dir. İnceleme alanının en kalabalık köyü durumundaki Mahmudiye köyünün toplam nüfus içindeki payı %33,93'tür (Tablo 2.7.).

Sonuç olarak Tablo 2.7'ye göre inceleme alanındaki yerleşmeler arasında en büyük oran 200-300 nüfus grubundaki 3 köye (Bozalan, Çamoba ve Mecidiye) aittir. Ancak toplam nüfus oranı arasındaki en büyük pay %37,62 ile 501-1000 arasındaki nüfus grubunda bulunan 2 köye (Üvecik ve Pınarbaşı) aittir. Yerleşmeler arasında en büyük paya sahip durumdaki 3 köyün en fazla nüfus oranına sahip olamamasının nedeni kendi nüfuslarının az olmasıdır.

Tablo 2.7. Yerleşmelerin toplam nüfus ve toplam yerleşmeler arasındaki payları

Nüfus Grubu	Yerleşme sayısı	Toplam Yerleşmelere Oranı (%)	Nüfus Miktarı	Toplam Nüfus Miktarına Oranı (%)
200-300	3	42,86	676	17,39
301-400	-	-	-	-
401-500	1	14,28	430	11,06
501-1000	2	28,58	1462	37,62
1001-1319	1	14,28	1319	33,93

3.2.3. Ekonomik Özellikler

Herhangi bir alanda yürütülen ekonomik etkinlikler üzerinde o bölgenin sahip olduğu doğal coğrafi şartlar ile bölge halkının sahip olduğu bilgi düzeyi etkili olmaktadır (Akbulak vd., 2013: 82). İnceleme alanında en önemli geçim kaynağı tarımdır. Tarımın ön plana çıkmasında inceleme alanının yeryüzü şekillerinin düz ve düze yakın alanlardan oluşması etkili olmuştur. İnceleme alanında Kara Menderes Çayı'nın oluşturduğu Kumkale Ovası'nın bulunması tarım için önemli bir alan oluşturmaktadır. Ayrıca iklimin elverişli olması, verimli toprakların bulunması ve modern tarım yöntemlerinin uygulanabilmesi de tarımın ön plana çıkması üzerinde etkili olmuştur.

İnceleme alanında tarımın yanı sıra en önemli gelir kaynağı bölgede kurulu büyük ölçekli sanayi tesisidir. Bu sanayi tesisi inceleme alanındaki köylerde istihdam, kırsal kalkınma, ulaşım, eğitim ve sağlık gibi birçok alanda etkileri olmuştur. Sanayi tesisinin hammaddesinin Bozalan köyünde, ana tesisinin Mahmudiye köyünde ve limanının Kumburun köyünde olması bu köylerin ekonomik olarak sanayi tesisinden etkilenmelerine neden olmuştur.

İnceleme alanında turizm çok fazla gelişmemiştir. Ancak inceleme alanının Bozcaada gibi turizm potansiyeli yüksek bir adanın yolu üzerinde yer alması bu köylerin gelişmesine az da olsa katkı sağlamıştır.

3.2.3.1. Tarım

İnceleme alanı, sahip olduğu verimli tarım alanlarıyla birlikte Çanakkale ilinin önemli üretim merkezlerinden biridir. Alanın tarımsal üretim özellikleri üzerinde doğal ve beşerî faktörler birlikte etkili olmuştur. Engebenin az ve iklimin elverişli olması, sulama imkanlarının bulunması ve tarıma yapılan yatırımlar ile birlikte modern tarım yöntemlerinin uygulanması, yörenin tarımsal potansiyelini arttıran faktörler olmuştur.

İnceleme alanındaki 7 köyde toplam 1309 adet tarımsal işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerden 3530 kişi geçimini sağlamaktadır. Bu sayıyı tarım alanlarına (79.640 da) böldüğümüzde kilometrekareye 44 kişi düşmektedir. İnceleme alanında yeryüzü şekillerinin sade olması tarımsal nüfus yoğunluğunun düşük olmasına neden olmuştur. Ayrıca inceleme alanında sulu tarıma uygun alanların toplam miktarı 21.050 dekar (dönüm) iken, kuru tarıma uygun toplam arazi miktarı 58.590 dekadır. Bunun yanı sıra bu arazilerin işlenmesinde en önemli paylardan birine sahip olan traktörlerin toplam sayısı ise 607'dir (Çanakkale Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014). Görüldüğü üzere kuru tarıma uygun arazilerin miktarı, sulu tarım arazilerinin neredeyse üç katıdır. İnceleme alanındaki tarım arazilerinin (79.640 da) toplam alana (111.530 da) oranı %71,4'tür. Buradan da anlaşılacağı üzere tarım arazileri toplam alanın büyük kısmını oluşturmaktadır.

İnceleme alanında başta zeytin ve buğday olmak üzere arpa, çeltik, mısır, ayçiçeği, fiğ, yulaf ve sebze gibi tarım ürünleri en çok üretilen ürünlerdir. Ekilen ürünlerin bir kısmı hayvancılıkta yem olarak kullanılmaktadır. İnceleme alanındaki köylerde en çok yetiştirilen ürün ise zeytindir (Şekil 2.8.). Zeytin üretimi, inceleme alanının kuzeyinden güneyine doğru gittikçe ve ön plana çıkan tarım ürünü haline gelmektedir. Zeytin üretimi Mecidiye, Çamoba

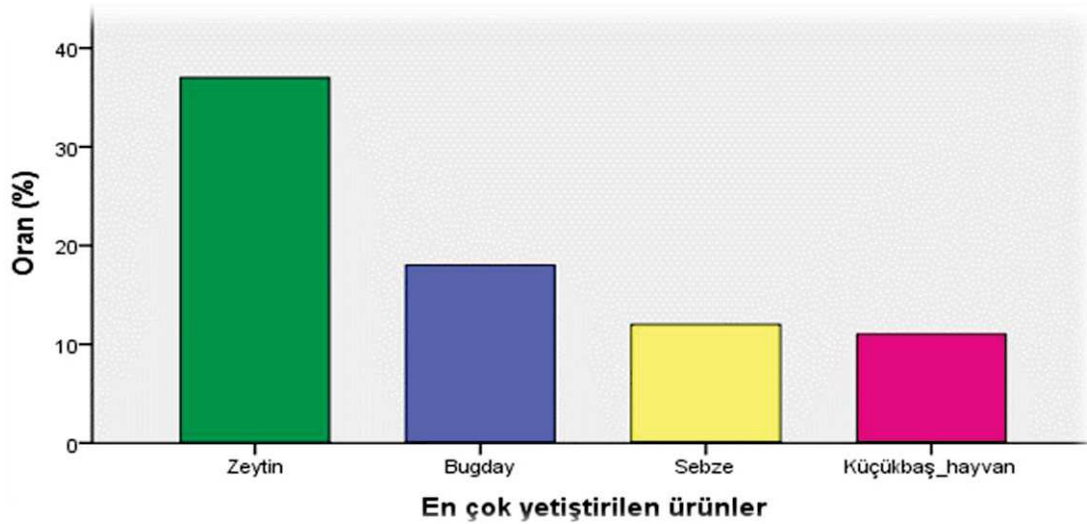
ve Kumburun köyünde temel gelir kaynağıdır. Yörede yetiştirilen zeytinlerin büyük çoğunluğu yağlık zeytindir. İnceleme alanında Akdeniz ikliminin görülmesi zeytin yetiştiriciliğini kolaylaştırmaktadır.

Buğday, zeytinden sonra en çok üretilen ikinci ürün durumundadır. Kuru tarıma uygun alanlarda en çok tercih edilen tahıl türü buğdaydır. Mecidiye köyü haricinde diğer tüm köylerde önemli üretim alanlarına sahiptir. Üretilen buğdayın bir kısmı hanenin kendi un ihtiyacını karşılamak için ekilirken bir kısmı da ticari amaçla yapılmaktadır.

İnceleme alanında hemen hemen her hane çoğunlukla kendi ihtiyacını karşılamak amaçlı az ya da çok sebze tarımı yapmaktadır. Sebze ürünleri, toprak ayırt etmemekle birlikte, verimli alüvyon arazilerde daha iyi yetişirler. Gelişmiş sulama sistemlerinin kullanıldığı Pınarbaşı ve Mahmudiye köylerinde sebze tarımı ticari amaçla yapılmaktadır. Sebze üretimi içerisinde en önemli pay domates ve biber aittir. Bu ürünler her ne kadar en çok Kumkale ovasında yetiştirilse de Mahmudiye ve Pınarbaşı köyü civarında önemli miktarda domates ve biber üretimi gerçekleştirilmektedir. Domates, Çanakkale için bir coğrafi işaret olma yolundadır (Akbulak vd., 2013: 91). Ayrıca yörede çeltik üretimi de önemli bir yer tutmaktadır. Mahmudiye, Pınarbaşı ve Üvecik köylerinde geniş alanda çeltik üretimi yapılmaktadır.

Yörede tarımsal alanda üretilen ürünler incelendiğinde, katılımcılara en çok ürettikleri tarım ürünü veya besledikleri hayvanın hangileri olduğu sorulmuştur. Katılımcıların %39,8'i Zeytin, %19,4'ü Buğday, %12,9'u Sebze ürettiklerini ve %11,8'i Küçükbaş hayvan beslediklerini belirtmişlerdir (Şekil 2.8.). İnceleme alanında en çok üretilen tarımsal ürünün zeytin olduğu hem katılımcıların görüşlerinde hem de istatistiki verilerden anlaşılmaktadır. Yörede hayvancılık alanında ise küçükbaş hayvancılık ön planda gelmektedir. Her köyde az ya da çok bulunan küçükbaş hayvan üretimi Bozalan, Mecidiye ve Kumburun köylerinde önemli bir yer tutmaktadır.

Şekil 2.8. Yörede en çok üretilen tarım ve hayvancılık ürünleri

3.2.3.2. Hayvancılık

Kırsal alanların kalkınmasında tarımın en yanı sıra en önemli kaynaklardan biri hayvancılıktır. Hayvancılık hem kırsal alanın kalkınmasında hem de bu alanlardaki gizli işsizliği azaltmakta etkili olmaktadır. Kırsal alanda sosyo-ekonomik anlamda önemli bir yere sahip olmasına rağmen ülkemizde hayvan sayısında yıllar arasında dalgalanmalar görülmektedir.

Türkiye'nin hayvan varlığına bakıldığında resmi kayıtların tutulduğu 1991 yılından 2017 yılına kadar hayvan sayılarında önemli değişimler olduğu göze çarpmaktadır. Nitekim 1991 yılında 12.339.073 milyon olan büyükbaş hayvan sayısı 2003 yılında, 10 milyonun altına düşerek 9.924.575 olmuştur. 2005 yılında tekrar 10 milyonu aşan büyükbaş hayvan sayısı yıllar içinde dalgalanmalar gösterse de 2017 yılı itibariyle 16.105.025 olmuştur (TÜİK, 2017).

Tablo 2.8. incelendiğinde Çanakkale ili hayvan varlığının, Türkiye hayvancılık istatistiklerine benzer bir şekilde yıllar arasında dalgalanmalar gösterdiği görülmektedir. 1991 yılında Çanakkale'nin hayvan varlığı (baş) 958.194 iken 2007 yılında 662.637'ye kadar düşmüştür. 2007 yılından itibaren sürekli bir artış içerisine giren hayvan sayısı 2017 yılı itibariyle 902.659 olmasına rağmen hala 1991 yılındaki rakama ulaşamamıştır.

Tablo 2.8. Çanakkale ili 1991 – 2017 yılları arası hayvan varlığı (baş)

Yıllar	Sığır	Manda	Koyun	Keçi
1991	145 000	441	559 929	253 194
1995	134 410	110	488 210	201 810
2000	114 330	270	434 160	194 760
2003	108 385	191	372 450	143 405
2005	128 527	177	328 919	166 819
2007	151 302	365	312 556	206 241
2010	180 387	369	352 039	198 861
2013	210 642	469	415 543	227 131
2014	211 743	480	429 076	232 034
2015	210 027	641	442 621	237 228
2016	205 215	640	469 725	246 750
2017	205 215	602	458 250	238 592

Kaynak: TÜİK, 2017.

Ayrıca Çanakkale ilindeki sığırların %85'i kültür ırkıdır. Bu nedenle elde edilen verim ve süt üretimi oldukça iyidir. Bunun yanı sıra Çanakkale Türk Saanen tipi ve melezi süt keçilerinin damızlık olarak temin edilmesinde ülkemizde ilk sırada yer alır (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2018).

İnceleme alanında hayvancılık durumuna bakıldığında her köyde hayvancılığın yapıldığı görülmektedir. Ancak Mahmudiye, Bozalan, Çamoba ve Kumburun köyleri diğer köylere göre hayvancılığın biraz daha fazla ön plana çıktığı yerlerdir. İnceleme alanında yapılan hayvancılık daha çok ailelerin ihtiyaç duydukları et ve süt ihtiyacını karşılamaya yöneliktir.

Çanakkale köy envanteri verilerine göre, inceleme alanında bulunan köylerdeki toplam sığır sayısı 1443'tür. En fazla sığır Üvecik ve Pınarbaşı köylerinde bulunurken, en az Çamoba ve Mecidiye köyünde yer almaktadır. Bu sığırlardan yıllık 4.255 ton süt elde edilmektedir. Köylere göre elde edilen yıllık süt verimi ile sığırların dağılışı paralellik göstermektedir. İlgili yöredeki toplam küçükbaş hayvan sayısı ise 12.032'dir. Bunun 9.921 tanesi koyun, geriye kalan 2.111 tanesi keçidir. Küçükbaş hayvanlardan toplam yıllık süt üretim miktarı ise 873 tondur (Çanakkale Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014).

İnceleme alanında ticari tip kümes hayvancılığı yapılmamakla birlikte hemen her hane kendi ihtiyacını karşılamaya yetecek düzeyde tavuk, horoz, kaz ve hindi gibi kümes hayvanları beslemektedir ve bunların toplam sayısı 2.398'dir. Ticari tip kümes hayvancılığı ise inceleme alanının kuzeyindeki İntepe ve Halileli yerleşmeleri civarında yapılmaktadır (Akbulak vd., 2013: 104). İnceleme alanında balıkçılık durumuna bakıldığında, alan denize yakın olmasına rağmen balıkçılık ön planda değildir. Balıkçılık daha çok alanın kuzeyindeki Yeniköy ve Kumkale yerleşmelerinde ön plana çıkmıştır. Bir diğer hayvancılık türü olan arıcılığa bakıldığında, inceleme alanındaki toplam arı kovana sayısı 270'tir (Çanakkale Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014).

3.2.3.3. Sanayi

İnceleme alanındaki en büyük sanayi tesisi Akçansa Çimento Fabrikası'dır. Bu sanayi tesisi Çanakkale ilinin Ezine ilçesine bağlı Mahmudiye köyünde yer almaktadır. Akçansa Çimento Fabrikası, Akçimento (1967) ve Çanakkale Çimento (1974) fabrikalarının 30 Eylül 1996 yılında aldıkları bir kararla birleşmeleri sonucunda kurulmuştur. Sanayi tesisi kurulduktan sonra, 1998 yılında Betonsa ile birleşerek hazır beton üretimi ve 2002 yılında Agregasa Agregas ile birleşerek agrega¹ üretimi gerçekleştirmeye başlamıştır. Daha sonra 27 Kasım 2006 tarihinden itibaren Alman şirketi HeidelbergCement ile Akçansa Çimento birleşme kararı alarak ortaklık kurmuşlardır. Bu sanayi tesisi Türkiye çapındaki diğer tesisleri (Büyükçekmece - İstanbul ve Lâdik - Samsun) ile birlikte Türkiye toplam çimento üretiminin %10'unu ve klinker üretiminin ise %12,5'ini karşılamaktadır (Akçansa Çimento, 2018; THBB, 2018; Akçansa Faaliyet Raporu, 2016: 84).

¹ Agregas: Beton üretiminde kullanılan kırma taş, kum vb. gibi malzemelere verilen isimdir. Üretilen betonun bünyesinde %60-75 oranında yer kaplar. Tane boyutuna göre kaba (kırma taş, çakıl vb.) ve ince (kırma kum, kum vb.) unsurlu olmak üzere ikiye ayrılır.

Fotoğraf 2.1. İnceleme alanındaki büyük ölçekli sanayi tesisi (Akçansa Çimento Fabrikası)

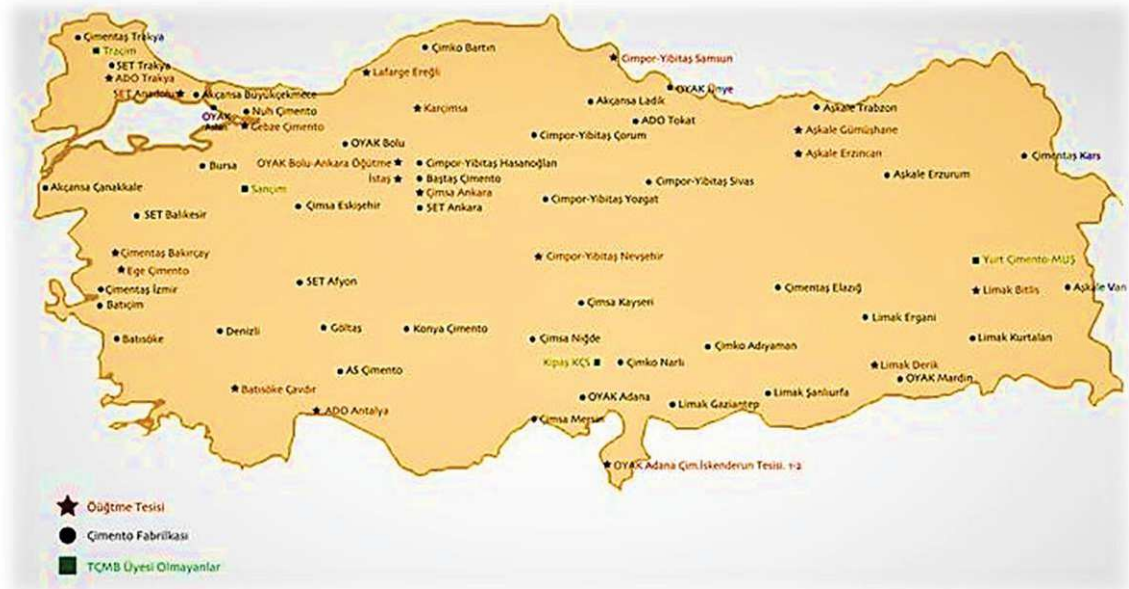
İnceleme alanındaki sanayi tesisi taşa toprağa dayalı sanayi grubunda yer almaktadır. Bu sanayi kolunu çimento, seramik, porselen, kiremit, tuğla, kil ve cam gibi inşaata yönelik faaliyetler oluşturur (Doğanay, 1998: 475). Taşa toprağa dayalı sanayi kolunun gelişimi ülkemizde inşaat sektörünün gelişimi ile paralellik gösterir. Özellikle 1950’li yıllardan sonra kentlere yönelik kırsal alanlardan yoğun bir göç olması kentleşme ve kentlerde konut yapımı konusunun önem kazanmasını sağlamıştır. Bu süreçte inşaat sektörü önem kazanmış, çimento, tuğla ve beton gibi inşaat ürünleri tüketimi artmıştır (Mutluer, 1995: 107-108). Ülkemizde modernleşmeye bağlı olarak eski toprak, kerpiç, ahşap ve yığma yapıların, yerini betonarmeye bırakması çimento, tuğla ve beton gibi malzemelerin tüketimini arttıran bir diğer neden olmuştur. Tüm bu gelişmeler, taşa toprağa dayalı sanayi kollarının sayısında artışa neden olmuştur.

İnceleme alanındaki sanayi tesisi çimento üretimi gerçekleştirdiği için Türkiye çimento sanayisinin gelişimine ve üretimine kısaca değinmek yararlı olacaktır. Araştırmalara göre, yaklaşık 7000 yıl önce Anadolu’da Hitit dönemi kentlerinde kirecin bazı doğal malzemelerle karıştırılarak harç yapımında kullanıldığı görülmüştür. Yine tarihte Asurlar, Romalılar ve Yunanlılar da bağlayıcı madde olarak kireç ve çimentoyu kullanmışlardır. Günümüz modern dünyasında çimento üretimi ve satışı ilk olarak 1875’li yıllarda başlamıştır. Çimento sektörü Türkiye’ye ise ilk olarak 1910’lu yıllarda gelmiş ve ilk Osmanlı Çimento Fabrikası Darıca’da 1911 yılında kurulmuştur (Yıldız, 2012: 14-15).

Türkiye’de, 1950’li yıllarda Zeytinburnu (İstanbul), Kartal (İstanbul), Sivas ve Ankara’da 4 tane çimento fabrikası kurulmuştur. Kurulduğu yıllarda 400.000 ton civarında üretim yapılırken, 1970’li yıllara gelindiğinde bu üretim miktarı 10 milyon ton düzeyine ulaşmıştır. Üretimin artması ile birlikte çimento ihracatı ülkemizde önemli bir noktaya gelmiştir. Türkiye’de 1980’li yıllara kadar var olan çimento üretimi doğrudan devlet tarafından gerçekleştirilmiştir (Yıldız, 2012: 14-15). Ancak modern dünyanın küreselleşmesi, teknoloji ve sanayideki ilerlemeler ve hükümetin bu dönemdeki politikalarıyla çimento üretim tesisleri özel teşebbüslere devredilmiştir. Günümüzde de halen her yıl çimento öğütme tesisleri ve çimento üretim tesislerine yenileri eklenmeye devam etmektedir.

Ülkemizde 2016 yılına gelindiğinde 80 milyon ton civarında klinker, 130 milyon tonu aşkın miktarda da çimento üretim kapasitesine ulaşılmıştır (TÇMB 2016/a). Üretilen klinkerin yaklaşık 4 milyon tonu, çimentonun ise 10 milyon tonu ihraç edilir (TÇMB 2016/b).

Şekil 2.9. Türkiye çimento fabrikaları ve öğütme tesisleri

Kaynak: TÇMB, 2018.

Çimento kelimesi, literatürde yontulmuş taş kırıntısı anlamına gelen Latince “caementum” sözcüğünden türemiştir. Daha sonra ise “bağlayıcı” anlamında kullanılmıştır. Çimentonun kullanıldığı ilk betonarme yapı 1852 tarihinde inşa edilmiş olmasına rağmen,

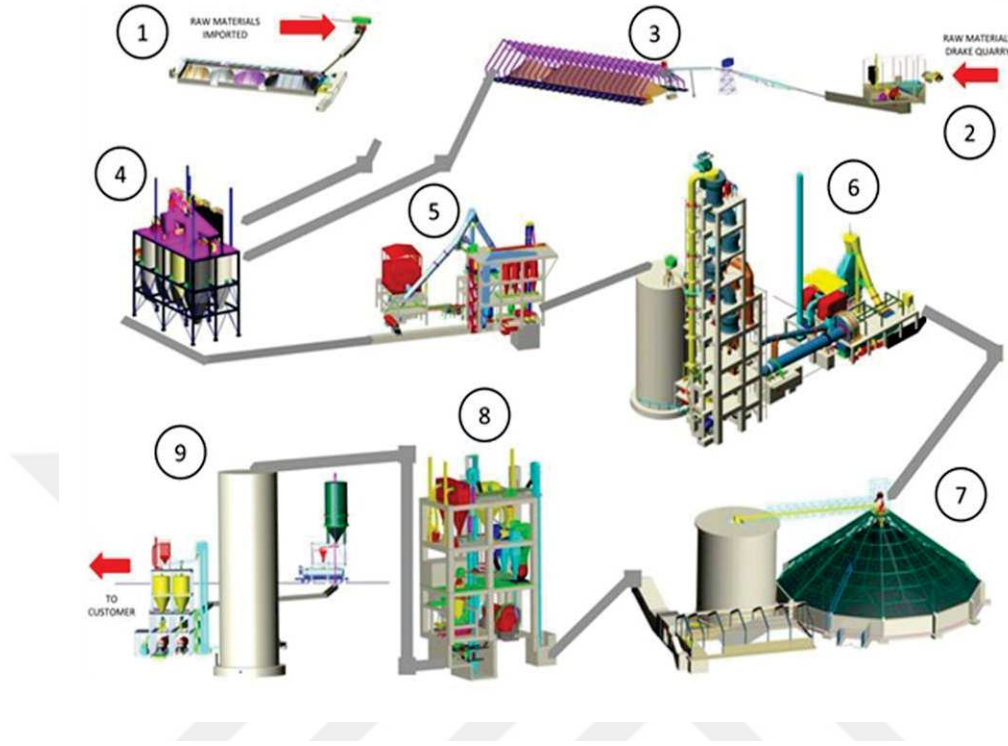
yapıların inşasında bağlayıcı malzemelerin kullanımı çok eskilere dayanır. Beton üretiminden önce bağlayıcı madde olarak kullanılan ilk madde kireçtir (TÇMB, 2018).

Çimento, içerisinde silis (SiO_2), kireç ve az miktarda demir oksit (Fe_2O_3) barındıran kayaçların yani kil ve kalkerin ergitilmesi ile ortaya çıkan “klinker” adlı karışımın belli bir oranda jips ($\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$) ile karıştırılıp öğütülmesi sonucu incilmesiyle elde edilen ürüne denir (ÖİK, 2008: 62-80).

Çimentonun hammaddesi kalker, kil ve marndır. Ancak marn, kil ve kalkerin bir türevi olduğundan birçok kaynakta çimento hammaddesi olarak kalker ve kil kabul edilir (Göçer, 2009: 50). Çimento üretiminde öncelikle klinker elde edilmektedir. Klinker, çimento üretimi sırasında pişmiş kil ve kalkerlerin birleşiminden oluşan iri taneli malzemedir. Yapısında pişirilmiş biçimde %20 kil ve %80 oranında kalker içerir (Yıldız, 2012: 26). Klinkere üretilecek çimentonun özelliğine ve ekonomik maliyetinin azaltılma isteğine bağlı olarak çeşitli katkı maddeleri karıştırılmaktadır. Klinkere karıştırılan katkı maddeleri birtakımı kimyasal özellikler barındırmalıdır. Hazırlanacak klinker yığınının homojen olarak karıştırılması, çimentonun daha sağlam ve uzun ömürlü olmasını sağlamaktadır. Örneğin, içerisinde kireç oranı yüksek olan çimentolar, az kireçli çimentolara göre daha dayanıklıdır. Bu nedenle klinker harmanı hazırlanırken içerisine katılan kireç oranı önemlidir.

Ayrıca, çimento üretilirken hammadde bazı temel işlemlerden geçirilmektedir. Bunlar; hammadde temini, hammaddenin kırılması, elenmesi ve öğütülmesi, sınıflandırılması, ısıtılma tabii tutulması ve sonra da klinkerin kullanılan diğer katkı maddeleriyle birlikte öğütülmesi şeklindedir. Çimento üretim sürecinde kaynağında ortalama $20\text{ }^\circ\text{C}$ sıcaklığındaki hammadde, önce kimyasal ve fiziksel olarak uygun hale getirilmektedir. Daha sonra kimyasal tepkimeye sokulmak için tesislerdeki döner fırınlarda $1500\text{ }^\circ\text{C}$ sıcaklığa kadar ısıtılarak ısıtılma tabii tutulmaktadır. Bu sıcaklık altında hammadde klinkere dönüşmektedir. Klinker’in soğutucudan geçirilerek sıcaklığının $100\text{ }^\circ\text{C}$ altına çekilmesiyle yarı ürün elde edilir. Son olarak elde edilen yarı ürün, içerisine karıştırılan bazı katkı maddeleri ile birlikte öğütülür ve çimento elde edilir (Bkz: Şekil 2.10.).

Şekil 2.10. Çimento Fabrikası yerleşimi ve üretim şeması

1- Hammadde stokları

2- Kalker kırma ocağı

3- Kalker stok yeri

4- Hammadde siloları

5- Klinker hammadde hazırlama ve öğütme

6- Karıştırma silosu ve soğutucu

7- Klinker ve Alçı taşı stoku

8- Çimento öğütme

9- Çimento sevk etme ünitesi

Kaynak: <http://www.drakecement.com/cement-factory-scottsdale-paulden-az> (Erişim Tarihi: 04.01.2018)

3.2.4. İnceleme Alanında Kuruluş Yeri Faktörleri

İnceleme alanındaki sanayi tesisi de dahil olmak üzere herhangi bir alanda sanayi tesislerinin kurulabilmesi için belirli özelliklerin bulunması gerekir. Bu özellikler her sanayi koluna göre değişebilmektedir. Sanayi tesislerinin kurulması üzerinde etkili olan bu özelliklere kuruluş yeri faktörleri denilmektedir. İnceleme alanındaki sanayi tesisinin kurulma sebeplerinin açıklanabilmesi amacıyla kuruluş yeri faktörlerinin bilinmesi gereklidir.

Bir alanın sanayi faaliyetlerine elverişli olabilmesi için sağlaması gereken tüm özellik ve şartlara, "Kuruluş Yeri Faktörleri" denir (Aliefendioğlu ve Sağır 2015: 595).

Günümüzün karmaşık yapısında bu unsurlar doğrudan ya da dolaylı olarak sanayinin yer seçimini etkilemektedir. Ayrıca bu unsurlar yerden yere ve zamandan zamana göre değişebildiği gibi farklı yerlerde de farklı sonuçlar doğurabilmektedir.

Sanayi kuruluş yeri faktörleri araştırmacılar tarafından farklı açılarla ele alınsa da yapılan araştırmaların tümü “Sanayi neden orada?”, sorusunun cevabını vermeye çalışmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2011: 448). Sanayinin kuruluş yeri birçok yönden önem taşıyan bir konudur. Kuruluş yerinin iyi seçilmemesi hem girişimciyi hem de kullanılan ulusal kaynaklar israf edildiği için ülke ekonomisini olumsuz etkileyecektir. Günümüze kadar kuruluş yeri faktörleri ile ilgili minimum maliyet teorisi ve maksimum kazanç teorisi olmak üzere iki teori geliştirilmiştir:

Minimum maliyet teorisi, sanayi girişimcilerinin iş gücü, ulaşım, pazar, hammadde, enerji gibi konularda en uygun yerleri tercih ettiğini varsayan teoridir (Tümertekin ve Özgüç, 2011: 452). Sanayi faaliyetleri açısından en düşük maliyetli yeri bulabilmek için mekanlar arasındaki farklılıkların araştırılması gerekmektedir. Kuruluş yeri faktörleri terimini kullanan ilk kişi olan Alfred Weber’e göre, en iyi kuruluş yeri en düşük maliyetin olduğu yerdir (Gürsel, 1972: 207). Buna göre bir sanayi tesisinde üretim maliyetini, taşıma maliyeti, hammadde maliyeti ve iş gücü maliyeti birlikte belirler. Herhangi bir alanda ürün talebinin ve fiyatın aynı olduğunu kabul edersek, pazara en yakın noktada bulunan sanayi tesisinin ulaşım ve taşıma maliyetinden kurtulacağı için en fazla kârı elde edeceği varsayılmaktadır. İnceleme alanındaki sanayi tesisi limanının, pazara rahat ulaşılabilmesi amacıyla Ege Denizi kıyısında olması ve ana tesisle liman arasının yakın olması, ulaşım maliyetini azaltmaktadır. Bu anlamda sanayi tesisinin kuruluş yeri üzerinde minimum maliyet teorisinin etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Kuruluş yeri ile ilgili diğer teori olan maksimum kazanç teorisine göre, birçok sanayi tesisi pazar arayışında rekabet halindedir. Sanayi tesislerinin pazarlarda hakim olabilmek için verdiği kararlar diğer sanayi işletmelerini de etkileyebilmekte veya onların kararlarından etkilenebilmektedir. Genel olarak bu yaklaşıma göre bir pazar etrafında aynı ürünleri aynı fiyatla satan işletmelerden pazara yakın olanın hem ulaşım ve taşıma maliyeti düşecek hem de müşteri açısından yakın olması gözetilerek talebini arttırması sonucu daha fazla kazanç sağlayacaktır. Bu nedenle doğru lokasyonda yer alan işletmeler daha fazla kazanacaklardır.

Bu konuda August Lösch, 1940 yılında lokasyonun önemini belirttiği çalışmasında pazardan uzaklaştıkça ürünlerin maliyetinin artacağını ve bu yüzden pazara yakın

işletmelerin fiyatlarını yükseltmeden taşıma maliyeti düşük olduğu için daha fazla kazanacaklarını ifade etmiştir (Tümertekin ve Özgüç, 2011: 457-458).

Başka bir araştırmaya göre, minimum maliyet teorisi sanayi faaliyetleri kuruluş yeri seçiminde sadece maliyet faktörüne bakarken orada kurulacak sanayi tesisine olan talebi dikkate almamaktadır. Ancak maksimum kazanç teorisi sanayi tesislerinin kuruluş yerini belirlerken önce talebin dikkate alınması gerektiğini belirtir. Var olan talebe göre en uygun noktanın seçilerek sanayi tesisinin oraya kurulması maksimum kazanç sağlayacaktır (Gürsel, 1972: 224). Yani genel olarak maksimum kazanç teorisi en uygun ve kârlı bir üretim için lokasyonun öneminden bahsetmektedir. Bu anlamda inceleme alanında kurulu sanayi tesisi hammaddeye yakınlık açısından kurulum maliyetinin düşük olduğu, talebe bağlı olarak da deniz kıyısında olması ulaşım maliyetini düşüren bir etkidir. Bu yüzden inceleme alanında kurulu sanayi tesisi aslında hem minimum maliyet teorisini hem de maksimum maliyet teorisini karşılar niteliktedir.

Sanayide kuruluş yeri faktörleri belirlenirken bu faktörleri bir bütün halinde ele almak gerekmektedir. Çünkü yer seçimini etkileyen faktörler yere, zamana ve duruma göre değişebilmektedir. Yer seçiminde en önemli nokta hammaddenin işlenmesi, üretimi ve dağıtılmasıyla ilgili faktörlerdir. Bir alanda sanayi faaliyetlerinin kurulabilmesi için bu alanın belirli şartlara ve özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu şartlardan bazıları ilgili alanda doğal olarak bulunurken bazıları sonradan çeşitli yatırımlarla suni (yapay) olarak da oluşturulabilmektedir.

Kuruluş yeri faktörlerine sanayi coğrafyası açısından bakıldığında, sanayi tesislerinin kuruluş yerinin belirlenmesinde temel olarak iki neden üzerinde durulmuştur. Bunlardan birincisi bazı alanların sanayi tesislerine neden çekici geldikleri, ikincisi ise bazı sanayi kollarının belirli alanlar tarafından neden o bölgeye çekildikleri konusu olmuştur. Sanayi coğrafyası bu nedenleri bulabilmek için sanayi faaliyetlerinin incelenmesi ve sanayinin yoğunlaştığı sanayi bölgesinin ele alınarak incelenmesi yaklaşımlarıyla hareket eder (Tümertekin ve Özgüç, 2011: 397-398). Bu çalışmada hem sanayi faaliyeti incelenmiş hem de sanayi faaliyetinin yoğunlaştığı alan inceleme alanı seçilerek, bu alanda sanayi tesisinin kurulma nedenleri incelenmiştir.

Sonuç olarak bazı alanların sanayi işletmeleri açısından neden çekici oldukları incelenirken, bölgelerin sağladıkları avantajlar üzerinde durulur. Elverişli bir konum, hammadde, enerji kaynağına yakınlık, pazara yakınlık ve iklimin uygun olması doğal

çekicilikler olarak kabul edilirken; ulaşım olanakları, iş gücü temininin kolaylığı, ticari hizmetlerin bulunması, sermaye ve pazara yakınlık insanlar tarafından oluşturulan beşerî üstünlüklerdir. Buna göre bir bölgenin sahip olduğu üstünlükleri ne kadar fazla ise sanayi faaliyetleri için çekiciliği o derece fazla olur.

Bu nedenle inceleme alanındaki sanayi tesisinin yer seçimini etkileyen, hammadde, enerji, su, iş gücü, pazar ve ulaşım gibi temel faktörler üzerinde durmakta fayda vardır.

3.2.3.1. Hammadde

Sanayi faaliyetlerinin gerçekleşebilmesi için gerekli olan en önemli unsurlardan biri hammaddedir. Hammadde, sanayi tesislerinde işlenerek mamul ürün haline getirilmiş tüm maddelerdir. Yani işlenmeyen maddelere verilen isimdir. Bununla beraber, sanayi tesislerinde kullanılan tüm maddeler hammadde değildir. Sanayi tesisleri yarı işlenmiş maddeleri de işleyebilirler. Hammaddeler, genel olarak yer altı, yer üstü ve sulardaki kaynaklar olmak üzere üçe ayrılırlar (Doğanay vd., 2013: 320).

Sanayi tesislerinin kurulması ve faaliyetlerinin devamı da bu kaynakların varlığına bağlıdır. Hammaddeler sanayi tesislerinin kuruluş yeri üzerinde etkili olmaktadır. Hammadde temini sırasında büyük kayıplar gerçekleşiyorsa sanayi faaliyetleri mecburen hammadde kaynağına yakın yerde kurulacaktır. Bu konuya örnek olarak çimento fabrikaları verilebilir.

Çimento fabrikalarının kurulabilmesi için iki temel koşul vardır; Birinci koşul, çimento fabrikasında işlenecek kil ve kalker yataklarının fabrika mülkiyetinde olması gereklidir, ikinci koşul ise fabrikanın ihtiyacı olan hammaddenin hacim ve ağırlığından dolayı taşıma masrafının fazla olmaması için hammaddeye yakın kurulması gereklidir (Yıldız, 2012: 16). Gerçekten de inceleme alanındaki çimento fabrikası hammaddesini Bozalan köyünden karşıladığı için bu köyün yakınına kurulmuştur.

İnceleme alanında çimento üretiminde kullanılan kil, kalker ve marn, Bozalan köyünde mevcuttur. Bozalan köyü ve çevresinde paleozoik dönem mermerlerinin bulunması ve bunların metamorfizmaya uğraması, bunun yanı sıra bölgede bol miktarda kil, kalker, fliş ve bolca hayvan fosiline rastlanması, bölgenin hammadde bakımından zengin olmasını sağlamıştır. Zaten bir çimento fabrikasının kurulabilmesi için hammadde kaynağının en az 50 yıl yetmesi gerekmektedir (Yıldız, 2012: 26). Bozalan köyündeki rezervin ise 100 yıl kadar yeteceği düşünülmektedir ve bu nedenle rezerv sıkıntısı yoktur. Ayrıca Çamlıca'da,

bölgedeki kil yataklarına alternatif kil yatakları bulunmaktadır. İnceleme alanında bulunmayan alçı taşı ise gemilerle Kıbrıs'tan getirilmektedir.

3.2.3.2. Enerji

Tarih boyunca enerji kaynaklarının varlığı sanayi tesislerinin yer seçiminde önemli bir yere sahip olmuştur. Ancak enerji kaynaklarının, sanayinin ilk başladığı zamanlarda sanayinin yer seçimine olan etkisi günümüze göre daha fazlaydı. Çünkü ilk dönemlerde enerji kaynaklarının sınırlı, transferinin ise zor olması ve bazı sanayi kollarında büyük miktarda enerjiye ihtiyaç duyulması sanayinin yer seçimi üzerinde etkili olmuştur. Günümüzde gelişen teknoloji sayesinde enerji transferinin kolaylaşması sanayi yeri seçiminde enerjinin rolünü düşürmeye başlamıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında, başka yakıt türlerinin de kullanılmaya başlanması etkili olmuştur.

Çağdaş sanayide faaliyetlerin devamı için çok fazla miktarda enerjiye ihtiyaç duyulmaktadır. İhtiyaç duyulan bu enerji hidroelektrik santrali, termik santral ve nükleer enerji gibi yenilenemeyen enerji kaynakları ile rüzgâr, dalga ve güneş enerjisi gibi yenilenebilen enerji kaynaklarından sağlanmaktadır. (Doğanay vd., 2013: 322).

İnceleme alanında kurulu sanayi tesisinin, enerji ihtiyacı çeşitli şekillerde karşılanmaktadır. Yakacak ihtiyacı doğal gaz, petrokok², yerli maden kömürü ile ithal kömürden (Rusya) sağlanmaktadır. Ayrıca fabrikada atık taşıt lastikleri yakılarak ısı enerjisi elde edilmektedir.

Fabrikanın üretim aşamasında elektrik enerjisi kullanılmaktadır. Elektrik enerjisinin bir kısmı, bölgedeki Enerjisa rüzgâr güllerinden karşılanmaktadır. Bunun yanı sıra sanayi tesisinin bacalarına yerleştirilen Reküperatör³ ve Ekonomizer⁴ sistemi ile bacadan atmosfere karışan atık ısı sıcak su ve sıcak hava olarak geri dönüştürülmektedir.

² Petrokok: Bileşimi karbon, uçucu olmayan inorganik bileşikler ve kükürtten oluşan siyah renkli katı bir yakıttır. Özellikle çimento fabrikalarında ısı işlem esnasında yakıt olarak kullanılır (Uysal ve Bahar, 2018: 100)

³ Reküperatör: Sanayi tesislerinde atık ısının geri kazandırılması amacıyla kullanılan ve ters akış özelliğine sahip olan bir ısı sistemidir. Temelde zıt yönlü akışkanların birbiri üzerindeki ısı transferi mantığına dayanmaktadır. (<http://www.vat.com.tr/tr/cozumlerimiz/rekuperator/>)

⁴ Ekonomizer: Sanayi tesisi kazanlarından bacaya çıkan duman gazındaki ısının bir bölümünü bünyelerine alarak suya aktaran ve sıcak su olarak geri kazandıran ısı sistemidir. (<https://www.termodinamik.info/teknik/ekonomizerler>)

3.2.3.3. Su

Sanayi tesislerinin yer seçiminde su kaynaklarının varlığı ve miktarı oldukça önemlidir. Su, hammaddeyi işlemede buhar sağlama veya soğutma işlemlerinde kullanılmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2011: 432). Su, sanayide sadece üretimde değil birçok alanda kullanılan bir faktördür. Sanayi açısından aynı zamanda atıkların bertaraf edildiği bir kanaldır. Çevre açısından oldukça sıkıntılı olan bu durumu çözmek için yapılan harcamaların fazla olması bazı yerlerde sanayiye itici bir faktör olarak görülmektedir.

İnceleme alanında kurulu sanayi tesisi su ihtiyacı yüksek olan bir sanayi koludur. Tesisin su ihtiyacı su şebekesi ve artezyen kuyuları yoluyla karşılanmaktadır. Bu nedenle su sıkıntısı yoktur. Artezyen suyunun kullanılması su maliyetini düşüren bir etkidir.

3.2.3.4. İş Gücü

İş gücü talebi, sanayi faaliyetinin türüne göre farklılık gösterir. Giyim, mücevher imalatı gibi sektörlerde iş gücü önemli bir girdi iken petrol, madencilik gibi sektörlerde makine kullanımına bağlı olarak iş gücü talebi düşüktür. Geçmişte sanayide ihtiyaç duyulan iş gücü talebi, gelişen teknoloji ürünü robotların devreye girmesi ile birlikte azalmıştır. Ancak bununla beraber bazı sanayi kolları için iş gücü önemini korumaktadır. İş gücü ihtiyacı fazla olan bazı sanayi kolları bu ihtiyacını karşılayabilmek için iş gücünün ucuz olduğu alanlara yatırım yapmaktadırlar. Teknolojinin sanayide kullanımı ile iş gücü arzı tamamen sona ermemiştir. Bununla beraber sanayide kurulan makineleri kullanacak usta iş gücü şeklinde bir talep doğmuştur. Yani artık iş gücünün niceliği değil niteliği önem kazanmıştır. Ayrıca iş gücü ile ilgili, işçi yasalarının olması, iş gücünün yeterliliği, iş gücü eğitimine önem verilmesi ve işçi taşınabilirliğinin kolaylaşması sanayi aktivitelerinde iş gücü faktörünün önemini korumasını sağlamıştır (Tümertekin ve Özgüç, 2011: 432-435).

Çimento sanayisinde de artık modern makine ve teknikler kullanıldığı için donanımlı (vasıflı) iş gücü ihtiyacı daha fazla olmaktadır. Donanımsız işçiler ise daha çok taşıma, yükleme ve boşaltma gibi kaba işlerde çalıştırılmaktadır. İnceleme alanındaki sanayi tesisine bakıldığında, işçi teminini daha çok yakın köylerden sağlamaktadır. Ancak son zamanlarda gelişen ulaşım imkanları çerçevesinde ilgili sanayi tesisi ihtiyaç duyduğu iş gücünün bir kısmını taşımacı servis yoluyla Çanakkale il ve ilçe merkezlerinden de karşılamaktadır. Bununla birlikte sanayide çalışmak için il dışından bölgeye göç etmiş donanımlı personeller bulunmaktadır.

Sanayi tesisinin tüm işletmelerinde (Çanakkale, İstanbul ve Samsun) çalışan toplam personel sayısı 1.129'dur (Akçansa Sürdürülebilirlik Raporu, 2015: 58). Çanakkale'deki tesiste çalışan toplam personel sayısı 350 olup bunların yaklaşık 150'si Kumburun köyündeki liman işletmesinde çalışmaktadır. Çanakkale'deki tesiste çalışanlar Mahmudiye, Pınarbaşı, Çamoba, Kumburun ve Üvecik köylerinden gelmektedir. Bunun yanı sıra Çanakkale il merkezinden ve diğer ilçelerden de servis taşımacılığıyla işçi gelmektedir. İnceleme alanındaki sanayi tesisinde çalışan personelin, toplam çalışanlar içindeki payı %31'dir. Bu sayı içerisinde kadın çalışanların payı ise %8'dir. Erkek çalışan oranının kadınların oranına göre daha fazla olmasının nedeni taşta toprağa dayalı sanayinin işletilme aşamasında kaba kas gücüne daha çok ihtiyaç duyulmasıdır. Ancak son dönemlerde özellikle yönetim ve finans alanında kadın çalışanların oranında artış yaşanmıştır.

3.2.3.5. Pazar

Pazar, üretilen malların satıldığı ve ticari ilişkilerin yürütüldüğü alandır. Kuruluş yeri seçimini etkileyen faktörlerden diğer faktörlerin çekiciliği azaldığında pazar, en önemli faktör haline gelir. Öyle ki pazar faktörünün önemi gün geçtikçe artmaktadır. Sanayi tesisleri belli şartlar altında pazara yakın kurulmayı tercih ederler. Özellikle çabuk bozulabilen veya ağırlığı fazla ürünler üreten sanayi tesisleri pazara yakın kurulmak isterler. Pazara yakın sanayi tesisleri, zaman, emek ve taşımacılık açısından karlı hale gelirler. Bu nedenle bir yere sanayi tesisi kurulunca diğer sanayi tesisleri aynı yere toplanma eğiliminde bulunurlar (Tümertekin ve Özgüç, 2011: 435-436). Pazarın uzak olması üretilen ürünlerin pazara ulaştırılması sırasında taşıma giderlerinin artmasına neden olduğundan sanayi tesisleri pazara yakın kurulmak isterler. Ayrıca, pazarlarda yoğun nüfusun bulunması, sanayi tesisleri için ucuz iş gücü ve satın alma gücünün yüksek olması anlamına gelmektedir.

İnceleme alanındaki sanayi tesisi taşıma maliyeti yüksek ürün üretmekte olup yurt içinde ve yurt dışında geniş bir pazar alanına sahiptir. Yurt içinde İzmir (Aliğa), İstanbul (Ambarlı), İzmit (Yarımca), Tekirdağ (Marmara Ereğlisi), Samsun (Yeşilyurt), Artvin (Hopa) ve Trabzon limanlarına satış yapmaktadır. Bu limanlara sevkiyat yapıldıktan sonra oradan demir yolu ve kara yolu ile iç bölgelere ulaştırılmaktadır.

Sanayi tesisinin ihracat yaptığı ülkelere bakıldığında; Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Rusya, Suriye, İsrail, Kolombiya, Libya ve Batı Afrika ülkelerine önemli miktarda çimento ve klinker ihracatı yapmaktadır (Akçansa Faaliyet Raporu, 2016: 22). Dünyanın

farklı kıtalarındaki ülkelerine ihracat yapılması sanayi tesisinin büyük ölçekli olduğunu göstermektedir.

3.2.3.6. Ulaşım

Ulaşım, sanayi faaliyetlerinin kurulması üzerindeki temel etkenlerden biridir. Hammaddenin sanayi tesisine getirilmesi, mamül maddenin pazara ulaştırılması, işçilerin ve diğer personelin sanayi tesisine gelip gitmeleri sağlıklı bir ulaşım ağı sayesinde gerçekleştirilmektedir.

Ulaşım faktörü, sanayi tesislerini daha çok ekonomik yönden etkilemektedir. Sanayi tesisleri mesafeyi azaltarak taşıma maliyetini en aza indirmeyi amaçlar. Ayrıca taşıma maliyeti sırasında taşıma süresi boyunca o malın bir getirisi olmadığı için taşınan malın değeri yokmuş gibi gözüktür. Bu nedenle mal sahibi yeni yatırımlar yapma fırsatını kaçırmış olur. Sermayenin yeni faaliyetlere yatırılması yerine o anki faaliyete yatırılmasıyla yeni kazanç elde edilememesine, yani kazancın feda edilmesine fırsat maliyeti denir (Tümertekin ve Özgüç, 2011: 437). Fırsat maliyeti ekonomik anlamda önemli bir kayıptır. Bu nedenle sanayi tesisleri, ulaşım ağının geliştiği yerlerde kurulmaya özen gösterirler. Ulaşım ağının gelişmediği bölgelerde fırsat maliyeti de yüksek olur.

Ulaşımın gelişmesi de teknoloji ve sanayinin taşınmasını kolaylaştırmıştır. Ulaşımında kara yolu, deniz yolu, hava yolu, demir yolu ve boru hatları temel görevi görmektedirler (Doğanay vd., 2013: 325). Çimento fabrikası gibi hammaddesi büyük hacimli sanayi tesislerinin üretim yapabilmeleri için hammaddeye yakın olmaları kadar, üretilen malları pazara ulaştıracak demir yolu, kara yolu veya deniz yolu gibi ulaşım ağlarına da yakın olmaları gerekmektedir (Yıldız, 2012: 16). Ulaşımında en önemli taşımacılık yollarından biri su yoludur. Çünkü su yolu en ucuz taşıma şeklidir (Tümertekin ve Özgüç, 2011: 437). Su yolu, yükte ağır pahada hafif malların taşınması için bir fırsattır.

Mahmudiye köyünde kurulu büyük ölçekli sanayi tesisi, ürettiği ürünleri pazara ulaştırabilmek amacıyla Kumburun köyünün Ege Denizi kıyısında kurulu özel limanını kullanmaktadır. Bu durum göz önüne alındığında, yukarıda bahsedilen pazar faktörü ve pazara ulaşım faktörü dikkate alınmıştır. Sanayi tesisine ait yükleme-boşaltma iskelesi; yıllık 350 bin ton karışık yük yükleme-boşaltma ve 6 milyon ton dökme çimento yükleme boşaltma kapasitesine sahiptir (Sertkaya Doğan, 2015: 153).

Bu nedenle inceleme alanındaki sanayi tesisi, ulaşım anlamında sıkıntı yaşamamaktadır. Sanayi tesisinin hammadde ile bağlantısı kara yolu ile sağlanmaktadır. Hammaddenin yakın olması, kara yolu taşımacılığı olmasına rağmen hammadde taşıma maliyetinin dūřük olmasını sağlamaktadır. Sanayi tesisinin hammaddeye ve Kumburun kōyündeki limana giden kendi özel yolu bulunmaktadır. Ayrıca kendi limanının olması hem ihtiyağ duyduğu kōmürün ve alçının başka yerlerden ucuz yolla getirilmesini hem de ürettiği ürünleri pazara ulaştırma anlamında büyük avantaj sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, çalışanların bir kısmı servis taşımacılığıyla tesise ulaşmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANKET BULGULARI

İnceleme alanında Pınarbaşı, Mahmudiye, Bozalan, Üvecik, Kumburun, Çamoba ve Mecidiye olmak üzere toplam 7 köyde anket çalışması yapılmıştır. Köylerde yapılan anket çalışması, toplamda 164 haneye uygulanmıştır. Soruların içtenlikle cevaplanabilmesi için katılımcılara anketin yapılma amacı açıklanmıştır. Anket bulguları, değerlendirme aşamasında sırasıyla sosyo-ekonomik yapı, kalkınma durumu ve kırsal sanayi özellikleri olmak üzere 3 bölümde değerlendirilmiştir.

4.1. Sosyo-ekonomik Yapı

İnceleme alanının sosyo-ekonomik durumunun ortaya konulabilmesi için katılımcıların yaşı, eğitim durumu, istihdam durumları, sosyal güvencelerinin varlığı, mülkiyet durumları, gelir kaynakları ile ortalama gelirleri, kooperatiflere üye olma durumları ve göçle ilgili düşünceleri değerlendirilmiştir.

4.1.1. Yaş Durumu

İnceleme alanında yapılan anketler, genellikle 15-64 yaş arası aktif nüfusa uygulanmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 48,8'dir. Yaş ortalamasının çok yüksek olmaması, kırsal alandaki üretken nüfusun düşüncelerinin yansıtılması açısından önemlidir. Yaş için belli bir aralık (20-76 yaş) seçilirken, cinsiyette böyle bir ayrıma gidilmemiş ve gönüllü olarak anketi doldurmak isteyen herkese anket uygulanmıştır. Ankete katılanların %64'ü erkek, %36'sı ise kadındır. Erkek oranının kadınlara göre daha fazla olmasında, kırsal alanda erkeklerin daha aktif olması ve kadınların biraz daha çekingen davranmaları etkili olmuştur.

Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında, 50-60 yaş arasındaki nüfusun oranı %30,5'tir. En az oran ise %2,4 ile 71-76 yaş arasındaki gruba aittir (Tablo 3.1.). Katılımcılar arasında nüfusun fazla olmasında genç nüfusun iş, evlilik veya eğitim gibi çeşitli sebeplerle alandan göç etmeleri etkili olmuştur.

Tablo 3.1. Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş Grupları	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
20-30	24	14,6
31-40	26	15,9
41-50	33	20,1
51-60	50	30,5
61-70	27	16,5
71-76	4	2,4
Toplam	164	100

4.1.2. Eğitim Durumu

İnceleme alanında anketler uygulanırken, eğitim durumu bir kriter olarak alınmamıştır. Her katılımcının eğitim düzeyi, anket görüşmesi sırasında sorulmuş ve gruplandırılmıştır. Alınan cevaplar doğrultusunda uygulanan anketin, okuma yazma bilmeyen katılımcılardan yüksek lisans mezunlarına kadar geniş bir kitleyi kapsadığı görülmüştür.

Bu anlamda katılımcılar arasında en büyük oran %67,7 ile ilkokul mezunlarına aittir. En az oran ise %0,6 ile okuryazar olmayan gruba aittir (Tablo 3.2.). Tablo 3.2'den de anlaşılacağı üzere, katılımcıların neredeyse tamamı okuryazardır. Katılımcılar arasında en fazla oranın ilkokul mezunlarına ait olması, geçmişte okuma imkanlarının zor olması ve zaten genel olarak kırsal alanda eğitim seviyesinin düşük olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3.2. Katılımcıların eğitim durumu

Eğitim Durumu	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Okur-yazar değil	1	0,6
İlkokul terk	3	1,8
İlkokul	111	67,7
Ortaokul	21	12,9
Lise	17	10,4
Yüksekokul	5	3,0
Lisans	3	1,8
Yüksek lisans	3	1,8
Toplam	164	100

4.1.3. İstihdam Durumu

İnceleme alanını temsil eden katılımcıların, temel ekonomik gelir kaynaklarının öğrenilerek sosyo-ekonomik yapının daha iyi yansıtılabilmesi amacıyla, meslekleri sorulmuştur. Katılımcılardan ev kadını veya emekli olanların büyük çoğunluğu, aynı zamanda çiftçilik yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle en büyük oran ev kadınları, çiftçiler ve emeklilere aittir (Tablo 3.3.). Daha önce de belirtildiği üzere, emekli oranının fazla olmasında, gençlerin çeşitli sebeplerle dışarıya göç etmeleri etkili olmuştur.

Tablo 3.3. Katılımcıların meslek kollarına göre dağılımı

Meslek grupları	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Çalışmıyor	8	4,9
Ev kadını	48	29,3
Çiftçi	40	24,4
Tarım İşçisi	1	0,6
Ücretli /Maaşlı çalışan	19	11,6
Yevmiyeci	6	3,7
Esnaf	7	4,3
Emekli	29	17,7
Diğer	6	3,7
Toplam	164	100

4.1.4. Sosyal Güvence Durumu

Sosyal güvence varlığı toplumun sosyo-ekonomik göstergelerinden biridir. Bu çerçevede katılımcıların sosyal güvence durumları değerlendirildiğinde, %82,9'unun sosyal güvencesi bulunurken, sosyal güvencesi bulunmayanların oranı %17,1'dir (Tablo 3.4.). Genel olarak bakıldığında haneler arasında sosyal güvenceleri bulunanların oranı, bulunmayanlara göre daha fazladır. Sosyal güvencenin varlığı üzerinde iş sahibi olma durumu etkilidir. Herhangi bir işte çalışan bireylerin bir şekilde sosyal güvence sistemine dahil oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 3.4. Hanelerin sosyal güvence durumları

Sosyal Güvencenin Varlığı	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Var	136	82,9
Yok	28	17,1
Toplam	164	100

Sosyal güvence varlığı sanayide çalışma durumuna göre incelendiğinde, sanayide çalışanların tamamının sosyal güvencesi bulunurken, sanayide çalışmayanlarda sosyal güvencesi bulunanların oranı %78,7 olarak belirlenmiştir (Tablo 3.5.). Sanayide çalışanlarda ve çalışmayanlarda, sosyal güvencesinin bulunduğunu söyleyenlerin oranı sosyal güvencesi olmayanlara göre daha fazladır. Sonuç itibariyle, sanayi tesisinin varlığına bağlı olarak kırsal alandaki istihdamla birlikte sosyal güvencesi olan insanların sayısı artmıştır.

Tablo 3.5. Sanayide çalışma durumuna göre sosyal güvencenin varlığı

Sanayide çalışmaya göre sosyal güvence durumu	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Sanayide çalışan		
Var	56	100
Yok	0	0
Toplam	56	100
Sanayide çalışmayan		
Var	85	78,7
Yok	23	21,3
Toplam	108	100

Anket sırasında katılımcıların hangi sosyal güvenlik sistemine bağlı oldukları sorulmuştur. Katılımcıların %45,1'inin sosyal güvencesi SSK (Sosyal Sigortalar Kurumu), %29'ununki BAĞ-KUR (Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu)'dur. Sigortası olmayanların oranı ise %17,1'dir (Tablo 3.6.). Katılımcılardan SSK'lı olanların büyük çoğunluğu, inceleme alanındaki sanayi tesisinden sigortalı olduklarını belirtmişlerdir. BAĞ-KUR'lu olanlar ise esnaf veya çiftçilerden oluşmaktadır. Sigortası olmayanlar işsizlikten dolayı çalışamayanlardan veya maddi durumu olmadığı için kendisini sigortalı yapamayan çiftçilerden oluşmaktadır.

Tablo 3.6. Katılımcıların sosyal güvenlik sistemine göre dağılışı

Sosyal Güvenlik Poliçeleri	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
SSK	74	45,1
Yeşil Kart	1	0,6
Emekli Sandığı	12	7,3
Özel Sigorta	1	0,6
BAĞ-KUR	48	29,3
Sigortası yok	28	17,1
Toplam	164	100

4.1.5. Oturulan Evin Mülkiyet Durumu

Mülkiyet durumu sosyo-ekonomik göstergelerden biridir. İnceleme alanında oturulan evin mülkiyet yapısı incelendiğinde, katılımcıların %90,2'si oturdukları evin kendilerine ait olduğunu belirtirken, %4,9'u kirada ikamet ettiklerini belirtmişlerdir. Geriye kalan %4,9'luk kısım ise lojman, konteynır gibi diğer yerleşim birimlerinde ikamet ettiklerini belirtmişlerdir (Tablo 3.7.). Buradan da anlaşılacağı üzere alandaki halkın ikamet ettiği ev, genellikle kendilerine aittir. Kira, konteynır veya lojman gibi yerleşim birimlerinde ikamet edenlerin oranı ise daha düşüktür.

Tablo 3.7. Oturulan evin mülkiyet durumu

Oturulan evin mülkiyet durumu	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Kendisine ait	148	90,2
Kira	8	4,9
Diğer	8	4,9
Toplam	164	100

4.1.6. Hanelerin Ortalama Gelir Durumu

İnceleme alanında gelir düzeyinin belirlenebilmesi amacıyla, katılımcılara ortalama gelirleri sorulmuştur. Katılımcılar arasında en yüksek oran %33,1 ile gelirinin 1501-2000 TL arasında olduğunu belirtenlere aittir. Bu oranı, %32,5 gibi yakın bir oranla gelirlerinin 1001- 1500 TL arasında olduğunu söyleyenler takip etmektedir. Katılımcılar arasında en düşük oran ise %1,8 ile gelirinin 500 TL'nin altında olduğunu belirtenlere aittir (Tablo 3.8.).

Tablo 3.8’de görüldüğü üzere, inceleme alanında 1001-2000 TL aralığı katılımcıların %65,6’sını oluşturmaktadır. Bu grup içinde en yüksek orana sahip gelir aralığı ise 1501-2000 TL’dir. Bu miktarın günümüz asgari ücret tutarı (1600 TL) civarında olduğu görülmektedir. Ortalama gelirin çok yüksek olmadığı inceleme alanında, sanayi tesisi önemli bir gelir kaynağı olarak görülmektedir.

Tablo 3.8. Katılımcıların ortalama geliri

Hanelerin gelir durumu	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
500 TL den az	3	1,8
501-1000 TL	12	7,4
Aylık ortalama gelir 1001-1500 TL	53	32,5
1501-2000 TL	54	33,1
2001-3000 TL	24	14,7
3001-4000 TL	7	4,3
4000 TL’den fazla	10	6,2
Toplam	163	100

Hanelerin aylık ortalama gelirleri köylere göre değerlendirildiğinde, Pınarbaşı köyünün %52,9’u, 1501-2000 TL arasında, Mahmudiye köyünün %39,5’i, 1501-2000 TL arasında gelirleri olduğunu belirtmiştir. Diğer köylerin gelirlerinde en büyük oran 1001-1500 TL aralığına aittir (Tablo 3.9.).

Tablo 3.9’a göre, sanayi tesisine en çok işçi gönderen Pınarbaşı ve Mahmudiye köylerinde ortalama gelir diğer köylere göre daha yüksektir. Bu durum sanayi tesisine yakın köylerin, sanayi tesisine bağlı olarak daha fazla gelire sahip olduklarını göstermektedir. Sanayi tesisinden uzaklaşıldıkça, köylerin gelirlerindeki oranlar daha düşük gelir aralığına doğru geçmektedir.

Tablo 3.9. Köylere göre ortalama gelir durumu

Köyler	Ortalama Gelir Durumu (%)							
	500 TL'den az	501-1000 TL arası	1001-1500 TL arası	1501-2000 TL arası	2001-3000 TL arası	3001-4000 TL arası	4000 TL'den fazla	Toplam (%)
Pınarbaşı	-	8,8	26,6	52,9	8,8	2,9	-	100
Mahmudiye	4,7	-	25,6	39,5	20,9	-	9,3	100
Bozalan	5,9	5,9	47,1	17,6	11,7	5,9	5,9	100
Üvecik	-	-	50	27,8	11,1	11,1	-	100
Kumburun	-	13,6	31,8	27,4	13,6	9,1	4,5	100
Çamoba	-	16,7	27,6	16,7	16,7	5,6	16,7	100
Mecidiye	-	18,2	36,3	18,2	18,2	-	9,1	100

Kırsal alanlar, ekonomisinin daha çok kendi öz kaynaklarına dayandığı, kalkınmanın ve gelişmenin nispeten yavaş olduğu yerlerdir. İnceleme alanında kırsal gelir kaynaklarının tespit edilmesi ve kırsal halkın ekonomik düzeyinin belirlenebilmesi amacıyla katılımcılara kendilerini ekonomik olarak nasıl tanımladıkları sorulmuştur. Katılımcılar arasında kendisini orta halli olarak niteleyenlerin oranı %82,2 iken, %16,5'i yoksul ve %1,2'si ise zengin olarak nitelendirmiştir (Tablo 3.10.).

İnceleme alanında, kendini ekonomik olarak orta halli gösterenlerin oranı oldukça fazladır. Ancak kendini yoksul olarak niteleyenlerin oranı da azımsanmayacak düzeydedir. Kendini yoksul olarak niteleyen kesim, genellikle gelirlerinin giderlerini karşılamadığından ve ortalama gelirlerinin düşük olduğundan şikâyet etmektedir. Ekonomik durumunu zengin olarak niteleyen katılımcıların oranı ise en az kesimi oluşturmaktadır.

Tablo 3.10. Katılımcıların kendilerini ekonomik bakımdan tanımlama durumu

Ekonomik Durum	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Zengin	2	1,2
Orta Hali	135	82,2
Yoksul	27	16,6
Toplam	164	100

Hanelerin ekonomik durumu sanayide çalışma durumuna göre değerlendirildiğinde, sanayide çalışanların %91,1'i kendini orta halli olarak tanımlarken sanayide çalışmayanlarda bu oran %77,6'dır. Sanayi çalışanlarında kendini yoksul olarak tanımlayanların oranı %8,9 iken sanayide çalışmayanlarda yoksul oranı %20,4'tür. Diğer taraftan sanayi çalışanlarında kendini zengin olarak niteleyen kimse bulunmazken sanayide çalışmayanların %1,9'u kendini zengin olarak tanımlamışlardır (Tablo 3.11.).

Tablo 3.11. incelendiğinde, sanayide çalışanların büyük bir bölümü kendini orta halli olarak nitelerken, yoksul oranı daha azdır. Ancak sanayide çalışmayanlarda orta hallilerin oranı bu kadar yüksek olmamakla birlikte, yoksulların oranında artış görülmektedir. Bu durum, sanayide çalışanların ekonomik olarak çalışmayanlara göre daha iyi olduğunu göstermektedir. Ayrıca sanayide çalışanlar arasında kendini zengin diye nitelendiren kimse bulunmazken, sanayide çalışmayanlarda az da olsa zengin kısmın var olduğu görülmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere sanayide çalışanların aldıkları maaşa bağlı olarak tekdüze bir gelire sahip oldukları, sanayide çalışmayanlarda ise gelirin haneler arasında daha fazla farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 3.11. Sanayide çalışmaya göre kendini ekonomik bakımdan tanımlama durumu

Sanayi tesisinde çalışma durumu		Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Sanayide çalışan	Zengin	0	0
	Orta Halli	51	91,1
	Yoksul	5	8,9
	Toplam	56	100
Sanayide çalışmayan	Zengin	2	1,9
	Orta Halli	84	77,6
	Yoksul	22	20,5
	Toplam	108	100

İnceleme alanında geçim kaynakları ve yeterliliklerinin tespiti amacıyla, katılımcılara yürüttüğü ekonomik faaliyetlerin geçimlerini sağlamada yeterli olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların %63,4'ü yürüttüğü ekonomik faaliyetlerin geçimini sağlamada yeterli olduğunu belirtirken, %36,6'sı yeterli olmadığını belirtmişlerdir (Tablo 3.12.).

Katılımcıların çoğunluğu yürüttüğü ekonomik faaliyetlerin kendileri için yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Kırsal alandaki yeterlilik durumu üzerinde, kırsal halkın beklentileri de rol oynamaktadır. Bu nedenle beklentiye göre 1000 TL'den az kazanan kişiler bu gelirin kendileri için yeterli olduğunu düşünebilirken, geliri 3000 TL'den fazla olduğu halde gelirinin yetersiz olduğunu belirtenler de bulunmaktadır.

Tablo 3.12. Yürütülen ekonomik faaliyetlerin yeterlilik durumu

Ekonomik kazancın yeterliliği	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Yeterli	104	63,4
Yeterli Değil	60	36,6
Toplam	164	100

Yürütülen ekonomik faaliyetlerin, hane geçimini sağlamada yeterlilik durumu sanayide çalışma durumuna göre incelenmiştir. Bu amaçla yapılan değerlendirmede, sanayide çalışanlardan yürüttüğü ekonomik faaliyetlerin kendilerine yeterli olduğunu söyleyenlerin oranı %66,1 iken, sanayide çalışmayanlarda bu oran %62'dir (Tablo 3.13.).

Tablo 3.13'ten de anlaşılacağı üzere sanayide çalışanların gelirlerinin kendilerine yeterlilik oranı çalışmayanlara oranla daha yüksektir. Hanesinde sanayi geliri olanların ekonomik durumunu yeterli görmesi, Tablo 3.8'de de belirtildiği üzere, sanayi tesisinin varlığının, ekonomik gelir üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

Tablo 3.13. Sanayide çalışma durumu ile ekonomik yeterlilik arasındaki ilişki

Sanayi tesisinde çalışma durumu	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Sanayide çalışan		
Yeterli	37	66,1
Yeterli Değil	19	33,9
Toplam	56	100
Sanayide çalışmayan		
Yeterli	67	62,0
Yeterli Değil	41	38,0
Toplam	108	100

4.1.7. Kooperatiflere Üyelik Durumu

İnceleme alanı tarım, hayvancılık ve sanayi gibi çeşitli ekonomik yapıya sahip olduğundan farklı sektörlere ait kooperatiflerin bulunduğu bir yerdir. Katılımcıların kooperatiflere üye olma durumları incelendiğinde, %28'inin herhangi bir kooperatife üyeliği bulunurken, kooperatiflere üye olmayanların oranı %72'dir (Tablo 3.14.).

Tablo 3.14'ten de anlaşılacağı üzere katılımcılar arasında bir kooperatife üye olmayanların oranı, üye olanlardan daha fazladır. Bu durum, katılımcıların kooperatiflere karşı ön yargılı olmalarından ve kooperatiflerden beklentilerinin düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Kooperatiflere üye olanların çoğunluğunu çiftçiler oluşturmaktadır. İnceleme alanında tarım ön planda olmasına rağmen, tarım kooperatiflerine üye olma oranı düşüktür. Sonuç olarak, inceleme alanında örgütlenme açısından eksiklik olduğu görülmektedir.

Tablo 3.14. Kooperatif türlerine göre üyelik durumu

Kooperatiflere üyelik durumu	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Üye	46	28,0
Üye Olmayan	118	72,0
Toplam	164	100

Katılımcıların üyesi oldukları kooperatifler incelendiğinde, %87'sinin Tarım Kredi Kooperatifine, %8,7'sinin Tarımsal Kalkınma Kooperatifine, %2,2'sinin Mahmudiye Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifine ve geriye kalan %2,2'sinin ise diğer kooperatiflere üye oldukları anlaşılmıştır (Tablo 3.15.).

Tablo 3.15'e göre üye olanların en çok tercih ettiği kooperatif türü, Tarım Kredi Kooperatifi'dir. Bölgenin tarımsal potansiyeli değerlendirildiğinde, her ne kadar kooperatiflere üye olma oranı düşük olsa da üye olanlar arasında tarım kooperatiflerinin diğer kooperatiflere göre ön planda olması normal bir durumdur.

Tablo 3.15. Kooperatif türlerine göre olma durumları

Kooperatif Türleri	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Tarım Kredi Kooperatifi	40	87,0
Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	4	8,7
Mahmudiye Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi	1	2,2
Diğer Kooperatifler	1	2,2
Toplam	46	100

4.1.8. İnceleme Alanında Göç

Kırdan kente göçler kırsal alanların en önemli sorunlarından biridir. Bu alanlar, ekonomik nedenler başta olmak üzere sosyal, kültürel ve bazı yerel nedenlere bağlı olarak göç verdiğinden nüfusları sürekli azalmaktadır. Kırsal alanlarda göçe daha çok gençler katılırlar. Gençlerin göç etmesi, kırsalda iş gücü açığını ortaya çıkarmaktadır. İnceleme alanı da kırsal alan olduğu için, sanayinin bu alandaki göçleri nasıl etkilediğinin bilinmesi önemlidir. Bu nedenle sanayi tesisinin, göçler üzerindeki etkisi katılımcıların hanelerine ve köyelerine göre incelenmiştir. Ulaşılan sonuçlar hanelere ve köylere göre ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Anket sırasında katılımcıların genel görüşlerinin elde edilebilmesi amacıyla, köyden dışarıya göç durumu sorulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre katılımcıların %57,4'ü köy dışına göç verdiklerini, %42,6'sı ise göç vermedikleri sonucuna ulaşmıştır (Tablo 3.16.). Bu verilere göre anketin uygulandığı inceleme alanında köy dışına göç edenlerin oranı daha fazladır. Bu durum, inceleme alanının sürekli göç verdiğini ve bu nedenle yıllar içerisinde toplam nüfusun giderek azaldığını doğrulamaktadır.

Tablo 3.16. Köy dışına göç etme durumu

Göç verme durumu	Sayı (Hane)	Oran (%)
Göç var	93	57,4
Göç yok	69	42,6
Toplam	155	100

İnceleme alanında göç durumu köylere göre incelendiğinde, dışarıya göç en fazla %66,7 ile Üvecik köyündendir (Tablo 3.17.). Dışarıya göçün en az olduğu köy ise %43,2 ile

Mahmudiye köyüdür. Köylerin göç verme durumları genel olarak değerlendirildiğinde, göç azımsanmayacak bir orandadır. Ancak sanayide çalışan sayısının fazla olduğu yani kırsal istihdamın bulunduğu sanayi tesisine yakın köylerde, göçün daha az olduğu görülmektedir. Bununla beraber sanayiden uzaklaştıkça köylerin göç verme oranlarında artış görülmektedir.

Tablo 3.17. Köylere göre haneden dışarıya göç verme durumu

Oran (%)	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye
Göç var	50	43,2	47,1	66,7	54,5	61,1	45,5
Göç yok	50	56,8	52,9	33,3	45,5	38,9	54,5
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

Katılımcılara sanayi tesisinin kurulmasından sonra bölgeye yönelen göçlerin durumu sorulmuştur. Buna göre katılımcıların %55,6'sı köyün göç aldığını, %44,4'ü ise göç almadığını belirtmiştir (Tablo 3.18.). Verilere göre inceleme alanında sanayi tesisinin kurulmasından sonra köylerinin göç aldığını belirtenlerin oranı daha fazladır. Bu durum daha önce belirtildiği üzere inceleme alanının göç aldığını ortaya koymaktadır. Ulaşılan sonuçlar köy dışına göç verme durumları ile karşılaştırıldığında, inceleme alanında verilen göçlerin alınan göçlerden daha fazla olduğu görülür. Bu nedenle zaman içerisinde inceleme alanının nüfusu azalmıştır.

Tablo 3.18. Sanayi tesisinden sonra alanın göç alma durumu

Göç alma durumu	Sayı (Hane)	Oran (%)
Göç aldı	90	55,6
Göç almadı	72	44,4
Toplam	162	100

Sanayinin göç alma üzerindeki etkisi, köylere göre incelendiğinde, bölgeye göçün arttığını belirtenler arasında en yüksek oran %90,9 ile Pınarbaşı köyüne aittir. Sanayinin bölgeye yönelik göçlere hiçbir etkisinin olmadığını düşünenler arasında ise en yüksek oran Mecidiye köyüne aittir (Tablo 3.19.).

Tablo 3.19'a göre sanayiden dolayı en çok göç alan köyler, aynı zamanda sanayi tesisine en yakın olan Pınarbaşı, Mahmudiye, Üvecik ve Kumburun köyleridir. Sanayiden

kaynaklanan göçün hiç olmadığı köy ise Mecidiye köyüdür. Bunun yanı sıra Çamoba köyü de sanayiden kaynaklanan göçlerin, az görüldüğü bir diğer köydür. Bu durum, sanayi tesisinden uzaklaştıkça, köylerin sanayiden kaynaklanan göçlerden daha az etkilendiklerini göstermektedir. Ayrıca inceleme alanında hiçbir katılımcı sanayinin bölgeye göçü azalttığını düşünmemektedir.

Tablo 3.19. Sanayi tesisinin kurulmasından sonra köylere göre göç alma durumu

	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye
Arttı	90,9	67,05	41,2	61,1	54,5	5,9	0
Etkisi olmadı	9,1	32,95	58,8	38,9	45,5	94,1	100
Azaldı	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

İnceleme alanından dışarıya göçlerin nedenleri incelendiğinde hanelerinden dışarıya göç verdiklerini belirten katılımcıların %45,2'si evlilikten dolayı, %34,5'i iş bulma amaçlı ve %20,2'si ise eğitim amaçlı göç verdiklerini belirtmişlerdir (Tablo 3.20.).

Tablo 3.20'den de anlaşılacağı üzere kırsal alandan dışarıya göç en fazla evlilik, iş bulma ve eğitim gibi nedenlerin etrafında toplanmıştır. Evlilik nedeniyle dışarıya yapılan göçler iş ve eğitime göre daha fazladır. İş bulma amaçlı yapılan göçlerin ilk sırada yer almaması, sanayi tesisinin sağladığı kırsal istihdama bağlıdır. Sonuç olarak baktığımızda hem Tablo 3.19'da belirtildiği gibi inceleme alanı sanayiden dolayı göç almakta hem de Tablo 3.20'de belirtilen sebeplerden dolayı göç vermektedir. Ancak inceleme alanında, verilen göçün alınan göçten fazla olması nüfusun azalmasına neden olmaktadır.

Tablo 3.20. Köyden göç etme nedenleri

Göç Etme Nedenleri	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
İş	29	34,5
Evlilik	38	45,2
Eğitim	17	20,3
Toplam	84	100

Katılımcılara, göçlerin daha çok nerelere yapıldığı sorulmuştur. İnceleme alanından dışarıya yapılan göçlerin %50'si Çanakkale şehrine, %42,9'u Çanakkale ili dışına ve %4,8'i ise çevredeki ilçe merkezlerine yapılmıştır (Tablo 3.21.).

Tablo 3.21'e göre inceleme alanından verilen göçlerde, Çanakkale şehri ilk sırada gelmektedir. Bu durum kırsal alandan ayrılan insanların şehirdeki rahat yaşam koşullarını tercih etmesinden kaynaklanmaktadır. Çanakkale merkezini takiben en çok göç, Çanakkale ili dışına yapılmıştır. Çevredeki ilçe merkezlerine yapılan göçler ise en az orana sahiptir.

Tablo 3.21. Göçlerin yoğunlaştığı yerler

En Çok Göç Edilen Yerler	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
İlçe Merkezleri	4	4,8
Çanakkale İl Merkezi	42	50,0
Çanakkale Dışı	36	42,9
Toplam	84	100

4.2. Kırsal Kalkınma Durumu

Kırsal kalkınma faaliyetlerinin başarıya ulaşabilmesi için, kırsal halkın sürece dahil edilmesi önemlidir. Kırsal halkın düşüncelerinin öğrenilmesi, kalkınma faaliyetlerinin yönünün belirlenebilmesini sağlar. Bu nedenle katılımcıların kırsal kalkınma ile ilgili düşünceleri Tablo 3.22'de verilmiştir. Buna göre, 100 hane kalkınmayı gelir artışı olarak belirtirken, 17 hane kalkınmanın sağlık koşullarının iyileşmesi olduğunu ve 14 hane de kalkınmanın arazi ve hayvana sahip olunması olarak belirtmişlerdir (Tablo 3.22.).

Kalkınmanın ne olduğuna dair genel görüşler incelendiğinde kırsal halkın büyük bir bölümünün kalkınmayı ekonomik gelirlerinin artması olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Yani kalkınma denilince, insanların aklına ilk sırada maddi gelir kaynaklarındaki artış gelmektedir. Kalkınmanın sağlık koşullarının iyileşmesi olduğunu düşünenlerin sayısı ise kalkınmanın arazi ve hayvan sahibi olunması olduğunu belirtenlere göre daha fazladır. Bu anlamda halkın kalkınma konusunda eğitilmesi, kalkınmanın sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesinde yararlı olacaktır.

Tablo 3.22. Hanelere göre kalkınma kavramı

Kırsal Halka Göre Kalkınma	Hanelerin İlk Sırada Tercih Ettiği Faktörler
1. Kalkınma gelir artışıdır	100
2. Kalkınma sağlık koşullarının iyileşmesidir	17
3. Kalkınma arazi ve hayvana sahip olunmasıdır	14

İnceleme alanının kalkınmasında etkili olan faktörlerin belirlenebilmesi amacıyla yöneltilen sorulara bütün katılımcılar cevap vermiştir. Tablo 3.23'te kaç hanenin hangi faktörü ilk sırada seçtiği verilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, 74 hane köylerinin kalkınmasında öncelikli faktörün, kırsal halkın kendi başarısı olduğunu belirtmiştir. Onu takiben 29 hane devlet yatırımlarına öncelik verilmesi olarak belirtirken, sanayi tesisinin kırsal kalkınmayı sağladığını savunan hanelerin sayısı 24'tür (Tablo 3.23.).

Kırsal halk, kırsal alanın kalkınmasında temel faktörün kendileri olduğunu düşünmektedirler. Çünkü kırsal kalkınmanın köylünün kendi başarısına bağlı olduğunu belirtenlerin sayısı daha fazladır. Bunun yanı sıra sanayi tesisinin, en çok tercih edilen üç seçenek arasında yer alması sanayinin, kırsal alanın kalkınmasında önemli bir yerinin olduğunu göstermektedir. Sanayinin bu oranda tercih edilmesinde kırsal alanda yarattığı istihdamın ve kırsal kalkınmaya yönelik etkisi rol oynamaktadır.

Tablo 3.23. Hanelere göre kırsal kalkınmada etkili olan faktörler

Köyün Kalkınmasında Etkili Olan Faktörler	Hanelerin İlk Sırada Tercih Ettiği Faktörler (Sayı)
1. Doğa koşulları (iklim, arazi vb.)	20
2. Devletin uygulamaları	29
3. Kırsal halkın kendi başarısı	74
4. Sanayi tesisinin varlığı	24
5. Sağlık alanındaki gelişmeler	1
6. Eğitim seviyesindeki artış	10
7. Diğer faktörler	6

Kırsal kalkınma çalışmaları yapılırken kırsal halkın memnun edilmesi çok önemlidir. Kırsal halkın kırsal kalkınma çalışmalarına yönelik düşüncelerinin ortaya konulabilmesi için katılımcılara sorular yöneltilmiştir. Buna göre hanelerin %91,6'sı kırsal kalkınma

çalışmalarını desteklerken %8,4'ü kırsal kalkınma çalışmalarını gerekli görmemektedir (Tablo 3.24.).

Tablo 3.24'ten de anlaşılacağı üzere halkın büyük çoğunluğu kırsal kalkınma çalışmalarını gerekli görmektedir. Ayrıca anket sırasında katılımcılar, kırsal kalkınma çalışmalarında üzerlerine düşeni yapmaya hazır olduklarını belirtmişlerdir. Bu anlamda kırsal kalkınma faaliyetlerinin artırılması ve kırsal halkın sürece dahil edilmesi kırsal kalkınma çalışmalarının başarıya ulaşılabilmesi açısından önemlidir.

Tablo 3.24. Kırsal kalkınma çalışmalarının gerekliliği

Kırsal kalkınma çalışmalarının gerekliliği	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Gerekli	141	91,6
Gerekli değil	13	8,4
Toplam	154	100

Kırsal kalkınma faaliyetleri, sanayide çalışma durumuna göre değerlendirildiğinde, sanayide çalışanların %94,2'si kırsal kalkınma çalışmalarını gerekli görürken, sanayide çalışmayanlarda gerekli görenlerin oranı %90,2'dir (Tablo 3.25.).

Sanayide çalışma durumuna göre değerlendirildiğinde, her iki grupta da kırsal kalkınma faaliyetlerini gerekli görenlerin oranı oldukça fazladır. Bununla beraber sanayide çalışanlar arasında kırsal kalkınmayı gerekli görenlerin oranı sanayide çalışmayanlara göre daha fazladır. Sonuç itibarıyla bakıldığında sanayide çalışma durumu fark etmeksizin genel olarak kırsal kalkınma faaliyetleri gerekli görülmekte ve desteklenmektedir.

Tablo 3.25. Sanayide çalışma durumuna göre kırsal kalkınma çalışmalarının gerekliliği

Sanayi tesisinde çalışma durumu	Frekans (Sıklık)	Oran (%)	
Sanayide çalışan	Gerekli	49	94,2
	Gerekli değil	3	5,8
	Toplam	52	100
Sanayide çalışmayan	Gerekli	92	90,2
	Gerekli değil	10	9,8
	Toplam	102	100

İnceleme alanında, katılımcılara köyleri için kırsal kalkınmanın önemi sorulmuştur. Katılımcıların %48,2'si kalkınmanın çok önemli olduğunu belirtirken kalkınmanın hiç önemli olmadığını belirten kişi bulunmamaktadır (Tablo 3.26.).

İnceleme alanında kırsal kalkınmanın önemli ya da çok önemli olduğunu belirtenlerin oranının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Kırsal kalkınmayı az önemli olduğunu belirtenlerin oranının düşük olması, genel olarak kırsal kalkınmanın gerekli görüldüğünü ve desteklendiğini kanıtlamaktadır. İnceleme alanında kalkınma genel olarak tarım ve sanayi üzerine gerçekleşmektedir. Katılımcılar bu iki sektörün geliştirilmesinin, köylerini geliştireceğini ve böylece işsizliğe bağlı göçlerin azalacağını belirtmişlerdir.

Tablo 3.26. Kalkınmanın kırsal alan açısından önemi

Kalkınmanın kırsal alan açısından önemi	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Çok önemli	79	48,2
Önemli	68	41,5
Az önemli	17	10,3
Hiç önemli değil	0	0
Toplam	164	100

Mahmudiye köyünde kurulu sanayi tesisinin yörede sağladığı istihdama daha önce değinilmişti (Bkz. Tablo 3.28.). Bu çerçevede kırsal kalkınmanın öneminin, kırsal alanda istihdam edilenler ile edilmeyenler arasında nasıl bir değişim gösterdiği incelenmiştir. Buna göre sanayide çalışan bireylerin %53,7'si kırsal kalkınmayı çok önemli görürken, sanayide çalışmayanların %50'si kırsal kalkınmayı çok önemli olarak nitelemişlerdir. Katılımcılar arasında kırsal kalkınmanın hiç önemli olmadığını belirten kimse bulunmamaktadır (Tablo 3.27.).

Tablo 3.27'ye göre, her iki grupta da %90'a yakın bir oranla kırsal kalkınmanın önemli olduğunu belirtenler daha fazladır. Bununla beraber sanayide çalışanlarda kırsal kalkınmanın çok önemli olduğunu belirtenlerin oranı, sanayide çalışmayanlara göre daha fazladır. Bu durum üzerinde kırsal alanda istihdam edilmelerine bağlı olarak gelirlerinin artmasının payı bulunmaktadır. Sonuç olarak sanayide çalışma durumu fark etmeksizin kırsal halk köylerine kırsal kalkınmanın oldukça önemli olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.27. Sanayide çalışma durumuna göre kırsal kalkınmanın önemi

Sanayi tesisinde çalışma durumu		Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Sanayide çalışan	Çok önemli	30	53,7
	Önemli	22	39,2
	Az önemli	4	7,1
	Hiç önemli değil	0	0
	Toplam	56	100
Sanayide çalışmayan	Çok önemli	54	50,0
	Önemli	42	38,9
	Az önemli	12	11,1
	Hiç önemli değil	0	0
	Toplam	108	100

4.3. Kırsal Sanayinin Kırsal Kalkınmaya Etkisi

İnceleme alanındaki sanayi yapısının belirlenmesi ve sanayinin kırsal alana olan etkisinin ortaya konması bu çalışmanın asıl amacını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra kırsal halkın sanayi tesisine bakış açısı ve sanayinin etkileri incelenmiştir. Bu amaçla ilk olarak sanayide çalışanların belirlenebilmesi amacıyla, katılımcılara sanayi tesisinde çalışma durumları sorulmuştur. Katılımcıların, %34,1'i sanayi tesisinde çalıştıklarını belirtirken, geriye kalan %65,9'u sanayide çalışmamaktadır (Tablo 3.28.). Katılımcılar arasında sanayi tesisinde çalışanların oranı çalışmayanlara göre daha azdır. Bu durum üzerinde anketin uygulandığı anda sanayi tesisinde çalışanların mesaiye olmaları veya inceleme alanında yer almamaları etkili olmuştur.

Tablo 3.28. Katılımcıların sanayi tesisinde çalışma durumu

Sanayi tesisinde çalışma durumu	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Çalışan	56	34,1
Çalışmayan	108	65,9
Toplam	164	100

Sanayide çalışma durumu köylere göre incelendiğinde, katılımcılar arasında sanayide çalışanların en fazla olduğu köy %76,5 ile Bozalan köyü iken, en az orana sahip köy ise %9,1 ile Mecidiye köyüdür. Ayrıca anketlerden elde edilen sonuçlara göre,

katılımcılar arasında Çamoba köyünden hiç kimse sanayi tesisinde çalışmamaktadır (Tablo 3.29.). Köylerin sanayi tesisine göre konumu göz önüne alındığında, sanayi tesisine yakın köylerde sanayide çalışan insan sayısı daha fazlayken, sanayi tesisinden uzaklaştıkça, çalışan insan sayısında azalmalar görülmektedir. Sanayi tesisinin çimento üretme ünitesine en yakın konumdaki Mahmudiye ve Bozalan köyleri, bu tesise daha fazla işçi göndermektedirler. Kumburun köyü ise sanayi tesisinin Ege Denizi kıyısındaki limanına yakın olduğu için liman tesisine daha fazla işçi göndermektedir. Anketlerden elde edilen bilgiler doğrultusunda köylere göre sanayide çalışma durumu, sanayi tesisinden elde edilen verilerle karşılaştırıldığında benzer sonuçların ortaya çıktığı görülmüştür.

Tablo 3.29. Köylere göre sanayi tesisine işçi gönderme oranları

Oran (%)	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye
Çalışan var	26,5	34,1	76,5	33,3	54,5	0	9,1
Çalışan yok	73,5	65,9	23,5	66,7	45,5	100	90,9
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

İnceleme alanındaki sanayi tesisinin istihdam ettiği çalışanların sanayide çalışma sürelerine bakılarak, istihdamın sürekliliği incelenmiştir. Buna göre, katılımcıların sanayide çalışma süreleri arasında en yüksek oranı, %32,14 ile 5-10 yıl arasında çalışanlar oluşturmaktadır. (Tablo 3.30.). Bu oranı 2-5 yıl arasında çalışanlar takip ederken, sanayide çalışma süreleri 20 yıldan fazla olanların oranının da yüksek olduğu görülmektedir. Sanayide çalışma süresi uzun olanların oranının yüksek olması, sanayide çalışmaya başlayan insanların uzun yıllar çalışmaya devam ettiklerini yani sanayi kaynaklı istihdamın uzun süreli olduğunu göstermektedir. Gerçekten de inceleme alanındaki SGK emeklilerinin büyük kısmının sanayi tesisinde çalışmış olmaları bu durumu doğrulamaktadır.

Tablo 3.30. Sanayi tesisinde çalışma süresi

Sanayi tesisinde çalışma süresi	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
0-2 yıl	4	7,1
2-5 yıl	16	28,6
5-10 yıl	18	32,1
10-15 yıl	5	8,9
15-20 yıl	1	1,8
20 yıldan fazla	12	21,5
Toplam	56	100

4.3.1. Gelir Üzerinde Sanayinin Etkisi

İnceleme alanında sanayi tesisi kurulduktan sonra gelirin bu durumdan nasıl etkilendiğinin bilinmesi, sanayinin kırsal gelire etkisinin belirlenmesi açısından önemlidir. Bu amaçla katılımcılara bölgelerindeki sanayi tesisinden önceki durum ile sonraki durumu karşılaştırmaları istenmiştir. Katılımcıların %52,8'i kırsal alanın ekonomik durumunun, sanayi tesisi kurulduktan sonra daha iyi olduğunu belirtmişlerdir. Sanayi tesisi kurulduktan sonra ekonomik durumun daha kötüye gittiğini belirtenlerin oranı ise %13,2'dir (Tablo 3.31.).

Tablo 3.31'e göre sanayi tesisinin kurulmasıyla birlikte ekonomik durumun daha iyiye gittiğini düşünenlerin oranı daha fazladır. Çünkü sanayi tesisi kurulduktan sonra birçok hanede sanayi geliri temel ekonomik gelir durumuna gelirken, bazı hanelerde yan gelir olarak görülmektedir. Sonuç olarak, sanayi tesisinin inceleme alanında istihdamı artırması gelir artışını da beraberinde getirmiştir. Sanayinin kurulmasından sonra ekonomik gelişmenin kötüye gittiğini savunanlar ise en az kesimi oluşturmaktadır.

Tablo 3.31. Sanayi tesisinin kurulmasından sonra ekonomik gelir durumu

Ekonomik Gelir	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Daha iyi	84	52,8
Aynı	54	34,0
Daha kötü	21	13,2
Toplam	159	100

Sanayi tesisinin kırsal alandaki ekonomik gelişmeye etkisi, sanayide çalışma durumuna göre değerlendirilmiştir. Sanayide çalışanların %66'sı sanayi kurulduktan sonra ekonomik gelişmenin daha iyi olduğunu belirtirken, sanayide çalışmayanlarda bu oran %46,2'dir (Tablo 3.32.).

Tablo 3.32. incelendiğinde, her iki grupta da sanayinin kırsal alanda ekonomik gelişmeyi daha iyi hale getirdiğini belirtenler çoğunluktadır. Bununla beraber sanayide çalışanlarda, sanayi kurulduktan sonra ekonomik gelişmenin daha iyi olduğunu belirtenlerin oranı, sanayide çalışmayanlara göre daha fazladır. Sanayide çalışanların ekonomik gelirlerinin artmasında sanayinin etkili olması, sanayide çalışanların daha olumlu cevaplar vermesini sağlamıştır. Sonuç olarak inceleme alanındaki kırsal halk, genel anlamda sanayinin ekonomiye katkı sağladığını düşünmektedir.

Tablo 3.32. Sanayinin ekonomik gelişme üzerindeki rolü

Ekonomik Durum		Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Sanayide çalışan	Daha iyi	35	66,0
	Aynı	9	17,0
	Daha kötü	9	17,0
	Toplam	53	100
Sanayide çalışmayan	Daha iyi	49	46,2
	Aynı	45	42,5
	Daha kötü	12	11,3
	Toplam	106	100

Sanayi tesisinin kurulmasından sonra bölgedeki ekonomik durum, köylere göre değerlendirildiğinde, en fazla gelir artışı %56,8 ile Mahmudiye köyünde ve onu takiben %55,5 ile Pınarbaşı köyünde meydana gelmiştir. Katılımcılara göre gelir artışının hiç olmadığı köy, Çamoba köyü ve onu takiben artışın en az olduğu köy ise %9,1 ile Mecidiye köyü olmuştur (Tablo 3.33.).

Köylere göre ekonomik durumdaki değişim incelendiğinde, sanayi tesisi kurulduktan sonra gelir artışının en fazla olduğu köyler, sanayi tesisine en yakın köylerdir. Sanayi tesisinin limanına yakın konumdaki Kumburun köyü de gelirin arttığı bir diğer köy olmuştur. Sanayi tesisinden uzaklaştıkça köylerin geliri üzerinde, sanayinin payında önemli bir azalma

görülmektedir. Çamoba ve Mecidiye köylerinin ekonomik gelişimi üzerinde sanayi tesisinin etkisinin az olması bu durumu kanıtlamaktadır.

Tablo 3.33. Sanayi tesisi kurulduktan sonra köylerdeki gelirin değişimi

Oran (%)	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye
Arttı	55,5	56,8	54,8	49,8	54,7	0	9,1
Artmadı	44,5	43,2	45,2	50,2	45,3	100	90,9
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

4.3.2. İstihdama Etkisi

Kırsal alanların en önemli sorunlarından biri işsizliktir. Kırsal alanda istihdamı sağlanamayan insanlar, iş bulma amaçlı sanayinin geliştiği kentsel alanlara göçü tercih etmektedirler. Bu göçler hem kırsal hem de kentsel bölgelerde bir takım sorunlara sebep olmaktadır. İnceleme alanı da kırsal karakter gösterdiği için istihdam durumu, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. İnceleme alanındaki istihdam durumunu öğrenmeye yönelik soruyu 163 hane cevaplamıştır. Sanayinin istihdama etkisine dair katılımcıların %67,5'i istihdamın arttığını belirtirken %3,7'si istihdamın azaldığını belirtmiştir. Sanayinin istihdam üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını söyleyenlerin oranı ise %28,8'dir (Tablo 3.34.).

İnceleme alanında, sanayinin istihdamı arttırdığını düşünenlerin oranı diğerlerine göre çok daha yüksektir. Katılımcıların çoğu, sanayi tesisinin istihdamı arttırdığını ve buna bağlı olarak göçlerin azaldığını belirterek, köylerinin de bu durumdan ekonomik olarak olumlu etkilendiğini belirtmişlerdir. Sanayinin istihdamı arttırması, kırsal alanda iş bulma amaçlı verilen göçlerin oranını önemli ölçüde düşürmüştür.

Tablo 3.34. İstihdam üzerinde sanayinin rolü

Bölgedeki istihdam durumu	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Arttı	110	67,5
Etkisi olmadı	47	28,8
Azaldı	6	3,7
Toplam	163	100

Sanayinin istihdama etkisi sanayide çalışma durumuna göre değerlendirildiğinde, sanayide çalışanların %73,2'si istihdamın arttığını düşünürken, sanayide çalışmayanlarda bu oran %64,5'tir (Tablo 3.35.). Genel olarak bakıldığında sanayinin istihdamı arttırdığını düşünenlerin oranı, hem sanayide çalışanlarda hem de çalışmayanlarda daha fazladır. Her iki grubun da sanayinin istihdamı olumlu etkilediğini belirtmesi, kırsal alanlar için sanayi tesisleri kurulmasının önemini ortaya koymaktadır. Ancak yine de sanayide çalışan bireylerin, sanayinin istihdama yönelik etkilerine daha olumlu baktıkları anlaşılmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere insanların sanayi kaynaklı gelirlerinin olması, sanayi tesisine karşı düşüncelerini olumlu yönde etkilemektedir.

Tablo 3.35. Sanayide çalışma durumuna göre sanayi- istihdam ilişkisi

Sanayi tesisinde çalışma durumu		Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Sanayide çalışan	Arttı	41	73,2
	Etkisi olmadı	11	19,6
	Azaldı	4	7,1
	Toplam	56	100
Sanayide çalışmayan	Arttı	69	64,5
	Etkisi olmadı	36	33,6
	Azaldı	2	1,9
	Toplam	108	100

Sanayinin istihdama etkisi köylere göre değerlendirildiğinde, bölgede istihdamın arttığını belirtenler arasında en yüksek oran %91,2 ile Pınarbaşı köyüne aittir. Sanayinin istihdama etkisinin olmadığını düşünenler arasında en yüksek oran %81,2 ile Mecidiye köyüne aittir. Sanayinin istihdamı azalttığını düşünenler arasında en yüksek oran ise %17,6 ile Bozalan köyüne aittir (Tablo 3.36.).

Köylere göre sanayi istihdam ilişkisine bakıldığında sanayi tesisine yakın köyler istihdamın arttığını belirtirken, sanayi tesisinden uzaklaştıkça sanayinin istihdama herhangi bir etkisinin olmadığını belirtenler ağırlık kazanmaktadır. Sanayi tesisine en uzak konumdaki Mecidiye köyü, gelirden olduğu gibi istihdam üzerinde de sanayinin etkisinin olmadığını belirtenler arasında en yüksek orana sahiptir. Mecidiye ve Üvecik köyleri haricinde köylerin geneli sanayi tesisi kurulduktan sonra bölgede istihdamın arttığını belirtmişlerdir.

Tablo 3.36. Köylere göre sanayi – istihdam ilişkisi

	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye
Arttı	91,2	76,7	70,6	33,3	54,5	77,8	18,2
Etkisi olmadı	8,8	18,6	11,8	61,1	45,5	22,2	81,8
Azaldı	0	4,7	17,6	5,6	0	0	0
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

Kırsal alanların kalkınması üzerinde birçok faktör etkili olabilmektedir. Sanayi tesisi, inceleme alanındaki en önemli kalkınma araçlarından biridir. İnceleme alanının kalkınma sürecinde sanayi tesisinin etkisi incelendiğinde, katılımcıların %49,1'i sanayi tesisinin kırsal alanı kalkındırdığını , %45,1'i ise sanayinin kalkınma üzerinde etkili olmadığını belirtmişlerdir (Tablo 3.37.).

Katılımcılar arasında sanayinin inceleme alanını kalkındırdığını düşünenlerin oranı, sanayinin etkisinin olmadığını belirtenlere göre daha fazladır. Bu sonuç, daha önce sanayinin inceleme alanında geliri ve istihdamı arttırdığını düşünenleri destekler niteliktedir. Çünkü kalkınma, istihdam ve gelir artışı ile paralellik gösterir. İnceleme alanında, sanayi tesisinin kurulmasından sonra nüfusun artması ve buna bağlı olarak da devlet yatırımlarının artması, kırsal kesimin hizmetlerden daha fazla yararlanmasını sağlamaktadır. Nitekim, Mahmudiye köyünün bir zamanlar nüfus artışına bağlı olarak belediye statüsü kazanması, bu alanda hizmetlerin artmasını sağlamıştır. Ancak kırdan kente göçün devam etmesi sonucu uygulanan 6360 sayılı kanun ile Mahmudiye'nin yeniden köy olması, inceleme alanının hizmetlere ulaşma konusunda sıkıntı yaşamamasına neden olmuştur.

Tablo 3.37. Sanayi tesisi ile kırsal kalkınma ilişkisi

Bölgedeki kalkınma durumu	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Arttı	81	49,4
Etkisi olmadı	74	45,1
Azaldı	9	5,5
Toplam	164	100

İnceleme alanının kalkınmasında sanayi tesisinin etkisi, sanayide çalışanlar ve çalışmayanlar açısından ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Sanayide çalışanların %60,7'si sanayi

tesisinin köylerindeki kalkınma düzeyinin arttığını belirtirken, sanayide çalışmayanlarda bu oran %43,5'tir (Tablo 3.38.).

İnceleme alanının kalkınması sanayide çalışma durumuna göre incelendiği zaman, sanayinin kalkınmayı arttırdığını belirtenlerin oranı, sanayide çalışanlarda daha fazladır. Sanayide çalışarak gelir elde eden bireylerin ekonomik olarak kalkınmaları bu şekilde düşünmelerinde etkili olmuştur. Anket uygulanmasında sanayide çalışan katılımcılar ulaşım, eğitim, altyapı ve sağlık gibi birçok alanda sanayinin bölgenin kalkınmasında etkili olduğunu belirtmişlerdir. Sanayinin bölge kalkınmasına etkisinin olmadığını belirtenlerin oranı ise sanayide çalışmayanlarda daha fazladır. Bu durum üzerinde ise sanayiden ekonomik gelir elde edememeleri ve buna bağlı satın alma güçlerinin düşük düzeyde bulunması etkili olmuştur. Sanayi tesisi kurulduktan sonra kalkınmanın yavaşladığını belirtenlerin oranı ise her iki grupta da oldukça düşüktür.

Tablo 3.38. Sanayide çalışma durumuna göre sanayi – kalkınma ilişkisi

Sanayi tesisinde çalışma durumu		Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Sanayide çalışan	Arttı	34	60,7
	Etkisi olmadı	18	32,1
	Azaldı	4	7,1
	Toplam	56	100
Sanayide çalışmayan	Arttı	47	43,5
	Etkisi olmadı	56	51,9
	Azaldı	5	4,6
	Toplam	108	100

İnceleme alanının kalkınmasında sanayi tesisinin etkisi köylere göre incelendiğinde, sanayinin bölge kalkınmasını arttırdığını belirtenler %91,2 ile Pınarbaşı ve %75,0 ile Mahmudiye köylerinde daha fazladır. Çamoba ve Mecidiye köylerindeki katılımcılar ise, sanayinin bölge kalkınmasında etkili olmadığını düşünmektedir. (Tablo 3.39.).

Tablo 3.39'da görüldüğü üzere, sanayinin kırsal kalkınmayı arttırdığını düşünenlerin çoğunlukta olduğu köyler Pınarbaşı ve Mahmudiye köyleridir. Kırsal kalkınmada sanayi tesisinin etkili olduğunu belirten bu iki köy incelendiğinde, aynı zamanda sanayi tesisine en çok işçi gönderen köyler oldukları dikkat çekmektedir. Çamoba ve Mecidiye köyünün tamamı ise sanayinin bölge kalkınmasında etkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Sanayi

tesisine yakın olup ulaşım güzergâhı üzerinde bulunan köyler, kalkınmalarında sanayi tesisinin etkili olduğunu söylerken, güzergâh üzerinde yer almayan diğer köyler veya tesisten nispeten uzakta bulunan köyler, kırsal kalkınmada sanayinin etkili olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 3.39. Köylere göre sanayi – kalkınma ilişkisi

	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye
Arttı	91,2	75,0	35,3	52,2	52,1	0	0
Etkisi olmadı	8,8	18,2	35,3	42,2	47,9	100	100
Azaldı	0	6,8	29,4	5,6	0	0	0
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

4.3.3. Refah Düzeyine Etkisi

Kırsal alanlar, refah düzeyinin çok yüksek olmadığı alanlardır. Ancak kalkınma planlarının ve kırsal sanayi uygulamalarının, kırsal kalkınmayı sağlayarak refah seviyesini arttırdığı da bilinmektedir. İnceleme alanının kırsal karakter taşıması burada sanayi tesisinin varlığının refah düzeyini nasıl etkilediğinin bilinmesi önemlidir. Bu nedenle, katılımcılardan sanayi tesisinin kurulmasından sonraki refah durumunu değerlendirmeleri istenmiştir. Anketlerden bulguları incelendiğinde, katılımcıların %59,6'sı bölgede refah seviyesinin yükseldiğini belirtirken, %36,0'ı ise yükselmediğini söylemiştir. Bu konuda fikrinin olmadığını belirten katılımcıların oranı ise %4,3'tür (Tablo 3.40.).

Tablo 3.40'tan da anlaşılacağı üzere, sanayi tesisinin kırsal alanda kurulmasının bölgedeki refahı arttırdığını düşünenlerin oranı daha fazladır. Katılımcılar, sanayi tesisinin kurulmasından önceki yıllar ile kıyaslandığında sanayi tesisine bağlı olarak gelirin , istihdamın ve buna bağlı olarak insanların satın alma güçlerinin arttığını belirtmişlerdir.

Tablo 3.40. Sanayi tesisinin refah düzeyine etkisi

Sanayinin refah durumuna etkisi	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Arttı	97	59,6
Artmadı	59	36,0
Fikrim yok	8	4,3
Toplam	164	100

Kırsal alanda kurulu sanayi tesisinin, refah düzeyine etkisi sanayide çalışma durumuna göre değerlendirilmiştir. Katılımcılar arasında sanayinin kurulması ile bölgede refah düzeyinin arttığını belirtenlerin oranı sanayi tesisinde çalışanlarda %64,8 iken sanayide çalışmayanlarda %57'dir (Tablo 3.41.).

Tablo 3.41 'de görüldüğü üzere, her iki grupta da sanayi tesisi kurulduktan sonra refah düzeyinin arttığını belirtenler çoğunluktadır. Bu durum, sanayide çalışma durumu fark etmeksizin, katılımcıların genel olarak benzer düşüncede olduklarını göstermektedir. Ancak yine de sanayide çalışanlarda refah düzeyinin arttığını belirtenlerin oranı, çalışmayanlara göre daha yüksektir. Çünkü sanayide çalışanlar düzenli bir gelire sahip oldukları için, ekonomik olarak kalkınmış ve paralelinde refah düzeyleri de artmıştır.

Tablo 3.41. Sanayide çalışma durumu ile refah ilişkisi

Sanayinin refah seviyesine etkisi	Frekans (Sıklık)	Oran (%)	
Sanayide çalışan	Arttı	36	64,8
	Artmadı	17	29,6
	Fikrim yok	3	5,6
	Toplam	56	100
Sanayide çalışmayan	Arttı	61	57,0
	Artmadı	42	39,3
	Fikrim yok	5	3,7
	Toplam	108	100

Sanayi tesisinin kurulmasından sonraki refah durumu köylere göre incelendiğinde, refah düzeyinin en fazla arttığı köy %94,1 ile Pınarbaşı iken onu takiben %78,6 ile Mahmudiye köyü gelmektedir. Refah düzeyi üzerinde sanayinin etkisinin olmadığını belirtenler arasında en yüksek oran %90,9 ile Mecidiye köyüne aittir (Tablo 3.42.).

Tablo 3.42'ye göre sanayi tesisine bağılı olarak refah düzeyinin en çok arttığı köyler, Pınarbaşı ve Mahmudiye köyleridir. İnceleme alanında köylerin genel durumuna bakıldığında sanayi tesisine en yakın konumdaki Mahmudiye, Pınarbaşı, Kumburun ve Bozalan köyünde refah düzeyi genel olarak arttığını belirtmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere, sanayi tesisi daha çok yakın köylerin refah durumu üzerinde etkili olmaktadır.

Tablo 3.42. Köylere göre sanayinin refah düzeyine etkisi

Oran (%)	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye
Arttı	94,1	78,6	52,9	48,5	66,7	5,6	9,1
Etkisi olmadı	0	16,7	35,3	45,9	33,3	94,4	90,9
Fikrim yok	5,9	4,8	11,8	5,6	0	0	0
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

Sanayi tesislerinin bulunduğu alanlar genellikle hizmetlerin gelişmiş olduğu alanlardır. Kırsal alanlarda kurulan sanayi tesisleri kendileri için gerekli hizmetlere ulaşmaya çalışırken aynı zamanda buldukları alanların da bu hizmetler açısından gelişmelerini sağladılar. İnceleme alanında hizmetlerin gelişimi üzerinde sanayi tesisinin etkisinin belirlenebilmesi amacıyla eğitim, ulaşım, sağlık ve altyapı gibi hizmetlerin gelişimi ile sanayi tesisi arasındaki ilişki incelenmiştir.

4.3.5. Eğitim Hizmetine Etkisi

Kırsal alanın kalkınması üzerinde etkili olan faktörlerden belki de en önemlisi eğitimidir. Eğitim hizmeti üzerinde sanayi tesisinin etkisine yönelik soruya katılımcıların %48,5'i sanayi tesisinin eğitim hizmetini arttırdığını belirtirken, %48,5'i ise sanayinin eğitime hiçbir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Sanayi tesisi kurulduktan sonra eğitim hizmetinin azaldığını belirtenlerin oranı ise %3,1'dir (Tablo 3.43.).

Buna göre eğitim hizmetinin sanayi tesisine bağılı olarak arttığını düşünenler ile sanayinin eğitim hizmetinin gelişimi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını düşünenler aynı orana sahiptir. Anket çalışması sırasında, inceleme alanındaki köylerden birinde görev yapan bir köy öğretmeni ve diğer katılımcıların görüşlerine göre, sanayi tesisine yakın köylerde okulların inşasında veya tadilatında yardımcı olmaktadır. Katılımcılar ayrıca,

sanayi tesisinin köylerdeki lise öğrencilerini herhangi bir ücret almadan Çanakkale şehir merkezine taşımacı servis yoluyla götürüp getirdiklerini belirtmişlerdir. Kırsal halk, bu nedenle sanayi tesisinin eğitim hizmetine katkı sağladığını düşünmektedir.

Tablo 3.43. Sanayi tesisinden sonra eğitim hizmetinin genel durumu

Bölgedeki eğitim hizmeti	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Arttı	79	48,5
Etkisi olmadı	79	48,5
Azaldı	5	3,1
Toplam	163	100

Sanayi tesisinin eğitime etkisi sanayide çalışma durumuna göre incelendiğinde, sanayide çalışanların %53,6'sı eğitim hizmetinin arttığını düşünürken, sanayide çalışmayanlarda bu oran %45,8'dir (Tablo 3.44.).

Bu durum incelendiğinde sanayide çalışanlarda eğitim hizmetinin arttığını düşünenlerin oranı sanayide çalışmayanlara göre daha fazladır. Ayrıca sanayide çalışan hiç kimse eğitim hizmetinin azaldığını belirtmemiştir. Böylece sanayide çalışanlar, sanayi tesisinin çevresinde verdiği hizmetlere karşı daha ılımlı yaklaşmaktadır. Sanayinin eğitime etkisinin olmadığını veya sanayinin kurulmasından sonra eğitim hizmetinin azaldığını düşünenlerin oranı ise sanayi tesisinde çalışmayanlarda daha fazladır.

Tablo 3.44. Sanayide çalışma durumuna göre sanayinin eğitim hizmetine etkisi

Sanayi tesisinde çalışma durumu	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Arttı	30	53,6
Sanayide Etkisi olmadı	26	46,4
çalışan Azaldı	0	0
Toplam	56	100
Arttı	49	45,8
Sanayide Etkisi olmadı	53	49,5
çalışmayan Azaldı	5	4,7
Toplam	107	100

Sanayinin eğitim hizmetine etkisi köyler açısından değerlendirildiğinde, katılımcılara göre sanayi tesisi kurulduktan sonra eğitim hizmetinin en fazla arttığı köy

%70,6 ile Bozalan köyüdür. Eğitim hizmetinin gelişimi üzerinde sanayinin hiçbir etkisinin olmadığı köy %100 ile Mecidiye köyüne aittir (Tablo 3.45.).

Tablo 3.45. incelendiğinde, sanayi tesisinin yakınında yer alan köylerdeki katılımcılar sanayinin eğitim hizmetini arttırdığını düşünürken, sanayi tesisinden uzaklaştıkça eğitim hizmeti üzerinde sanayinin etkisinin olmadığını düşünenler daha fazladır. Bu anlamda eğitim hizmetinde sanayinin etkisini en çok hisseden köy Bozalan köyü iken, sanayi tesisinden uzaklaştıkça eğitim hizmetinin gelişimi üzerinde etkinin azaldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3.45. Köylere göre sanayinin eğitime etkisi

	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye
Arttı	66,7	59,1	70,6	22,2	40,9	33,3	0
Etkisi olmadı	24,2	36,4	29,4	77,8	59,1	66,7	100
Azaldı	9,1	4,5	0	0	0	0	0
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

4.3.6. Ulaşım Hizmetine Etkisi

Kırsal alanın kalkınmasında ulaşım faktörü, hizmetlerin herkese dağıtılabilmesi açısından önemli rol oynar. İnceleme alanındaki bütün köylerin yolları asfalttır ve ulaşım açısından büyük sorunlar yoktur. Ayrıca alanda kurulu sanayi tesisi açısından ulaşım son derece önemli olduğu için, yolların bakımı yapılmaktadır.

İnceleme alanındaki kırsal halkın %63,8'i sanayi tesisi kurulduktan sonra ulaşım hizmetlerinin arttığını belirtirken, %35,6'sı ise sanayi tesisinin ulaşım hizmeti üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmiştir (Tablo 3.46.). Tablo 3.46'ya göre, sanayi tesisinin ulaşımı geliştirdiğini düşünenlerin oranı daha fazladır. Ancak, sanayi tesisinin kullandığı ağır tonajlı araçların köylerin içinden geçmesi, olası bir kaza riskinde can ve mal kaybını arttırmasından endişe edildiği için, tedirginlik yaşandığı gözlemlenmiştir.

Tablo 3.46. Sanayi tesisi ile ulaşım hizmeti arasındaki ilişki

Bölgedeki ulaşım hizmeti	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Arttı	104	63,8
Etkisi olmadı	59	36,2
Azaldı	0	0
Toplam	163	100

Sanayinin ulaşım etkisi sanayide çalışma durumuna göre incelendiğinde, sanayide çalışanların %71,4'ü sanayinin ulaşımı geliştirdiğini düşünürken sanayide çalışmayanlarda bu oran %59,8'dir (Tablo 3.47.).

Her iki grupta da sanayi tesisi kurulduktan sonra ulaşımın geliştiğini belirtenler çoğunluktadır. Verilen cevaplar incelendiğinde, sanayi tesisinin öğrencileri ücretsiz taşıması ve köy yollarının bakımlı olması, katılımcılar tarafından en çok takdir gören gerekçeler olmuştur. Bununla beraber sanayinin ulaşımı geliştirdiğini düşünenlerin oranı, sanayide çalışanlarda daha fazladır. Sanayide çalışanların tesislere ulaşımı taşımacı servisler ile gerçekleştirilmektedir. Sanayide çalışanların ulaşım sıkıntısı ortadan kalktığından dolayı verilen cevaplarda sanayide çalışanların daha ılımlı oldukları görülmektedir.

Tablo 3.47. Sanayide çalışma durumuna göre sanayinin ulaşım hizmetine etkisi

Sanayi tesisinde çalışma durumu	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Arttı	40	71,4
Sanayide Etkisi olmadı	16	28,6
çalışan Azaldı	0	0
Toplam	56	100
Arttı	64	59,5
Sanayide Etkisi olmadı	42	40,5
çalışmayan Azaldı	0	0
Toplam	107	100

Sanayinin ulaşım etkisi köylere göre değerlendirildiğinde sanayi tesisine bağlı olarak ulaşım hizmetlerinin iyileştiğini düşünenler arasında en yüksek oran %81,8 ile Pınarbaşı köyüne aittir. Sanayinin ulaşım etkisi olmadığını belirtenler arasında en yüksek oran %90,9 ile Mecidiye köyüne aittir (Tablo 3.48.).

Köylere göre ulaşım hizmetinin gelişimine bakıldığında, eğitim faktöründe olduğu gibi ulaşım hizmetinde de sanayi tesisine yakın köyler daha olumlu düşünülmektedir. Sanayiden uzaklaştıkça, sanayinin ulaşım üzerinde etkisinin olmadığını düşünenlerin oranı artmaktadır. Köylerin geneline bakıldığında ulaşımın hizmetinin gerilediğini düşünen hiçbir köy bulunmamaktadır.

Tablo 3.48. Köylere göre ulaşım hizmetlerinin gelişiminde sanayi tesisinin rolü

	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye
Arttı	81,8	75,0	76,5	50,0	68,2	33,3	9,1
Etkisi olmadı	18,2	25,0	23,5	50,0	31,8	66,7	90,9
Azaldı	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

4.3.7. Sağlık Hizmetine Etkisi

İnceleme alanındaki sağlık hizmetinin gelişimi üzerinde sanayi tesisinin etkisini öğrenmeye yönelik sorulara 159 hane cevap vermiştir. Katılımcıların %28,9'u sanayi tesisinin kurulmasıyla birlikte sağlık hizmetinin de arttığını düşünürken, sanayinin sağlık hizmetine herhangi bir etkisinin olmadığını belirtenlerin oranı %71,1'dir (Tablo 3.49.).

Katılımcılar arasında, sanayi tesisinin sağlık hizmetinin gelişmesinde herhangi bir etkisinin olmadığını düşünenler çoğunluktadır. Ancak, katılımcıların yaklaşık olarak üçte biri sağlık hizmetlerinin sanayi tesisine bağlı olarak arttığını düşünürken, sanayi tesisinin bölgedeki sağlık hizmetlerini gerilettiğini düşünen kimse bulunmamaktadır. Ayrıca katılımcıların bir kısmı, inceleme alanındaki köylerde önemli bir sağlık sorununda sanayi tesisinin ambulansını kullanabildiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3.49. Sağlık hizmetlerinin gelişiminde sanayinin rolü

Bölgedeki sağlık hizmeti	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Arttı	46	28,9
Etkisi olmadı	113	71,1
Azaldı	0	0
Toplam	159	100

Sanayi tesisinin sağlık hizmetleri üzerindeki etkisi, köylere göre incelenmiştir. Köyler arasında sağlık hizmetlerinin sanayiden dolayı arttığını düşünen sadece iki köy vardır. Bunlar %53,1 ile Pınarbaşı ve %52,4 ile Mahmudiye köyleridir. Diğer köylerde, sağlık hizmetlerinin gelişimi üzerinde sanayinin herhangi bir etkisinin olmadığını düşünenler çoğunluktadır. Bu köyler arasında en yüksek oran %100 ile Mecidiye köyüne aittir (Tablo 3.50.).

Köylere göre durum değerlendirildiğinde, sanayiden en çok etkilenen Pınarbaşı ve Mahmudiye köylerinde, sağlık hizmetlerinin sanayi tesisine bağlı olarak geliştiğini savunanlar çoğunluktadır. Sanayiden uzaklaşıldıkça, sağlık hizmetlerinin gelişmesi üzerinde sanayinin herhangi bir etkisinin olmadığını savunanların oranı artmaktadır. Ayrıca haneler sağlık hizmetinin gelişmesi üzerinde daha çok devlet yatırımlarının etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 3.50. Köylere göre sağlık hizmetinin gelişimde sanayi faktörünün etkisi

	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye
Arttı	53,1	52,4	17,6	5,6	9,1	5,9	0
Etkisi olmadı	46,9	47,6	82,4	94,4	90,9	94,1	100
Azaldı	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

4.3.8. Altyapı Hizmetine Etkisi

İnceleme alanındaki altyapı hizmetlerinin gelişimi üzerindeki etkenlerin ortaya konulması amacıyla yöneltilen sorulara 160 hane cevap vermiştir. Katılımcıların %70'i altyapı hizmetlerinin gelişmesinde sanayi tesisinin herhangi bir etkisinin olmadığını

belirtmişlerdir. Sanayinin etkisiyle altyapının geliştiğini savunanların oranı %30'dur (Tablo 3.51.).

Hanelerin genel durumuna bakıldığında sanayinin altyapı hizmetleri üzerinde etkisinin olmadığını savunanların oranı daha fazladır. Hanelerin yaklaşık üçte biri ise altyapı hizmetlerinin gelişmesini sanayinin varlığına bağlamışlardır. Bu sonuçlardan yola çıktığında sağlık ve altyapı hizmetine yönelik katılımcı görüşlerinin benzer sonuçlar verdiği ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar arasında, altyapı hizmetlerinin sanayiden dolayı gerilediğini belirten kimse bulunmamaktadır.

Tablo 3.51. Sanayi tesisi ile altyapı hizmeti arasındaki ilişki

Bölgedeki altyapı hizmeti	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Arttı	48	30,0
Etkisi olmadı	112	70,0
Azaldı	0	0
Toplam	160	100

Köylere göre sanayi altyapı ilişkisine bakıldığında, sanayinin altyapı hizmetinin gelişimi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını düşünenlerin en fazla bulunduğu köy %95,5 ile Kumburun köyüdür. Sanayinin altyapı hizmetlerini geliştirdiğini düşünenler arasında en yüksek oran, %47,6 ile Mahmudiye köyüne aittir (Tablo 3.52.).

Köylerin genelinde, altyapının gelişimi üzerinde sanayinin etkisinin olmadığını düşünenlerin oranı daha fazladır. Bu oran sanayiden uzaklaşıldıkça, sanayinin etkisinin olmadığını düşünenlerin lehine artmaktadır. Bunun yanı sıra, sanayi tesisine yakın konumdaki Mahmudiye ve Pınarbaşı köylerinde sanayinin altyapıyı geliştirdiğini düşünenlerin oranı diğer köylere göre daha fazladır.

Tablo 3.52. Köylere göre sanayi – altyapı hizmeti ilişkisi

	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye
Arttı	46,9	47,6	35,3	16,7	4,5	11,1	9,1
Etkisi olmadı	53,1	50,0	64,7	83,3	95,5	88,9	90,9
Azaldı	0	2,4	0	0	0	0	0
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

4.3.9. Sosyo-Kültürel Faaliyetlere Etkisi

Kırsal alandaki ilişkilerin gelişimi üzerinde sosyo-kültürel faaliyetlerin etkisi büyüktür. Komşuluk ilişkilerinden akrabalık ilişkilerine kadar bir çok kural sosyo-kültürel yapının bir yansımasıdır. İnceleme alanındaki sosyo-kültürel faaliyetler üzerinde sanayi tesisinin etkisi incelenmiştir. Bu konuda katılımcılara kurs, sanat, spor, müzik veya başka herhangi bir sosyo-kültürel faaliyetin gelişmesinde sanayi tesisinin etkisinin olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların %75,3'ü sosyo-kültürel faaliyetler üzerinde sanayi tesisinin etkisinin olmadığını belirtirken, %17,9'u sanayinin sosyo-kültürel faaliyetleri arttırdığını belirtmiştir (Tablo 3.53.).

Tablo 3.53'e bakıldığında, sanayinin sosyo-kültürel faaliyetlerin gelişmesi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını belirtenler daha fazladır. Bu sonuca göre, genel olarak sanayi tesisinin sosyo-kültürel faaliyetlerin gelişimine katkısı az olmaktadır. Bununla beraber sanayi tesisinin bir dönem Mahmudiye Spor Kulübü'ne sponsorluk yaptığı ve bu konuda yardımlarda bulunduğu katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Tablo 3.53. Sanayi tesisi ile sosyo-kültürel faaliyetler arasındaki ilişki

Sanayinin sosyo-kültürel faaliyetlere etkisi	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Arttı	29	17,9
Artmadı	122	75,3
Fikrim yok	10	6,2
Toplam	161	100

Sanayi tesisinin sosyo-kültürel faaliyetlerin gelişmesi üzerindeki etkisi köylere göre incelendiğinde, sosyo-kültürel faaliyetlerin arttığını belirtenler arasında en yüksek oran, %35,9 ile Pınarbaşı köyüne aittir. Sanayinin sosyo-kültürel faaliyetleri arttırmadığını belirtenler arasında en yüksek oran ise %100 ile Mecidiye köyüne aittir (Tablo 3.54.).

Tablo 3.54. incelendiğinde, inceleme alanındaki sosyo-kültürel faaliyetler üzerinde sanayi tesisinin etkisi genel olarak çok düşüktür. Pınarbaşı, Mahmudiye ve Kumburun köylerinde sanayinin sosyo-kültürel faaliyetleri arttırdığını belirtenlerin oranının biraz daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3.54. Köylere göre sanayinin sosyo-kültürel faaliyetlere etkisi

Oran (%)	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye
Arttı	35,9	27,3	6,3	5,6	18,2	0	0
Artmadı	58,4	56,8	93,7	94,4	81,8	94,4	100
Fikrim yok	5,7	15,9	0	0	0	5,6	0
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

4.3.10. Sanayi Tesisinin Çevresel Etkilerine Yönelik Katılımcı Görüşleri

Sanayi tesisleri, buldukları bölgelerde oranı değişmekle birlikte hava, su, toprak gibi çevre kirliliklerine neden olurlar (Aydın, 2015: 138). Ayrıca sanayi tesislerinde kullanılan hammadde kaynaklarının, çıkarılması ve tüketilmesi sırasında çevreye oldukça fazla zarar verilebilmektedir (Doğan, 2011: 41). Her ne kadar günümüzde sanayi kirliliğine karşı modern teknolojiler kullanılsa da kirlilik tam anlamıyla önlenememiş değildir. Sanayi tesisleri buldukları alanlarda, insan sağlığını tehdit edebilecek düzeyde zararlara neden olabilmektedirler. Bu anlamda sanayi tesisleri doğal dengeyi bozmayan çevreci yönü güçlü sürdürülebilir önlemler almalıdır (Doğan, 2013: 229).

İnceleme alanındaki sanayi tesisinin çevre üzerindeki etkilerinin, kırsal halk tarafından nasıl algılandığı değerlendirilmiştir. Katılımcıların %60,2'si sanayi tesisinin çevreyi kirlettiğini belirtirken sanayinin çevreyi kirlilemediğini düşünenlerin oranı ise %37,9'dur (Tablo 3.55.). Buna göre sanayinin çevreyi kirlilemediğini düşünenlerin oranının daha fazladır. Yapılan değerlendirmelere göre, inceleme alanında kurulu sanayi tesisinin bir

çimento fabrikası olmasından dolayı geçmiş dönemde çevre kirliliğine yol açtığı ve bu durumun tarımsal üretime zarar verdiği belirtilmiştir. Ancak katılımcılar, Akçimento ve Çanakkale Çimento fabrikalarının Akçansa adı altında birleştikleri 1996 yılından bu yana çevre kirliliğinin zamanla azaldığını belirtmiştir. Sanayi tesisinin 2015 yılı sürdürülebilirlik raporu verileri de bu durumu desteklemektedir. Bu rapora göre kirlilik, geçmiş dönemlere oranla giderek azalmaktadır ve 2020 yılına kadar kirliliğin tamamen sonlandırılması hedeflenmektedir (Akçansa Sürdürülebilirlik Raporu, 2015: 34-37).

Tablo 3.55. Sanayi tesisi ile çevre kirliliği arasındaki ilişki

Sanayi tesisi ile çevre kirliliği ilişkisi	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Kirletiyor	97	60,2
Kirletmiyor	61	37,9
Fikrim yok	3	1,9
Toplam	161	100

Köylere göre sanayinin çevre kirliliği üzerindeki etkisi incelendiğinde, sanayinin çevreyi kirlettiğini belirten köyler %81,8 ile Kumburun ve %81,4 ile Mahmudiye köyüdür. Sanayinin çevreyi kirletmediğini düşünenlerin en fazla olduğu köy %75,8 ile Pınarbaşı köyüdür (Tablo 3.56.).

İnceleme alanında hakim rüzgâr yönü, kuzeydoğudur (Bkz. Tablo 2.3.). Köylerin konumu ve hâkim rüzgâr yönü incelendiğinde, Pınarbaşı köyü hâkim rüzgâr yönündedir ve sanayi tesisi ile arasında hafif dalgalı bir arazi vardır. Pınarbaşı köyünün bu konumu, sanayinin olası kirleticilerinden daha az etkilenmesini sağlamıştır. Pınarbaşı haricindeki köyler, sanayi tesisinin çevreyi kirlettiğini belirtmiştir. Sanayinin çevreyi kirlettiğini belirtenler arasında en yüksek oran Mahmudiye ve Kumburun köyelerine aittir. Sanayinin ana tesisinin Mahmudiye köyünde, tesis limanının ise Kumburun köyünde olması bu duruma neden olmuştur. Buna göre, çevre kirliliği olduğunu belirten köyler sanayi tesisine en yakın köylerdir.

Tablo 3.56. Köylere göre sanayi tesisi ile çevre kirliliği arasındaki ilişki

Oran (%)	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye
Kirletiyor	15,2	81,4	52,9	61,1	81,8	76,5	54,5
Kirletmiyor	75,8	18,6	47,1	38,9	18,2	23,5	45,5
Fikrim yok	9,1	0	0	0	0	0	0
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

Sanayi tesisleri buldukları yörelerde istihdam sağladığı için genellikle ekonomik olarak iyi bir izlenim uyandırmışlardır. Fakat bu konuda orada yaşayan halkın görüşleri farklılık gösterebilmektedir. İnceleme alanındaki sanayi tesisinin çevresinde yarattığı ekonomik etkinin yanı sıra kırsal halkta uyandırdığı izlenimlerin tespit edilmesi amacıyla, katılımcıların sanayi tesisinden rahatsız olma durumları sorulmuştur. Katılımcıların %58'i sanayi tesisinden rahatsız olmadıklarını belirtirken sanayi tesisinden rahatsız olanların oranı %26,8'dir (Tablo 3.57.).

Tablo 3.57. incelendiğinde, katılımcılar arasında sanayi tesisinden rahatsızlık duymadığını belirtenlerin oranının daha yüksek olduğu görülür. Katılımcıların yarısından fazlası sanayi tesisinden rahatsız olmamaktadır. Her ne kadar kırsal halkın önemli bir kısmı sanayi tesisinin çevreyi kirlettiğini düşünse de hanesinde veya köyünde sağladığı ekonomik katkıyı göz önünde bulundurarak sanayi tesisinin varlığından rahatsız olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum inceleme alanındaki kırsal halkın istihdama olan ihtiyacını ortaya koyması bakımından önemlidir.

Tablo 3.57. Sanayi tesisinden rahatsız olma durumu

Sanayiden rahatsız olma durumu	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Rahatsız değil	95	58,0
Fikrim yok	25	15,2
Rahatsız	44	26,8
Toplam	164	100

Kırsal halkın sanayi tesisine ilişkin görüşleri köylere göre değerlendirildiğinde, sanayi tesisinden rahatsız olmayan köyler arasında en yüksek oran %94,4 ile Üvecik ve

%91,2 ile Pınarbaşı köyleridir. Sanayi tesisinden rahatsız olan köyler arasında en yüksek oran ise %52,2 ile Mahmudiye köyü ve %41,1 ile Bozalan köyüne aittir (Tablo 3.58.).

Köylere göre sanayiden rahatsız olma durumuna bakıldığında, sanayiden Pınarbaşı, Üvecik, Mecidiye ve Kumburun köylerinin rahatsız olmadığı görülmektedir. Sanayi tesisinden en çok rahatsız olan köyler ise sanayi tesisinin ana merkezinin bulunduğu Mahmudiye köyü ve sanayinin hammaddesinin eyer aldığı Bozalan köyüdür. Sanayi tesisine en yakın konumdaki Mahmudiye ve Bozalan köyleri, ekonomik gelir anlamında sanayiden olumlu etkilenirken (Bkz. Tablo 3.33.), sanayinin yarattığı birtakım sorunlardan en fazla etkilenen köyler oldukları anlaşılmaktadır. Mahmudiye köyü sakinleri, sanayi tesisinden çıkan tozdan çok fazla şikâyet ederek, çatıların kiremitlerinde yer alan beyazlığın sanayi tesisinden çıkan tozlardan kaynaklandığını belirtmişlerdir. Bozalan köyü tozdan ziyade sanayinin hammaddesinin kendi köylerinde bulunmasından dolayı maden çıkarımı sırasında dinamit patlatılmasından duyulan rahatsızlığı dile getirmişlerdir. Bozalan köyü sakinleri, dinamit patlatılması sırasında çıkan sarsıntıların evlere zarar verdiğini ve bazı evlerin çatıdaki kiremitlerin sarsıntıya bağlı olarak aşağı kaydığını belirtmişlerdir. Arazi çalışması sırasında Bozalan köyünde yaşayanların bu duruma önlem olarak kiremitleri çiviledikleri veya kiremitleri tamamen kaldırarak yerlerine sac malzemelerin kullanıldığı yeni çatı örtüleri tercih ettikleri tespit edilmiştir. Sonuç olarak sanayi tesisine yakın köylerin sanayinin bazı etkilerinden rahatsız oldukları, sanayi tesisine uzak köylerin ise mesafeden dolayı rahatsız olmadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 3.58. Köylere göre sanayi tesisinden rahatsız olma durumu

Oran (%)	Pınarbaşı	Mahmudiye	Bozalan	Üvecik	Kumburun	Çamoba	Mecidiye
Rahatsız değil	91,2	31,9	23,6	94,4	59,1	44,4	72,8
Fikrim yok	5,9	15,9	35,3	5,6	18,2	22,2	9,1
Rahatsız	2,9	52,2	41,1	0	22,7	33,4	18,1
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

Sanayi tesisinin inceleme alanında ortaya çıkardığı sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerinin tespit edilmesinin ardından katılımcılara son olarak, kırsal alanlarda bu tür sanayi tesislerinin sayılarının arttırılmasının gerekli olup olmadığı sorulmuştur. Anketlerden elde

edilen cevaplar değerlendirildiğinde, katılımcıların %73,2'si bu tür sanayi tesislerinin kırsal alanlarda artırılması gerekli görürken, arttırılmamasının gerektiğini düşünenlerin oranı %21,3'tür (Tablo 3.59.).

Tablo 3.59. incelendiğinde, katılımcılar arasında bu tür sanayi tesislerinin sayılarının arttırılmasının gerekli olduğunu düşünenlerin oranı daha fazladır. Kırsal halk, her ne kadar sanayinin çevreyi kirlettiğini belirtse de (Bkz. Tablo 3.55.), sanayinin ekonomik anlamda iyi bir gelir kaynağı olması, halkın bu tarz sanayi tesislerinin arttırılmasını gerekli görmesini sağlamaktadır. Ancak katılımcılar anket sırasında, kırsal alanda bu tarz sanayi tesislerinin çevreyi kirletme risklerinden duydukları endişeyi dile getirmişlerdir. Bu nedenle yeni sanayi tesislerinin kurulmasını kirliliğin olmaması şartıyla desteklediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3.59. Kırsal alanlarda sanayi tesislerinin arttırılmasının önemi

Önem durumu	Frekans (Sıklık)	Oran (%)
Önemli	120	73,2
Önemli değil	35	21,3
Fikrim yok	9	5,5
Toplam	164	100

Mahmudiye köyünde yer alan sanayi tesisine benzer işletmelerin kurulmasının önemi sanayide çalışma durumuna göre incelenmiştir. Sanayide çalışanların %80,4'ü kırsal alanlarda bu tarz sanayilerin sayısının arttırılmasının önemli olduğunu düşünürken, sanayide çalışmayanlarda bu oran %69,4'tür (Tablo 3.60.).

Tablo 3.60. incelendiğinde sanayide çalışma durumu fark etmeksizin her iki grupta da kırsal alanda sanayi tesislerinin arttırılmasını gerekli görenlerin oranı daha fazladır. Bununla beraber sanayide çalışanlarda bu oran çalışmayanlara göre daha fazladır. Sanayide çalışanlarda oranın yüksek olmasında sanayiden elde ettikleri ekonomik katkının etkisi bulunmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de Cumhuriyetin ilanından bu yana birçok kırsal kalkınma planı yapılmış ve kırsal sanayi girişimlerinde bulunulmuştur. Bunların bazıları hükümetlerin politikalarında yer alırken bazıları kalkınma planlarında ve siyasi parti programlarında yer almıştır. Kırsal alanlardaki sanayi faaliyetleri ve tarıma dayalı sanayi girişimleri genellikle Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV) gibi kuruluşlar ile kırsal alanlarda kurulan kooperatifler tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de yapılan kırsal kalkınma çalışmaları genel olarak kır-kent arasındaki gelişmişlik farkını azaltmayı hedeflemiştir. Bu amaçla 1950’li yıllardan itibaren ulaşım, eğitim ve sağlık alanında yapılan yatırımlar artmıştır. İlerleyen süreçte tarımda makineleşme sağlanmaya çalışılmış, KÖY (Kalkınmada öncelikli yöreler) ve Merkez Köyler kurulmuş, bölgesel ve il bazında kalkınma projeleri uygulanmıştır.

Ülkemizde uygulanan bölgesel kalkınma planları genel olarak yüzeysel kaldığı için yerel potansiyeller dikkate alınmamış ve kırsal halk bu yatırımlardan yeterince yararlanamamıştır. Bu nedenle yapılacak kırsal kalkınma planlarında yerel faktörlerin göz önünde bulundurulması ve kırsal halkın sürece dahil edilmesi gerekmektedir. Bu konuda özellikle gelişmiş ülkeler yaptıkları kırsal kalkınma planlarında, yerel potansiyelleri göz önünde bulundurmaktadırlar. Bu sayede hem kırsal alandan daha fazla verim elde etmekte hem de kırsal kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamaktadırlar.

Bu çalışmada kırsal alanlarda kurulu sanayi tesislerinin çevresindeki kırsal yerleşmeler üzerinde sağladığı kırsal istihdam ve kırsal kalkınma durumları ele alınmıştır. Kırsal alanda kurulu sanayi işletmelerine bir örnek olarak Çanakkale ili Ezine ilçesi Mahmudiye köyünde yer alan ve büyük ölçekli sanayi tesisi olan Akçansa Çimento Fabrikası’nın çevresinde yarattığı etkiler incelenmiştir. Ayrıca konu ile ilgili varılan sonuçlar değerlendirilmiş ve sanayi tesisi ile ilgili öneriler geliştirilmiştir.

İnceleme alanındaki yerleşmelerin tamamı kırsal yerleşme niteliğindedir ve alanda yaşayan nüfusun tamamı kırsal nüfustur. İnceleme alanında hâkim ekonomik sektör tarımdır. İnceleme alanı sahip olduğu düz arazilere ve verimli alüvyon topraklara bağlı olarak tarım potansiyelinin yüksek olduğu bir yerdir. Bu nedenle alanda birçok tarım ürünü yetiştirilebilmektedir. Hayvancılık ise tarıma göre geri planda olmakla birlikte önemli bir gelir kaynağıdır.

Anket bulgularına ve arazi çalışması sırasında tutulan gözlem kayıtlarına göre inceleme alanında yaşlı nüfus genç nüfustan fazladır. Gençlerin evlilik, iş bulma ve eğitim gibi çeşitli sebeplerle göç etmeleri alanda yaşlı nüfus oranının artmasına neden olmuştur. Ancak anketin uygulandığı katılımcıların yaş ortalamasının düşük tutulmasına dikkat edilmesi, göç etme potansiyeli bulunan aktif nüfusun düşüncelerinin yansıtılabilmesi açısından önemlidir.

İnceleme alanındaki kırsal nüfusun büyük çoğunluğu ilkokul mezunudur. Bu durum eğitim düzeyinin çok yüksek olmadığını göstermektedir. Ancak kırsal alan şartları ve geçmiş yıllardaki okuma zorlukları göz önüne alındığında normal karşılanabilecek bir sonuçtur.

Genel meslek yapısı incelendiğinde çiftçiliğin ön planda olduğu görülmektedir. Ancak alanda emekli oranı da oldukça yüksektir. Emekli olanların büyük bölümü inceleme alanındaki sanayi tesisinde çalışmışlardır. Ayrıca inceleme alanındaki sosyal güvence sistemleri sanayide çalışma durumuna göre değerlendirildiğinde, sanayide çalışan tüm katılımcıların sigortalı olduğu ancak sanayide çalışmayanların önemli bir kısmının sigortasının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere sanayi tesisi kırsal alanda önemli oranda sosyal güvence sağlamaktadır.

Kırsal halkın önemli bir kısmının ikamet ettiği evin mülkiyeti kendisine aittir. Buna göre mülkiyet anlamında önemli sorunlar bulunmamaktadır.

İnceleme alanında ortalama gelir düzeyi çok düşük değildir. Kırsal halkın büyük bir bölümünün ortalama geliri 1001-2000 TL arasında yer almaktadır. Kırsal alan açısından var olan potansiyel değerlendirildiğinde bu miktarın arttırılabileceği düşünülmektedir. Potansiyelin tam olarak kullanılamamasında kırsal alandaki örgütlenme eksikliği de etkili olmaktadır. Tarımda tam olarak modern tekniklerin kullanılmasıyla birlikte, toprak, bitki, hayvan bakımının yapılması ve alanda üretilen ürünlerin iyi pazarlanması geliri arttıracaktır.

İnceleme alanı ekonomik faaliyetler açısından zengin olduğu halde alandaki kooperatif sayısının az olduğu görülmüştür. Ayrıca kırsal halkın kooperatiflere üye olma durumları incelendiğinde büyük bir bölümünün kooperatiflere üye olmadığı anlaşılmıştır. Bu durum inceleme alanında kırsal halk arasındaki örgütlenme eksikliğini göstermektedir. Kırsal halkın örgütlenme açısından eğitilmesi, kırsal kalkınma planlarına dahil edilmesi planların başarıya ulaştırılabilmesinde önemlidir.

Hanelerin sahip oldukları ortalama gelire göre kendilerini ekonomik olarak nasıl değerlendirdikleri incelendiğinde, kırsal halkın büyük bir bölümü kendisini orta halli olarak ifade etmiştir. Orta hallilerin çoğunluğu ise sanayide çalışanlardan oluşmaktadır. Bu durum sanayide çalışan insanların gelirlerinin genel olarak kendilerine yetebildiğini göstermektedir. Ancak sanayide çalışmayanlar da yoksul oranı daha fazladır. Buna göre sanayide çalışanların ekonomik anlamda daha iyi durumda oldukları anlaşılmaktadır.

Sanayi tesisinin varlığına bağlı olarak inceleme alanının göç aldığı anket bulgularının yanı sıra TÜİK verileri de kanıtlamaktadır. Anket bulgularına göre sanayide çalışma durumu fark etmeksizin halkın geneli bölgenin göç aldığı belirtmiştir. Sanayi tesisinin kurulmasından sonra en fazla göçü sanayi tesisine en yakın konumdaki köyler almıştır. Sanayi tesisinde çalışmak için bu bölgeye göç eden insanlar en çok Mahmudiye, Pınarbaşı, Kumburun ve Üvecik köylerini tercih etmişlerdir. Ancak sanayi tesisinden uzaklaştıkça sanayiden dolayı alınan göçlerin azaldığı tespit edilmiştir.

İnceleme alanındaki nüfus miktarı zamanla yaşanan göçlere bağlı olarak dalgalı bir değişim göstermiştir. Özellikle sanayinin ilk kurulduğu 1967 yılından 1990'lı yıllara kadar, başka illerden ve çevresindeki diğer kırsal yerleşmelerden göç almıştır. Ancak Türkiye'de 1980'li yıllardan bu yana yaşanan hızlı kentleşme süreci ve buna bağlı olarak kırdan kente göç olayı inceleme alanında da benzer sonuçlar vermiştir. Bu nedenle inceleme alanı 1990'lı yıllardan itibaren Türkiye kırsal nüfusu ve Çanakkale ili kırsal nüfusuna benzer şekilde sürekli göç vermiştir. TÜİK verileri ve anketlerden elde edilen bulgulara göre inceleme alanında 1990'lı yıllardan sonra başta Mahmudiye köyü olmak üzere bütün köyler göç verirken günümüzde en fazla Üvecik, Çamoba, ve Kumburun köyleri göç vermektedir. Sanayi tesisine yakın köylerin göç verme oranlarının daha düşük olması, sanayinin sağlamış olduğu kırsal istihdam ve kırsal kalkınmadan kaynaklanmaktadır. Alandan verilen göçler genel olarak Çanakkale merkez başta olmak üzere yakındaki şehirlere yapılmaktadır. Bu göçler temel olarak evlilik, iş bulma ve eğitim amaçlı nedenlerden kaynaklanmaktadır.

İnceleme alanında devlet tarafından yapılan yatırımlar henüz istenilen düzeyde değildir. Devlet yatırımlarının eksik olduğu varılan ortak sonuçlardan biridir. Bu nedenle inceleme alanındaki halk köylerinin kalkınmasında temel faktörün kendi çabaları olduğunu düşünmektedir. Bunun yanı sıra devletin ve kurulu sanayi tesisinin de etkili olduğunu düşünülmektedir.

İnceleme alanında yapılacak kırsal kalkınma planlarında alanın sahip olduğu potansiyel göz önünde bulundurulmalıdır. Bu şekilde yapılan kırsal kalkınma planları daha fazla kişiye hitap edeceği için daha fazla katkı verebilecektir. Arazi çalışmalarında halkın kırsal kalkınma planları ile ilgili bilgi eksikliklerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Anketlere verilen yanıtlardan kırsal kalkınmanın genellikle gelir artışı olduğu ya da arazi ve hayvana sahip olmak gibi maddiyat kökenli durumlara bağlandığı görülmüştür. Ancak kalkınma, en basit tanımıyla bir alanda kişi başına düşen mili gelirin artmasının yanı sıra ekonomik ve sosyo-kültürel yapının gelişmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle halkın kırsal kalkınma konusunda eğitilmesi kalkınma planlarının amacına ulaşabilmesi açısından önemlidir.

İnceleme alanında halkın kırsal kalkınmaya yönelik düşünceleri incelenmiş ve büyük bir bölümünün kırsal kalkınma girişimlerini gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber gerekli görenler arasında sanayide çalışanlar daha fazladır. Sanayide çalışanların kırsal kalkınma girişimlerini daha çok istemesi üzerinde sanayi tesisinin sağladığı avantajlardan daha fazla yararlanmaları etkili olmuştur.

İnceleme alanının kalkınması, kırdan kente göçün önlenmesi açısından çok önemlidir. Alandan verilen göçlerin en önemli sebeplerinden biri eğitimidir. Alandaki yerleşmelerde ortaöğretim (lise) düzeyinde okulun bulunmaması eğitim hizmetlerini kısıtlamaktadır. Öğrenciler bu nedenle eğitim için Çanakkale il merkezine veya yakındaki ilçe merkezlerine taşımacı servis yoluyla ulaşmaktadırlar. Hem ulaşım masrafı hem de ulaşım esnasında zaman kaybı, göçün nedenlerinden birkaçını oluşturmaktadır. Bununla beraber arazi çalışmaları sırasında elde edilen bilgilere göre sanayi tesisi inceleme alanındaki köylerde birçok öğrenciyi Çanakkale şehir merkezindeki okullarına ücretsiz bir şekilde taşımaktadır. Bu durum ulaşım masrafı sorununu ortadan kaldırırsa da anket bulgularından kırsal alanda eğitim nedenli göçlerin devam ettiği anlaşılmaktadır. Eğitim nedenli göçlerin önemli bir kısmı insanların çocuklarını daha iyi şartlarda okutma isteklerinden kaynaklanmaktadır.

Kırdan kente göçe neden olan bir diğer önemli konu işsizliktir. İnceleme alanındaki sanayi tesisi her ne kadar büyük oranda istihdam sağlamış olsa da tüm bireylerin istihdam edilmesi mümkün değildir. Bu nedenle sanayi tesisinde iş bulamayan veya kendi tercihleri gereği orada çalışmak istemeyenler göç etmektedirler. Bu tür göçlerin azaltılabilmesi için kırsal alanlarda sanayi tesislerinin sayılarının arttırılması yararlı olabilir. İnceleme alanının

kırsal yapısı göz önünde bulundurulduğunda tarıma dayalı sanayilerin kurulması daha fazla kişiye istihdam olanağı yaratabilir.

İnceleme alanındaki kırsal halka göre sanayi tesisi önemli oranda istihdam sağlamıştır. Sanayi tesisinin toplam çalışan sayısının yaklaşık olarak 1/3'ünü inceleme alanındaki kırsal halk oluşturmaktadır. 7 köyde toplam 350 civarı kişi sanayi tesisinde istihdam edilmiştir. Sanayi tesisi verilerine ve anket bulgularına göre istihdam durumu değerlendirildiğinde en fazla istihdamın sanayi tesisine yakın köylerde yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Mahmudiye, Pınarbaşı, Bozalan ve Kumburun köyleri sanayi tesisine en fazla işçi gönderen köylerdir. Buna göre inceleme alanındaki 7 köyden 4'ü sanayi tesisine önemli miktarda işçi göndermektedir. Sanayi tesisinden uzaklaştıkça köylere göre sanayi tesisine işçi gönderme oranı azalmaktadır.

Kırsal halka göre ekonomik gelişme sanayi tesisi kurulduktan sonra daha çok artmıştır. Sanayinin sağladığı istihdam ve kalkınmaya bağlı olarak inceleme alanı eskiye göre çok daha fazla gelişmiştir. İnceleme alanının geliştiğini ve ekonomik durumun daha iyi olduğunu belirtenler sanayide çalışanlarda daha fazladır. Sanayide çalışmanın verdiği avantajlar göz önünde bulundurulduğunda, çalışanların genel olarak sanayi tesisine karşı daha olumlu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Sanayi kurulduktan sonra gelir artışı en fazla Mahmudiye, Pınarbaşı, Bozalan ve Kumburun gibi sanayi tesisine yakın köylerde meydana gelmiştir. Sanayiden uzaklaştıkça köylerin gelirleri arasında sanayinin payı azalmaktadır.

Sanayi tesisi sağladığı istihdama bağlı olarak inceleme alanında kırsal kalkınmayı arttırmıştır. Anket bulgularına göre özellikle sanayide çalışanlar çalışmayanlara göre kırsal kalkınmanın arttığını daha fazla düşünmektedir. Kırsal kalkınmanın artışı köylere göre değerlendirildiğinde, sanayi tesisine yakın Mahmudiye, Pınarbaşı, Bozalan ve Kumburun köylerinde kırsal kalkınma artarken sanayiden uzaklaştıkça kırsal kalkınma üzerinde sanayinin etkisi azalmıştır.

İnceleme alanında sanayi tesisine bağlı olarak refah düzeyi artmıştır. Halkın geneli köylerindeki refah düzeyinin eskiye göre daha iyi olduğunu belirtmişlerdir. Birçok durumda olduğu gibi refah düzeyinin arttığını düşünenlerin oranı sanayide çalışan katılımcılar arasında daha fazladır. Katılımcılara göre sanayi tesisine yakın Mahmudiye, Pınarbaşı, Kumburun, Bozalan ve Üvecik köylerinde refah seviyesinin arttığı belirtilirken sanayiden

uzak köylerde refah düzeyinin artması üzerinde sanayinin etkisi daha düşük olduğu ifade edilmiştir.

Sanayi tesisleri faaliyette buldukları bölgelerde bazı hizmetlerin gelişmesi üzerinde etkili olabilmektedirler. İnceleme alanındaki eğitim hizmetleri üzerinde sanayi tesisi çeşitli şekillerde katkı sağlamıştır. Sanayi tesisi eğitim hizmetlerinin düzenlenmesinde doğrudan bir etkiye sahip olmazken köylerdeki okulların onarımında ve köydeki öğrencilerin okullara ulaşımını sanayi tesisi servisleri ile ücretsiz bir şekilde gerçekleştirmektedir.

Sanayi tesisinin ulaşım hizmetine etkisi incelendiğinde, sanayi tesisinin sahip olduğu araçlara bağlı olarak yol bakımı ve güvenliğinin sağlanması gerektiğinden ulaşım hizmeti olumlu yönde etkilenmiştir. Sanayi tesisine yakın Mahmudiye, Pınarbaşı, Bozalan ve Kumburun gibi köylerde ulaşım hizmeti daha çok gelişmiştir. Zaten inceleme alanının lokasyonu göz önünde bulundurulduğunda hem ilçelere yakın konumda bulunması hem de Çanakkale - İzmir arasındaki ulaşımı sağlayan D 550 karayoluna yakın olması alanda ulaşımın gelişmesini sağlamaktadır.

İnceleme alanı kırsal bir bölge olduğu için sosyal kuralların ve geleneklerin kentlere göre daha baskın olduğu bir alandır. Altyapı hizmetinde olduğu gibi sosyo-kültürel faaliyetlerin gelişiminde de bütün katılımcılar sanayi tesisinin etkisinin az olduğunu belirtmişlerdir. Arazi çalışması sırasında sadece Mahmudiye köyü, sanayi tesisinin bir zamanlar Mahmudiye Spor Kulübü'ne sponsorluk yaptığını belirtmiştir. Bunun dışındaki herhangi bir sosyo-kültürel faaliyette sanayi tesisi etkili olmamıştır. İnceleme alanındaki sosyo-kültürel faaliyetlerin gelişimi genel olarak kırsal halkın kendi başarısına bağlıdır.

Sanayi tesisleri buldukları bölgelerde bazı çevre kirliliklerine sebep olmaktadır. İnceleme alanındaki sanayi tesisi de bir çimento fabrikası olduğu için yerel halk üzerindeki çevresel etki algısı değerlendirilmiştir. Anket bulguları sanayi tesisinin kurulduğu 1967 yılından 1996 yılına kadar çevre kirliliğine neden olduğu ancak Çanakkale Çimento ve Ak Çimento'nun 1996 yılında Akçansa Çimento adı altında birleştikleri dönemden sonra çevre kirliliğinin her yıl giderek azaldığını ortaya koymuştur. Bu durumu sanayi tesisinin Sürdürülebilirlik Raporu verileri de desteklemektedir. Sanayi tesisinin çevre kirliliğine en fazla neden olduğu köyler Mahmudiye, Kumburun, Üvecik ve Bozalan köyleridir.

İnceleme alanında kırsal halkın sanayi tesisinin çevreyi kirlettiğini belirtmesi üzerine sanayiden rahatsız olma durumları incelenmiştir. Sanayinin alanda önemli bir istihdam ve

gelir kaynağı olması dolayısıyla, kırsal halkın önemli bir kısmının sanayi tesisinden rahatsız olmadığı ancak çevre kirliliğinin tamamen önlenmesinin istendiği sonucuna ulaşılmıştır. Rahatsızlık durumu köylere göre değerlendirildiğinde durum daha da farklılaşmaktadır. Çünkü sanayi tesisinin bulunduğu Mahmudiye köyü ve sanayinin hammaddesinin bulunduğu Bozalan köyü sanayiden rahatsızdır. Bu durum çevre kirliliğinin en yakındaki köyleri daha fazla etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Mahmudiye köyü hava kirliliğinden rahatsızken Bozalan köyü hammaddenin çıkarılması sırasında patlatılan dinamitlerin yol açtığı sarsıntılardan rahatsızdır. Hâkim rüzgâr yönündeki Pınarbaşı köyü ve diğer köyler sanayiden rahatsız değildir. Buna göre sanayiden uzaklaşıldıkça sanayiden rahatsız olma durumu azalmaktadır.

Kırsal halka göre, kırsal alanlarda çevreye zarar vermemesi şartıyla, istihdam ve gelir sağlayıcı sanayi tesislerinin sayılarının artırılması gerekli görülmektedir. Anket bulgularına göre kırsaldaki işsizlik sorununun çözülmesinin en iyi yöntemlerinden biri kırsal alanda üretilen ürünlere yönelik sanayi tesislerinin kurulması ve var olan potansiyelin en iyi şekilde değerlendirilmesidir.

Sonuç olarak bakıldığında sanayi tesisi kurulduktan sonra inceleme alanı göç almış ve alanın nüfusu 1990'a kadar sürekli artmıştır. Ancak daha sonraki süreçte inceleme alanı göç vermiştir. İnceleme alanının göç verme nedenleri incelendiğinde, Türkiye genelindeki kırdan kente göç etme nedenleriyle benzer olduğu ve bu durum üzerinde sanayi tesisinin etkisinin olmadığı anlaşılmıştır. Çünkü sanayi tesisi inceleme alanında istihdam ve gelir artışı meydana getirerek kırsal kalkınma düzeyini arttırmıştır. Sanayi bu nedenle inceleme alanı açısından önemli bir gelir kaynağıdır. Sanayi tesisinin kurulmasından sonra alandaki gelir artışına ve kırsal kalkınmaya bağlı olarak refah seviyesi de artmıştır. Bunun yanı sıra sanayi tesisi köylerin kalkınmasında, ulaşım ve eğitim gibi bazı hizmetlerin gelişmesi üzerinde de etkili olmuştur.

Sanayi tesisi sosyo-kültürel faaliyetlerin, altyapı ve sağlık hizmetlerinin gelişmesinde yeteri kadar etkili olamamıştır. Bunun yanı sıra anket bulgularına göre sanayi tesisi çevre kirliliğine neden olmaktadır. Ancak kirlilik oranı her geçen yıl azalmaktadır. Günümüzde ise çevre kirliliği geçmişe göre en alt seviyede yer almaktadır. İnceleme alanında sanayi tesisinden en çok faydalanan ve ondan olumlu olarak yararlanan köylerin aynı zamanda sanayinin olumsuz etkilerinden de en fazla etkilenen köyler oldukları görülmüştür. Bu durum mesafe etkisiyle açıklanabilir. Sanayinin olumlu ve olumsuz yanları

sanayi tesisine yakın köylerde daha fazla hissedilirken, sanayiden uzaklaştıkça etkisi azalmaktadır.

Çalışmanın sonuçlarına dayanarak inceleme alanında kırsal kalkınmanın sağlanmasına yönelik çeşitli çözüm önerileri geliştirilmiştir:

İnceleme alanı kırsal yapının baskın, tarımın ön planda olduğu bir alandır. Alanın kalkınması ve kırdan kente göçün önlenmesi için kendi potansiyellerinin değerlendirildiği, sürdürülebilirliği esas alan sanayi tesislerinin kurulması gerekmektedir. Alanda yetiştirilen en önemli iki ürün zeytin ve domatestir. Bu nedenle üretilen tarım ürünlerine yönelik sanayi tesislerinin kurulması, inceleme alanının kalkınması açısından önemlidir. İnceleme alanı tarımın yanı sıra hayvancılık potansiyelinin de yüksek olduğu bir yerdir. Mahmudiye, Pınarbaşı, Bozalan, Kumburun ve Üvecik köyünde hayvancılık önemli yer tutmaktadır. Bu nedenle hayvancılığın geliştirilmesine yönelik gerekli düzenlemeler yapılmalı ve çiftçiler desteklenmelidir. Bu şekilde yapılacak düzenlemeler kırsal alanlardaki gizli işsizliği azaltacak ve böylece daha fazla kişi istihdam edilecektir.

Arazi çalışmaları sırasında yöre halkı yapılacak kırsal kalkınma planlarını destekleyeceklerini ve bu konuda üzerlerine düşeni yapmaya hazır olduklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle inceleme alanının kalkındırılması amacıyla yapılacak tüm planlara yöre halkının katılımı sağlanmalıdır.

İnceleme alanında kooperatiflere üyelik çeşitli ön yargılardan dolayı pek gelişmemiştir. Bu nedenle kırsal halka gerekli eğitim verilerek örgütlenmeleri sağlanmalıdır. İnceleme alanında kırsal halkın örgütlenmesinin geliri arttıracakı düşünülmektedir.

İnceleme alanı Türkiye'nin birçok kırsal alanına göre iyi sayılabilecek durumdadır. Bununla beraber bazı hizmetlerin yetersiz olduğu görülmektedir. Alanda sağlık, altyapı ve eğitim alanında hizmetlerin artırılması kırdan kente göçü azaltacaktır. Özellikle eğitim hizmeti göçlerin en önemli nedenlerinden biri olduğu için üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

İnceleme alanındaki sanayi tesisinin kırsal alanda yaptığı birçok faaliyet kırsal halkı memnun etmekle birlikte bazı konularda eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir. Sanayi tesisinin alandaki hizmetlere olan katkısını arttırması, kırsal halkın sanayi tesisini benimsemesi açısından önemlidir. Bunun için köylerdeki en iyi aracın sosyo-kültürel

faaliyetler olduğu düşünölmektedir. Bu anlamda sosyo-költürel faaliyetlerin gelişmesine sanayi tesisinin katkı sağlaması büyük önem taşımaktadır.

İnceleme alanının çevresinde ortaya çıkardığı bazı sorunlar kırsal halkı rahatsız edebilmektedir. Bu nedenle çevre kirliliğinin tamamen sonlandırılması veya asgari düzeye indirilmesi kırsal halk açısından oldukça önemlidir. Alanda yapılan arazi çalışmalarında Bozalan köyünde hammadde çıkarımı sırasında bazı sıkıntıların yaşandığı belirtilmiştir. Bu durumda hammaddenin çıkarımı sırasında daha fazla önlemin alınması gerekmektedir.

Sonuç olarak inceleme alanındaki sanayi tesisinin kırsal kalkınma açısından oldukça faydalı olduğu düşünölmektedir. Ayrıca kırsal alanların kendi potansiyelleri göz önüne alınarak yapılan ve kırsal halkın da sürece dahil edildiği sanayi yatırımları, kırsal kalkınmaya katkı sağlayacağı gibi kırdan kente göçü de azaltabilecektir.

KAYNAKÇA

- Akbulak, Cengiz (2010). Kara Menderes Havzası'nın (Çanakkale) Nüfus Özellikleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 577-610.
- Akbulak, Cengiz; Tatlı, Hasan; Konyalı, Aynur (2013). Coğrafi İşaretler ve Kırsal Kalkınma: Ezine Peyniri Örneği. TÜBİTAK Proje No:111K330.
- Akın, Okan (2015). Kırsal Kalkınma Politikalarının AB Politikaları Çerçevesinde İncelenmesi: Denizli İli Örneği. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Tekirdağ.
- Alagözoğlu, Aslı (2010). Türkiye'deki Entegre Kırsal Kalkınma Projelerinin Sosyal Kalkınma Boyutu: Erzurum Kırsal Kalkınma Projesi. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Albeni, Necmettin (2011). Kırsal Kalkınmada Organik Tarımın Rolü ve Bucak İlçesi Melli Yemişi (İncir) Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Isparta.
- Aliefendioğlu, Yeşim; Sağır, Nesrin (2015). Tersane Yatırımları İçin Kuruluş Yeri Seçimi: Yalova-Altınova Tersane Girişimcileri Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi Örneği. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 3(2), 592-612.
- Arpacı, Salim (2010). Ağrı ve Çevresinde Şeker Pancarı ve Şeker Sanayi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Atalay, İbrahim (1982). *Toprak Coğrafyası*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Atalay, İbrahim (2011). *Genel Beşerî ve Ekonomik Coğrafya*. İzmir: Meta Basım.
- Aydın, Mehmet Emin (2015). Osmaniye'de Sanayi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- Bakırcı, Muzaffer (2007). *Türkiye'de Kırsal Kalkınma Kavramlar Politikalar Uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Başbüyük, Adem (2004a). Mesudiye (Ordu) Köykent Projesi/Village-Townships Project of Mesudiye (Ordu). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 9(11), 301-326.

- Başbüyük, Adem (2004b). Coğrafi Açından Türkiye’de Kırsal Kalkınma Sorunu. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 8(12), 43-66.
- Bıçkı, Doğan (2011). Türkiye Kırsalında Yoksulluk Sorunu: Çanakkale Kocalar Köyü Örneği. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XXX (1), 161-180.
- Bulut, Ali (2013). Coğrafi İşaretler ve Kırsal Kalkınma: Ezine Peyniri Örneği. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.
- Can, Metin; Esengül, Kemal (2007). Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Programlarının Türkiye’nin Kırsal Kalkınma Açısından İncelenmesi: SAPARD ve IPARD Örneği. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 24(2), 43-56.
- Çakar, Yusuf Mahir (2007). Türkiye’de 1980 Sonrası Kırsal Kalkınma Uygulamaları ve Çorum Örneği. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kentleşme ve Çevre Sorunları Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Çalıköğlü, Talip (1993). Kırsal Sanayinin Orman Köylüleri Ve Köylüleri İçin Önemi, Yeri Ve Türkiye’de Kırsal Sanayinin Durumu, Yapısı, Sorunları, Orman Ürünleri Sanayi, Başarılı Kırsal Sanayi Örnekleri Ve Uygulamaları. Kırsal Sanayi Sempozyumu, Ankara-Türkiye, 6-8 Nisan 1993, 93-114.
- Çeken, Hüseyin; Karadağ, Levent; Dalgın, Taner (2007). Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye’ye Yönelik Teorik Bir Çalışma. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 8(1), 1-14.
- Çelik, Atilla (1993). Kalkınmada Öncelikli Yörelere Endüstrileşmeyi Temin Etmek Üzere KÖYTEKS’in Geliştirdiği Yeni Yatırım Modeli. Kırsal Sanayi Sempozyumu, Ankara-Türkiye, 6-8 Nisan 1993, 300-314.
- Çil, Değer (2015). Kırsal Kalkınma Politikalarının Adıyaman Kırsalına Olan Etkisinin Tütün Tarımı Üzerinden Değerlendirilmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Çimen, Kemal (2014). Türkiye’de Çay Yetiştiriciliği Ve Çay Sanayii. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çolakoğlu, Elif (2012). Kırsal Kalkınma Problemine Bir Çözüm Arayışı Olarak Köy- Kent Projesi. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 187-202.
- Çulha, Selçuk (2004). Türkiye’de Kırsal Kalkınma Açısından Kırsal Sanayinin Rolü ve Önemi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Doğan, Mesut (2011). Enerji Kullanımının Coğrafi Çevre Üzerindeki Etkileri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (23), 36-52.
- Doğan, Mesut (2013). Türkiye Sanayileşme Sürecine Genel Bir Bakış. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (28), 211-231.
- Doğanay, Hayati (1998). *Türkiye Ekonomik Coğrafyası*. Erzurum: Çizgi Kitabevi.
- Doğanay, Hayati; Özdemir, Ünal; Şahin, İbrahim Fevzi (2013). *Genel Beşerî ve Ekonomik Coğrafya*. Erzurum: Pegem Akademi.
- Erel, Gürkan (1999). Türkiye’de Kırsal Nüfusun Kalkındırılmasında Kırsal Sanayinin Yeri ve İşlevi (Huğlu Örneği). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Gürsel, Hüldan (1972). Kuruluş Yeri Teorileri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 27(2), 207-236.
- Everest, Timuçin (2017). Çanakkale İli Ezine İlçesi Arazi Kullanım Etkinliğinin Değerlendirilmesi. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 109-123.
- Gedikli, Ayfer; Yumuşak, İbrahim Güran (2015). Kuramsal Çerçeve ve Uygulamaya İlişkin Değerlendirmeler. Kırsal Dönüşüm Çalıştayı Sonuç Raporu, Ankara-Türkiye, Ocak 2015, 7-129.
- Göçer, Cengiz (2009). *Çimento Kimyası 1*. İstanbul: GLOBUS Dünya Basımevi.
- Ilgar, Ayhan; Sezen Demirci, Ebru; Dönmez, Mustafa; Akçay, Ali Ekber; Duru, Mehmet; Pehlivan, Şükrü (2008). 1: 100000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları- Ayvalık- İ16 ve J16 Paftası. MTA Yayın, (99), 8-9.

- İçen, Ahmet (2012). Türkiye’deki Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Kırsal Kalkınmadaki Rolü: İzmir Kalkınma Ajansı Örneği. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova.
- Kalafatçioğlu, Adnan (1963). Ezine Civarının ve Bozcaada’nın Jeolojisi, Kalker ve Serpantinlerinin Yaşı. *MTA Dergisi*, (60), 60-69.
- Kara, Mustafa; Görün, Mustafa (2008). Kırsal Kalkınmada İl Özel İdarelerinin, Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin ve İlçe Yönetimlerinin Rolü ve Bazı Uygulamalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1), 411-433.
- Karaca, Nuray (2011). *Kırsal Bir Sanayileşme Örneği Ilıca Şeker Fabrikası*. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Kaya, Mutlu (2011). Türkiye’nin İlk Sanayi Kasabalarından biri Ayancık, Sinop. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- Koçman, Asaf (1993). *Türkiye’nin İklimi*, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Mutluer, Mustafa (1995). *Gelişimi, Yapısı ve Sorunlarıyla Denizli Sanayii*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Nazlı, Ali Recep (2015). Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Perspektifi. 3. Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı, Bingöl-Türkiye, 15-16 Ekim 2015, 10-19.
- Önbilgin, Gürkan (1993). Yaygın Üretim ile Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Uygulama Projesi. Kırsal Sanayi Sempozyumu, Ankara-Türkiye, 6-8 Nisan 1993, 314-329.
- Özdemir, Kerim (2004). Türkiye’de Kırsal Sanayinin Kentlere Olan Göçler Üzerine Etkisi. Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu, Denizli-Türkiye, Mart 2004, 2, 102-111.
- Sertkaya Doğan, Özlem (2015). *Biga Yarımadası Nüfus Coğrafyası*. İstanbul: Yeni Anadolu Yayıncılık.
- Sezgin, İsmail Hakkı (2007). Başdere Havzası Kırsalının Kalkınma Potansiyelleri. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

- Şimşek, Ergün; Gürler, Arslan Zafer (1994). Kırdan Kente Göç Olgusu ve Kırsal Sanayi. Türkiye Birinci Tarım Ekonomisi Kongresi, İzmir-Türkiye, 8-9 Eylül 1994, 360-370.
- Taraklı, Duran (1993). Kalkınma, Tarım ve Sanayi İlişkileri. Kırsal Sanayi Sempozyumu, Ankara-Türkiye, 6-8 Nisan 1993, 1-8.
- Taşcıoğlu, Yavuz (2011). Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programının Sosyal Ve Ekonomik Yönden Değerlendirilmesi: Batı Akdeniz Bölgesi Örneği. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya.
- Taşgım, Gökhan (2009). Erzurum İli Oltu İlçesinin Kırsal Kalkınma Potansiyeli ve Göç Sorunu. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Turhan, Mehmet Serdar (2005). Avrupa Birliği Üyeliği Yolunda Türkiye Kırsal Kalkınma Tedbirleri Uygulama Süreci. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Tümertekin, Erol; Özgüç, Nazmiye (2011). *Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Türkkan, Erdal (1993). Kırsal Sanayinin Doğal ve Yapay Dinamikleri Ve Türkiye. Kırsal Sanayi Sempozyumu, Ankara-Türkiye, 6-8 Nisan 1993, 9-16.
- Uysal, Füsün; Bahar, Selin (2018). Endüstriyel Yakıt Türü Petrokok'un İnsan Sağlığı Ve Çevreye Etkileri. *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 26(3), 100-106.
- Yaşa, Davut (2016). Kırsal Kalkınmada Kırsal Kalkınma Projelerinin Rolü: Sivas-Erzincan Örneği. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Yılmaz, Cevdet (1993). Türkiye'de Kırsal Sanayinin Desteklenmesi ve İşçi Şirketleri Örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 305-334.
- Yıldız, Necati (2012). *Çimento Üretimi: Hammadde Üretimi, Kıрма- Öğütme-Harmanlama Klinker Üretimi, Çimento Öğütme- Sınıflandırma*. Ankara: Ertem Basım Limited Şirketi.

İnternet Kaynakları

- AGREGA. Türkiye Hazır Beton Birliği, <http://www.thbb.org/teknik-bilgiler/agrega/>, (Erişim Tarihi: 05.06.2018).
- AKÇANSA. Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi., <http://www.akcansa.com.tr/hakkimizda/>, (Erişim Tarihi: 03.06.2018).
- BOZCAADA BELEDİYESİ. <http://www.bozcaada.bel.tr/bozcaada/bozcaada-hakkinda/>, (Erişim Tarihi: 24.04.2018).
- ÇANAKKALE İLİ ÖZEL WEB SİTESİ. Mahmudiye köyü Fotoğrafı, <http://www.canakkaleili.com/mahmudiye-beldesi-canakkale-ezine.html>, (Erişim Tarihi: 27.07.2018).
- ÇİMENTO ÜRETİMİNİN TARİHÇESİ. Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği, <http://www.tcma.org.tr/index.php?page=icerikgoster&menuID=53>, (Erişim Tarihi: 03.01.2018).
- EFOR Endüstriyel. Akçansa Çimento Fabrikası Ana Tesisi Fotoğrafı, <http://www.eforendustriyel.com.tr/tamamlanan-projeler/akcansa-cimento-fabrikasi/>, (Erişim Tarihi: 27.07.2018).
- EKONOMİZER. <https://www.termodinamik.info/teknik/ekonomizerler>, (Erişim Tarihi: 14.07.2018).
- EZİNE NÜFUS. http://www.trstats.com/p/17_ezine_geyikli_mecidiye.html, (Erişim Tarihi: 03.04.2018).
- HAVA DURUMU. <https://www.havaturkiye.com/weather/maps/city?>, (Erişim Tarihi: 26.01.2018).
- İSTASYON BİLGİLERİ VERİTABANI. Meteoroloji Genel Müdürlüğü, <https://www.mgm.gov.tr/kurumsal/istasyonlarimiz.aspx?sSiral=17&m=CANAKKALE>, (Erişim Tarihi: 09.01.2018/a).
- PRODUCTION PROCESS FLOW. Çimento Fabrikası Üretim Şeması, <http://www.drakecement.com/cement-factory-scottsdale-paulden-az>, (Erişim Tarihi: 04.01.2018).

- REKÜPERATÖR. <http://www.vat.com.tr/tr/cozumlerimiz/rekuperator/>, (Erişim Tarihi: 14.07.2018).
- RESMÎ GAZETE. 06/12/2012 Tarihli, 6360 Sayılı Kanun. 28489 Sayılı Resmi Gazete Yayını, <http://www.resmigazete.gov.tr/default.aspx>, (Erişim Tarihi: 03.04.2018).
- RESMÎ İSTATİSTİKLER. Meteoroloji Genel Müdürlüğü, <https://www.mgm.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 09.01.2018/b).
- TÜİK. Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, (Erişim Tarihi: 22.11.2017).
- TÜİK. Türkiye İstatistik Kurumu, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>, (Erişim Tarihi: 18.06.2018).
- TÜRKİYE İMSAD. Türkiye İnşaat Malzemeleri Sanayicileri Ofisi, Akçansa Çimento Fabrikası Liman Tesisi Fotoğrafı, <http://www.imsad.org/Uye-Detay/akcansa-cimento-san-ve-tic-as/>, (Erişim Tarihi: 27.07.2018).
- 2013 YILI BRIFING RAPORU. Çanakkale Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, <https://canakkale.tarim.gov.tr/Menu/13/Brifingler>, (Erişim Tarihi: 13.07.2018).

Diğer Kaynaklar

- Akçansa Çimento (2015). Akçansa Sürdürülebilirlik Raporu. İstanbul: Akçansa Çimento.
- Akçansa Çimento (2016). Akçansa Çimento Faaliyet Raporu. İstanbul: Akçansa Çimento.
- DPT (2003). Türkiye Cumhuriyeti Ön Ulusal Kalkınma Planı (ÖÜKP) (2004-2006). *Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları*. Ankara.
- DPT (2013). Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı. *Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları*. Ankara.
- KHGM (1999). Çanakkale İli Arazi Varlığı. T.C. Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, İl Rapor No: 17, Ankara.
- ÖİK (1994). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Kırsal Sanayi ÖİK Raporu. Ankara: DPT Özel İhtisas Komisyonu Raporu.
- ÖİK (2008). Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı Taşa ve Toprağa Dayalı Sanayiler ÖİK Raporu. *Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları*. Ankara.

TÇMB (2016/a). Klinker ve Çimento Kapasite Miktarları. Ankara: Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği.

TÇMB (2016/b). Türkiye Klinker ve Çimento İhracat Miktarları. Ankara: Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği.

EKLER

İNCELEME ALANINDA UYGULANAN ANKET FORMU

Bu anket formu “Kırsal Alanlarda Kurulan Büyük Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Kırsal Kalkınmaya Etkisi: Mahmudiye Köyü (Ezine) ve Çevresi” konulu yüksek lisans tezinin saha çalışmalarında uygulanmak üzere hazırlanmıştır.

Bu form yardımıyla Çanakkale ili Ezine ilçesine bağlı seçilmiş köylerin sosyo-ekonomik özelliklerini ve başlıca sorunlarını saptayarak, yörede bulunan sanayi tesisinin kırsal kalkınma ve kırsal istihdama etkisinin ortaya konulmasını sağlamak amaçlanmıştır. Çalışmada bölgenin istihdam ve göç sorunları öncelikle ele alınacaktır. Bu amaçla kırsal alanda kurulan sanayi faaliyetlerinin kırsal alanda göç üzerindeki etkisi saptanarak istihdam ilişkisi ortaya konacaktır.

Çalışmanın başarıya ulaşması sizlerin yardımlarına bağlıdır. Bu nedenle size ulaşan aşağıdaki sorulara zaman ayırarak titizlikle yanıtlamanız, Çalışmamızın sonuçlarının doğruluğunu ve yararını artıracaktır. Çalışma tamamen bilimsel bir nitelik taşıdığından derlenen bilgiler hiçbir zaman kişi, aile vb. noktalar belirtilerek açıklanmayacaktır. Ancak arzu ettiğiniz takdirde bu formu doldurmayabilirsiniz. Ayırdığınız zaman ve gösterdiğiniz ilgi için teşekkür ederim.

Tez Öğrencisi
Eren COŞKUN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Cengiz AKBULAK

Hane halkı bilgileri

Köy adı:

	Yaş	Cinsiyet	Eğitim (bitirilen son okul)	İş durumu	Çalışmama nedeni (İşsiz için)
Hanede yaşayanlar (Görüşmeçiye yakınlığı: Eş, çocuk 1, çocuk 2, çocuk 3, anne, baba, kardeş, diğer)		1.K 2.E	0.Okul çağında değil 1.Okuryazar değil 2.İlkokul terk 3.İlkokul 4.Ortaokul 5.Lise 6.Yüksekokul 7.Üniversite 8.Y. Lisans	0.Çalışmıyor 1.Ev kadını 2.Çiftçi 3.Tarım işçisi 4.Ücretli/maaşlı 5.Yevmiyeli/geçici 6.İşveren 7.Esnaf 8.Emekli 9.Diğer	0.Çocuk 1.İş yok 2.Öğrenci 3.Engelli 4.Hasta 5.Yaşlı 6.Diğer
1. Kendisi					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					

1. Haneden dışarıya göç eden var mı?
1) () Evet 2) () Hayır
2. Yanıtınız evet ise göç etme nedeni nedir?
1) () İş 2) () Evlilik 3) () Eğitim
4) () Sağlık 5) () Diğer
3. İkinci soruya yanıtınız evet ise haneden göç edenler nereye göç etmiştir?
1) () Yakın köy 2) () Çanakkale merkez 3) () Çanakkale ilçeleri
4) () Çanakkale dışı 5) () Yurt dışı
4. Bölgenizdeki sanayi tesisi olmasaydı başka bir yere göç eder miydiniz?
1) () Evet 2) () Hayır
5. Yürüttüğünüz ekonomik faaliyet (ler) geçiminizi sağlamada yeterli oluyor mu?
1) () Evet 2) () Hayır
6. Sanayi tesisinde çalışan hanehalkı var mı?
1) () Evet 2) () Hayır
7. Yanıtınız evet ise ne zamandır çalışıyor?
1) () 0-2 yıl 2) () 2-5 yıl 3) () 5-10 yıl
4) () 10-15 yıl 5) () 15-20 yıl 6) () 20 yıldan fazla
8. Bölgenizdeki sanayi tesisinin kurulmasından sonra gelirinizde artış yaşandı mı?
1) () Evet 2) () Hayır
9. Bölgenizde sanayi tesisinin kurulmasından sonra bölgenizde refah/yaşam seviyesi arttı mı?
1) () Evet 2) () Hayır 3) () Fikrim yok
10. Yaşadığınız bölgede kurulan sanayi tesisi ile istihdam arttı mı?
1) () Çok arttı 2) () Arttı 3) () Kısmen Arttı 4) () Hiç etkisi
olmadı
11. Hanenin aylık ortalama geliri ne kadardır?
1) () 500 TL'den az 2) () 501-1000 TL 3) () 1001-1500 TL 4) () 1501-2000 TL
5) () 2001-3000 TL 6) () 3001-4000 TL 7) () 4000 TL'den fazla
12. Hanenin gelirinin ne kadarı hangi faaliyetten/kaynaktan sağlanıyor? (%)

Gelir kaynağı	Hane gelirindeki payı (%)
1. Tarım	
2. Hayvancılık	
3. Ormancılık	
4. Esnaf	
6. Emekli maaşı	
7. Yakınlarından yardım	

8. Devlet yardımı	
9. Fabrika işçisi	
9. Diğer:	

13. Yetiştirdiğiniz en önemli üç ürünü önem derecesine göre sırasıyla yazınız.

1) Ürün adı: 2) Ürün adı: 3) Ürün adı:

14. Herhangi bir kooperatif veya birliğe üyeliğiniz var mı?

1) () Evet 2) () Hayır

15. Bir önceki soruya cevabınız evet ise üye olduğunuz kooperatif/birlik türlerini belirtiniz.

- 1) () Tarım kredisi 4) () Süt Üreticileri Birliği
 2) () Tarım satış 5) () Mahmudiye Motorlu Taşıyıcılar Koop.
 3) () Tarımsal Kalkınma Kooperatifi 6) () Diğer (belirtiniz)

16. Oturulan ev kime ait?

1) () Kendisine 2) () Kira 3) () Diğer.....

17. Kendinizi ekonomik olarak nasıl tanımlıyorsunuz?

1) () Zengin 2) () Orta halli 3) () Yoksul

18. Kalkınma köyünüzde ne kadar önemli bir sorundur?

1) () Çok önemli 2) () Önemli 3) () Az önemli 4) () Hiç önemli değil

19. Sanayi tesisinin kurulmasının bölgenizin gelişimindeki rolünü değerlendiriniz.

	Azaldı/Düştü	Etkisi olmadı	Arttı
Bölgenin gelir seviyesi			
İstihdam durumu			
Bölge kalkınması			
Bölgeden dışarıya göç			
Dışarıdan bölgeye göç			
Eğitim hizmeti			
Ulaşım hizmeti			
Sağlık hizmeti			
Altyapı hizmeti			

20. Size göre kırsal kalkınma üzerinde aşağıdaki faktörlerden hangisi/hangileri etkili olmuştur?

Önem sırasına göre, 1,2,3, 4... şeklinde numaralandırınız.

8. Doğa koşulları (iklim, arazi vb.)	
9. Devletin uygulamaları	
10. Kırsal halkın kendi başarısı	
11. Sanayi tesisinin varlığı	

EK-2: FOTOĞRAFLAR

Ek 2.1. Mahmudiye köyünde kurulu sanayi tesisinin ana işletmesi

Kaynak: *EFOR Endüstriyel, 2018.*

Ek 2.2. Sanayi tesisinin ürettiği çimento ve klinkeri pazara ulaştırdığı Kumburun köyündeki liman işletmesi

Kaynak: *Türkiye İMSAD, 2018.*

Ek 2.3. Bozalan köyünde bulunan hammadde sahası ve hammaddenin dekapaj yöntemi ile çıkarımı

Ek 2.4. Sanayi tesisinin kurulduğu Mahmudiye köyü

Kaynak: Çanakkale ili özel web sitesi, 2018.

Ek 2.5. Sanayi tesisinin hammaddesinin bulunduğu Bozalan köyü ve sanayi tesisi

Ek 2.6. Sanayi tesisinin işçilerin ve öğrencilerin ulaşımını sağlamak için köylere kurmuş olduğu otobüs durakları

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : COŞKUN, Eren
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum Tarihi ve Yeri : 07/03/1994, Adıyaman
Telefon : (542) 769 27 02
E-mail : coskunneren@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Coğrafya	2015
Lise	Adıyaman Erdemir Lisesi	2011

Yabancı Dil

İngilizce